

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ'NİN
SOSYO-EKONOMİK YAPISI

İhsan SERGİKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2019

©2019-İhsan SERGİKAYA

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ'NİN
SOSYO-EKONOMİK YAPISI

SOCİO-ECONOMİC STRUCTURE OF THE KARAMANİDS

Hazırlayan

İhsan SERGİKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Hasan KARAKÖSE

KIRŞEHİR-2019

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim yüksek lisans öğrencisi, İhsan SERGİKAYA tarafından hazırlanan “*KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ’NİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI*” adlı tez çalışması 05/11/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Doç. Dr. Öğr. Üyesi Hasan KARAKÖSE

Üye(İmza)

Doç. Dr. Gülin ÖZTÜRK

Üye(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Rıfat İlhan ÇELİK

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2019

(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin Şimşek

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2019

İhsan SERGİKAYA

İmza

ÖZET

KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ'NİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: İhsan SERGİKAYA

Danışman: Doç. Dr. Hasan KARAKÖSE

2019 – (XI+97)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı

Jüri

Doç. Dr. Hasan KARAKÖSE

Doç. Dr. Gülin ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Rıfat İlhan ÇELİK

Anadolu'nun kapılarının 1071 yılında Büyük Selçuklu Devleti'yle birlikte Türklere açılmasından sonra Türkler, değişik toplumlar, kültürler ve medeniyetlerle etkileşim haline geçmişlerdir. Bu etkileşim Anadolu Beyliklerinde sosyal, siyasal ve dini birtakım değişikliklere sebep olmuştur. Anadolu beylikleri içinde önemli bir yere sahip olan Karamanoğulları da Anadolu Türklüğüne yaptığı hizmet, Türk diline yaptığı katkı ve Anadolu'nun imarında üstlendiği gayretle Tevâif-i Mülûk diye adlandırdığımız dönemde yerini almıştır.

Karamanoğulları'nın üstün başarısının altında yatan temel sebep Türk kimliğini İslamiyet'le bütünleştirmesinden ileri gelmektedir. Kültürlerin ve müesseselerin kendisinden önceki kültür ve müesseselerin üzerine inşa edildiği düşünülürse Karamanoğulları kültür ve müesseseleri Türk-İslam kültür ve müesseselerinin bir devamı mahiyetindedir.

Anadolu beylikleri içinde bulunan Karamanoğulları diğer beyliklerden farklı tarihi süreçle gelişme göstermişlerdir. Kendilerini Anadolu Selçuklu Devleti'nin varisi olarak gören Karamanoğulları bu durumu diğer Anadolu beyliklerine karşı kullanmışlar ve girdikleri hakimiyet mücadelelerinde bu tezi etkili bir şekilde kullanarak nüfuz ettikleri bölgeleri genişletmek için ellerinden geleni yapmışlardır. Karamanoğulları'nın Anadolu Selçuklu Devleti'nin devamı niteliğindeki hükümet teşkilatı, askeri yapısı, toprak sistemi, mimarisi ve sosyo-ekonomik yapısı beyliğin güçlenmesine ve cazibe merkezi olmasına neden olmuştur. Karamanoğulları'nın sosyal, ekonomik ve siyasi teşkilatı geleneklerden beslenmesine rağmen yerinde saymamış ilerlemenin gereği olan müspet değişim Karamanoğulları'nın her alanında kendini göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Anadolu, Beylikler, Karmananoğulları, Sosyo-Ekonomik Yapı, Tevâif-i Mülûk.

ABSTRACT

SOCIO-ECONOMIC STRUCTURE OF THE KARAMANİDS

M.Sc.Thesis

By: İhsan SERGİKAYA

Advisor : Doç. Dr. Hasan KARAKÖSE

2019 – (XI+97)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

History Department

Jury

Assoc. Prof. Dr. Hasan KARAKÖSE

Assoc. Prof. Dr. Gülin ÖZTÜRK

Asst. Prof. Dr. Rıfat İlhan ÇELİK

Following the opening of the gates of Anatolia to the Turks in 1071, together with the Great Seljuk State, the Turks started to communicate with various societies, cultures, and civilizations. This interaction created some social, political, and religious shifts in Anatolian Principalities. Karamanoğulları, having an essential place among the principalities of Anatolia, emerged in the period we call Tevâif-i Mülûk with its service to the Turkishness in Anatolia, the contribution to the Turkish language and the efforts in the reconstruction of Anatolia.

The foremost reason behind the superior success of Karamanids arose from the association of Turkish identity with Islam. Taking into consideration that the cultures and institutions were established on the cultures and institutions before them, Karamanids culture and institutions can be regarded as the continuation of the Turkish-Islamic culture and institutions.

Karamanids, among the Anatolian principalities, progressed with varying historical process from the other principalities. The Karamanids, who viewed themselves as the heir of the Anatolian Seljuk State, adopted this situation against other Anatolian principalities and did their best to expand the territories they infiltrated by efficiently using this thesis in their struggle for dominance. The government organization, military structure, land system, architecture, and socio-economic structure of Karamanoğulları, which were the continuation of the Anatolian Seljuk State, led the principality to strengthen and become a center of attraction. Even though the social, economic, and political organization of the Karamanids was practiced upon the traditions, the definite improvement necessary for the progression was manifested in every area of the Karamanoğulları, and they were not in any situation where they made no progress.

Key words: Anatolia, Karamanids, Socio-economic Structure, Principalities, Tevâif-i Mülûk.

ÖN SÖZ

Kültürler bir milletin geçmişten günümüze kadar getirdikleri birikimlerin toplamıdır ve bir milleti geleceğe taşıyan en önemli değerlerdir. Kültürlerin meydana gelmesinde insan ihtiyaçları, çevresel faktörler, devletlerarası ilişkiler ve coğrafi faktörler önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmamız Anadolu kapılarının Büyük Selçuklular tarafından Türklere açılmasından sonra Anadolu'ya gelen Türkmen kitlelerin Orta Anadolu'dan İçel bölgesine kadar uzanan bölgelerde Nûre Sofi idaresinde kurulan Karamanoğulları siyasi teşekkülünün sosyal ve ekonomik yönüne değinmektedir. Karamanoğulları dönemine ait kaynakların azlığı ve Karamanoğulları'nın Selçuklulara ve Osmanlılara karşı verdiği güçlü mücadele hem Selçuklu kaynaklarında hem de Osmanlı kaynaklarında Karamanoğullarını zayıf ve küçük göstermek gibi problemi karşımıza çıkarmıştır. Ama çağımızda yapılan çalışmalar aslında Karamanoğulları'nın Anadolu Türklüğüne, Türkçenin Anadolu'da yayılmasına ve Müslüman Türk kimliğinin Anadolu'da benimsenmesine ne kadar katkı sağladığı açıkça görülmektedir. Bu çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, “Karamanoğulları’ndan önce Anadolu” başlığı altında XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya yapılan Türk göçleri ve Anadolu'nun siyasi durumu hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, “Karamanoğulları Beyliği” adı altında Karamanoğulları'nın kökenine ve Karamanoğulları Beyliği'nin siyasi yapısına değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, “Karamanoğulları'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı” başlığı altında Karamanoğulları'nın idari teşkilatına, ordu, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına değinilmiştir.

Bu çalışmanın başlamasında ve ilerlemesinde her alanda sabır ve sebatla bana yardımcı olan değerli zamanını esirgemeyen ve beni cesaretlendiren değerli hocam Doç. Dr. Öğr. Üyesi Hasan KARAKÖSE'ye, değerli bilgilerini benimle paylaşan Dr. Öğr. Üyesi Rıfat İlhan ÇELİK'e, çalışmamda bana yardımcı olan TTK Kütüphanesi çalışanlarına, bana zaman ayıran ve bilgilerini benimle paylaşan Muhammed Emin ÖZÇELİK, Muhammed ÖZLER ve Sultan ARSLANKAYA'ya, çalışmamda bana maddi ve manevi destek olan aileme teşekkür ederim.

Kırşehir-2019

İhsan SERGİKAYA

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	İ
BİLDİRİM.....	İİ
ÖZET	İİİ
ABSTRACT	İV
ÖN SÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ, AMACI VE ÖNEMİ.....	1
KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	2
BÖLÜM I	4
1. KARAMANOĞULLARI'NDAN ÖNCE ANADOLU VE ANADOLU'NUN	
TÜRKLEŞMESİ.....	4
1.1. Oğuzlar ve Anadolu'nun Türkleşmesi.....	4
1.2. Köseadağ Savaşı ve Sonrasında Anadolu'da Gelişmeler.....	8
BÖLÜM II.....	14
2. KARAMANOĞULLARI	14
2.1. Karamanoğulları'nın Kökeni.....	14
2.2. Anadolu'da Karamanoğulları	16
2. 3. Karamanoğulları'nın Siyasi Hayatı	17
2. 3. 1. Nûre Sofî	17
2.3.2. Kerimüddin Karaman Bey.....	17
2.3.3. Şemseddin Mehmet Bey.....	18
2.3.4. Güneri Bey.....	18
2.3.5. Mecdeddin Mahmud.....	19

2.3.6. Burhaneddin Musa ve Yahşi Bey	19
2.3.7. Bedreddin İbrahim Bey	20
2.3.8. Halil Bey.....	20
2.3.9. Fahriddün Ahmet Bey, Şemseddin Bey, Burhaneddin Musa Bey ve Seyfeddin Süleyman Bey.....	20
2.3.10. Alaeddin Ali Bey	20
2.3.11. Nasreddin Mehmed Bey	21
2.3.12. Ali Bey (İlk Defa).....	22
2.3.13. Mehmed Bey (İkinci Defa).....	22
2.3.14. Ali Bey (İkinci Defa).....	22
2.3.15. Sarimüddin İbrahim Bey	23
2.3.16. Pir Ahmed Bey	23
BÖLÜM III	25
3. KARAMANOĞULLARI'NIN SOSYO-EKONOMİK YAPISI.....	25
3.1. İdari Yapı	25
3.1.1. Saray ve Teşkilat	25
3.1.2. Hükümdarlık Anlayışı	26
3.2. İktisadi ve Ticari Yapı.....	27
3.3. Askerî Yapı.....	29
3.4. Mimarî	30
3.4.1. Camiler	30
3.4.1.1. Ermenek Ulu Cami	31
3.4.1.2. Ermenek Sipas Cami.....	31
3.4.1.3. Karaman Cami	32
3.4.1.4. Dikbasan Cami.....	32
3.4.1.5. Lal Ağa Cami.....	32
3.4.1.6. Taşkın Paşa Cami.....	33
3.4.1.7. Bosala Köyü Cami	33

3.4.1.8. İplikçi Camisi (Ambardar Kerim Ağa Camisi) - Akşehir.....	33
3.4.1.9. Yukarı Havasıl Camisi- Ermenek	34
3.4.1.10. Mahmud Bey Camisi – Alanya.....	34
3.4.1.11. Fatma Hatun Camisi – Ermenek	34
3.4.1.12. Şih Köy Camisi – Alanya	34
3.4.1.13. Orta Cami- Karaman.....	34
3.4.1.14. Akçaşehir Cami- Karaman.....	35
3.4.1.15. Pir Hüseyin Bey Camisi- Sarayönü	35
3.4.1.16. Hacı Hocenti Cami- Bor- Niğde	35
3.4.1.17. Zeyne Cami- Gülnar- İçel	35
3.4.1.18. Karamanoğlu İbrahim Bey Cami- Çumra.....	36
3.4.1.19. Pir Hüseyin Cami- Ilgın	36
3.4.1.20. Büyük Cami- Nevruzoğlu Camisi- Karaman.....	36
3.4.1.21. Üzümlü Pazarı Mescidi- Niğde.....	37
3.4.1.22. Sarı Ali Cami- Bor- Niğde.....	37
3.4.1.23. Hanım Mescidi- Niğde.....	37
3.4.1.24. Ulu Cami- Kible Mescidi- Ereğli.....	37
3.4.1.25. Taci Cami- Malbastı Mehmet Ağa Cami- Yeni Cami- Karaman.....	38
3.4.1.26. İshaklı Çarşı Cami- Sultandağ- Afyon.....	38
3.4.1.27. Mahmud Seydi Köyü Cami- Alanya	38
3.4.1.28. Siyahser Cami- (Karabaş Veli)- Karaman	38
3.4.1.29. Karamanlı Cami- Altınhisar- Niğde	39
3.4.1.30. Başharman (Zengen) Cami- Karaman	39
3.4.1.31. Araboğlu Cami- Karaman.....	39
3.4.1.32. Alaeddin Camisi- Silifke	40
3.4.1.33. Karamanoğlu İbrahim Bey Cami- Ürgüp- Nevşehir.....	40
3.4.1.34. Meydan Cami- Ermenek	40
3.4.1.35. Ulu Cami- Aksaray	41
3.4.1.36. İplikçi Cami – Konya.....	41
3.4.1.37. Alaeddin Cami (Akcamı)- Anamur	42
3.4.1.38. Hocenti Cami- Derinçay- Mut	42
3.4.1.39. Aktekke Cami (Mader-i Mevlana)- Karaman.....	42
3.4.1.40. Yunus Emre Cami- Karaman.....	42
3.4.1.41. Dursunoğlu Cami-Tahir Paşa Cami- Konya.....	43

3.4.1.42. Davgandos Cami- Karaman	43
3.4.1.43. Gökçe Köy Cami- Karaman	43
3.4.1.44. Zosta Cami- Karaman	44
3.4.1.45. Mamuriye Kale Cami- Anamur	44
3.4.2.Mescitler	44
3.4.2.1. Akça Mescit	44
3.4.2.2. Meram Mescidi	45
3.4.2.3. Şah Mescidi.....	45
3.4.2.4. Çelebi Mescidi	45
3.4.2.5. Kileci Mescidi- Akşehir	45
3.4.2.6. Kible Mescidi (Kâbe Mescidi)- Niğde.....	46
3.4.2.7. Dağ Mescidi- Mut.....	46
3.4.2.8. Hoca Mahmud Mescidi- Karaman.....	46
3.4.2.9. Halil Efendi Mescidi- Kaya Halil Mescidi-Karaman	47
3.4.2.10. Şah Mescidi - Niğde	47
3.4.3.Türbeler	47
3.4.3.1. Fakih Dede Türbesi.....	47
3.4.3.2. Karamanlılar Türbesi	47
3.4.3.3. Alaaddin Bey Türbesi	48
3.4.3.4. Şeyh Şücaeddin Türbesi.....	48
3.4.3.5. Mahmud Seyyidi Türbesi.....	48
3.5. Dil, Edebiyat ve Kültür	49
3.6.1. Anadolu’da Yazı Dilinin Oluşması ve Batı Türkçesi	49
3.5.2. Eski Anadolu (Oğuz) Türkçesi	50
3.5.3. Karamanoğullarının Türkçeye Hizmeti	50
3.5.4. Karaman’da Mevleviliğin Doğuşu ve Gelişmesi.....	51
3.6. Eğitim ve Eğitim Kurumları.....	52
3.6.1. Karamanoğulları’nda İlmi ve Eğitim Ortamını Hazırlayan Etmenler	52
3.6.2. Mektepler- Muâllimhaneler	52
3.6.3. Darülhuffazlar.....	53

3.6.3.1. Hasbey Darülhuffazı- Konya	54
3.6.3.2. Meram Darülhuffazı- Konya	54
3.6.3.3. Nasuh Bey Mescidi ve Darülhuffazı – Konya	54
3.6.4. Medreseler	55
3.6.4.1. Emir Musa (Ermenek Tol) Medresesi	57
3.6.4.2. Hatuniye (Melek Hatun) Medresesi.....	58
3.6.4.3. Ak Medrese.....	58
3.6.4.4. Zinciriye Medresesi	58
3.6.4.5. Taşkın Paşa Medresesi.....	59
3.6.4.6. İsmail Aka (Taş) Medresesi	59
3.6.4.7. Obaköy Medresesi	59
3.6.4.8. Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti Topluluğu	60
3.6.4.9. Hocenti Medresesi- Mut	60
3.6.5. Zaviyeler, Tekkeler ve Hanikâhlar	60
3.6.5.1. Taşkın Paşa Tekkesi- Ürgüp- Nevşehir	63
3.6.5.2. Karabaş Veli Tekkesi- Karaman.....	63
3.6.5.3. Turhasan Zaviyesi- Aksaray	63
3.6.5.4. İsmail Hacı Zaviyesi- Karaman	64
3.6.5.5. Şeyh Şihabuddin Sühreverdi Zaviyesi- Ereğli.....	64
3.6.5.6. Ebu İshak Kazeruni Zaviyesi- Konya.....	64
3.6.5.7. Somuncu Baba Tekkesi- Aksaray.....	64
3.6.5.8. Şeyh Aliyyi Semerkandi Zaviyesi- İçel	65
3.7. Toplumsal Yapı ve Toprak	65
3.8. Dini Yapı.....	67
SONUÇ	69
EKLER	83
ÖZGEÇMİŞ	98

KISALTMALAR

Çev: Çeviren

Dü: Düzenleyen/Editör

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ö: Ölümü

s: sayfa

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TRSZ: Tarihsiz

TTK: Türk Tarih Kurumu

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ, AMACI VE ÖNEMİ

Moğol tehlikesinin Horasan'da baş göstermesinden itibaren Azerbaycan bölgesine geçen ve oradan da Anadolu'ya gelip Babai hareketinde önemli bir rol oynayan Nûre Sofi ve Karaman Türkleri, Türkmenler arasında önemli bir üne kavuşmuştur. 1228 yılında Türkiye Selçuklu hükümdarı Alaeddin Keykubad tarafından Ermenek Bölgesi'ne yerleştirilip Ermeniler üzerinde tahakküm kurmak istemesiyle başlayan Karamanoğulları teşekkülü, Moğol tahakkümünden sonra coğrafi zorlukları istedikleri gibi kullanmaları, siyasi buhranlardan faydalanarak istedikleri gibi serbest hareket etmeleri ve diğer güçlü devletleri muvazene unsuru olarak kullanabilmeleri kendilerinden beklenmeyen bir yere sahip olmalarını sağlamıştır.

Karamanoğulları elde ettikleri gücü; siyasi, sosyal, ekonomik alanlara tatbik ederek kendilerini bölgede kabul ettirmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin zamanla güçlenip Karaman topraklarına kadar ilerlemesinden sonra başlayan Karamanlı-Osmanlı ilişkileri bazen akrabalık yoluyla, bazen siyasi menfaatler dairesinde, bazen de metbû tanıma vesilesiyle devam etmiş olup 1487 yılında Osmanlı Devleti'nin tamamen Karamanlılara hakim olmasıyla son bulmuştur. Bu bağlamda Karamanoğulları küçük bir Türkmen aşiretiyken nasıl beyliğe yükseldi? Karamanoğullarının ilişkide bulunduğu siyasi teşekküllerin Karamanoğulları'na yaklaşımı nasıldı ve nasıl ilişki kurdular? Karamanoğulları'nın Anadolu'ya bıraktığı kültürel izler nasıl bu kadar etkili oldu? Türkçenin Anadolu'da resmi dil ilan edilmesi hangi şartlar altında cereyan etti ve bu kabul edilişin sosyolojik, psikolojik ve kültürel etkileri neler olmuştur? Bulunan bu sorulara verilecek cevaplar vasıtasıyla Karamanoğulları'nın Türk kültür ve tarihine yaptıkları katkıların ortaya konulması amaçlanmıştır.

KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İbn Bîbî lakabıyla bilinen Nasırüddin Hüseyin b. Muhammed b. Ali el Caferi er-Rugedi'nin “El-Evâmirü'l-Alâiyye Fi'l-Umuri'l-Alaiyye” adlı Farsça eseri Karamanoğulları'nın kuruluş dönemiyle ilgili önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Bu eser Mürsel Öztürk tarafından (Selçukname I,II, 1996) ismi ile Türkçeye çevrilmiştir. Biz de bu çalışmadan yararlandık.

Kerimüddin Mahmud Aksarayî'nin “Müsameretü'l-Ahbâr” adlı Farsça yazılmış eserinin M. Nuri Gençosman tarafından “Selçukî Devleti Tarihi” (1943) ismi altında Türkçeye kazandırılmıştır. Büyük oranda bu eserden istifade edilmiştir.

Şikari'nin “Karamanoğulları Tarihi” Karamanlılar'ın en önemli tarihlerinden sayılabilir. Karaman Beyi Alaeddin'in (1356-1391) III. Alaeddin Keykubad'ın Dehhani adında bir şaire yazdırdığı Selçuk Şehnamesi'nden esinlenerek ortaya konulmuş bir eserdir. Yaricani isminde birine Farsça olarak yazdırılan eser Osmanlı döneminde Şikari tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Kullandığımız Karamanname (2005), Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu tarafından hazırlanmıştır.

Seyyah Marco Polo'nun, Işık Ergüden tarafından çevrilen “Dünyanın Hikâye Edilişi Harikalar Kitabı” (2003) Karaman ülkesi hakkında bilgiler içermektedir.

Arap Seyyah İbn Batuta'nın Anadolu hakkında değerli bilgiler verdiği seyahatnamesi A. Said Aykut tarafından çevrilmiş olup “İbn Batuta Seyahatnamesi” (2000) adını taşıyan bu eser Anadolu'nun güney bölgeleri hakkında önemli bilgiler vermektedir.

Osman Nuri Dülgerler'in Karamanoğulları Mimarisi (2006) adlı eseri, Ernest Diez, Oktay Aslanapa ve Mesut Koman'ın kaleme aldığı “Karaman Devri Sanatı” (1950) ve İsmail Hakkı Konyalı'nın; “Abideleri ve Kitabeleriyle Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri (1967), Abideleri ve Kitabeleriyle Aksaray Tarihi (1974), Alaiye, Abadileri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi, Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir” adlı eserleri Karamanoğulları mimarisi ve sanatı hakkında yazılmış önemli çalışmalardır.

Karamanoğulları paralarıyla ilgili Cüneyt Ölçer'in “Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları” (1982) adlı çalışması nümizmatik bilgileri konu alan önemli eserdir.

Şehabettin Tekindağ'ın Diyanet İslam Ansiklopedisi'nde yazdığı “Karamanlılar” maddesi, İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın “Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu

Devletleri”, Faruk Sümer’in Diyanet İslam Ansiklopedisi’de yazdığı “Karamanoğulları” maddesi önemli kaynaklardandır.

Neşri’nin Kitab-ı Cihan-Nüma isimli eseri Osmanlı dönemine ait olmasına rağmen Karamanoğulları’nın Anadolu’ya gelmeleri ve menşeleri hakkında önemli bilgiler içermektedir.

BÖLÜM I

1. KARAMANOĞULLARI'NDAN ÖNCE ANADOLU VE ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİ

1.1. Oğuzlar ve Anadolu'nun Türkleşmesi

Oğuzlar Türk tarihinde önemli bir yere sahiptir. Selçuklular ve Osmanlılar gibi büyük imparatorlukların temel nüvesini teşkil ettikleri gibi birçok Anadolu Türk beyliklerinde de olduğu gibi Karamanoğulları'nın da kurucusu kabul edilmektedir. Oğuzların Türk tarihinde bu denli önemli rol oynamaları onları tarih ilmi açısından ilgi odağı haline getirmiştir. Oğuz isminin anlamına bakıldığında bununla ilgili birçok görüş öne sürülmüştür. Bu görüşler şöyledir: J. Marquart, Oğuz isminin “ok” ve “uz” kelimelerinin birleşimi ile meydana geldiğini ve oklu adamlar anlamını taşıdığını ileri sürmüştür. D. Sinor, Oğuz ismini öküz ile ilişkilendirirken L. Bazin de tosun ile ilişkilendirmiştir. J. Hamilton, Oğuz isminin aile, akraba anlamındaki “oğuş” sözcüğünden geldiğini ileri sürmüştür Oğuz ismi ilk süt anlamındaki “ağuz” sözcüğü ile de ilişkilendirilmiştir. J. Nemeth ise Oğuz isminin “ok” + “z” kelimelerinin birleşiminden geldiğini öne sürmüştür (Tüysüz, 2002: 277). Buna göre “Ok” oymak manasına gelmekte ve “z” de çoğul ekidir. Oğuz ismi de oymaklar anlamına gelmektedir. F. Sümer'in de Nemeth'le aynı görüşte olduğu bilinmektedir. (Sümer, 1972: 1).

Oğuz boylarının, Oğuz Kağan destanlarının çeşitli versiyonlarına göre, Oğuz Kağan ya da Oğuz Kağan'ın veziri olan İrkil Hoca'nın Oğuz ülkesini, Oğuz Kağanın oğlu ve torunları arasında paylaşırması ile oluştuğuna inanılır. Kaşgarlı Mahmud ise Oğuzların bir Türk kavmi olduğunu ve her birinin hayvanlarına vurdukları ayırt edici birer damgaya sahip yirmi iki boydan oluştuğunu ve bu boyların birbirlerinin hayvanlarını bu damgalar ile tanıdıklarını söyler. Kınıkları da Oğuzların şefleri olarak tanıtmaktadır (Kaşgarlı Mahmud, 2005: 353-354).

Oğuzlar, Göktürk ve Uygurların hâkimiyeti altında bulunmuşlardır. II. Göktürk Devleti kurulurken Oğuzlar bir dizi mücadele neticesinde hâkimiyet altına alınabilmişlerdir (Tüysüz, 2002: 278, 281). Oğuzlar, Göktürk Kağanlarını en çok meşgul eden boylardan biri olmuştur. Bundan dolayı da Göktürk Yazıtları'nda Oğuzların adına sıkça rastlanmaktadır. Buna rağmen Göktürkler katında Oğuzların ayrı bir yeri vardır. Genelde Göktürkler zamanında hâkimiyet altına alınan birçok Türk boyunun başına bizzat kendilerinden veya Göktürk hanedandan birileri geçirilirken Oğuzlar ise doğrudan doğruya

Türk budun gibi hanlar tarafından idare edilmişlerdir (Sümer, 2002: 294-295; Gündüz T. , 2002: 263-264).

Göktürklerin yıkılmasından sonra doğuda Uygur Devleti, batıda ise Hazarlar Türk devletini temsil etmişlerdir ve Oğuzlar da Yabgu ünvanlı bir lider etrafında bir birlik oluşturmuşlardır (Gündüz T. , 2002: 265). Samaniler Döneminde, Oğuz Yabgusu Sir Derya Irmağının aşağı mecralarında bulunan Yenikent'te oturmaktaydı. Burası Arap coğrafyacıları tarafından Karyetü'l-Hadise olarak adlandırılmakta ve burada Oğuz Yabgusunun hakimiyeti altında Müslümanların da yaşadığı bilinmektedir. Yenikent şehrinin zahire ihtiyacı ve gerekli ihtiyaç ürünleri barış zamanlarında Sir Derya'dan aşağı indirilen gemiler ile sağlanmıştır (Şeşen, 2001: 244).

X. yüzyılda Oğuzlar Hazar Denizi'nin doğusundan itibaren Seyhun Nehri'nin orta kısımlarına kadar olan yerlerde yaşamaktaydılar. Oğuzların batı tarafında Hazarlar ve Bulgarlar, Doğu tarafında Karluklar, kuzeyinde Kimekler ve güneyinde İslam muhitleri bulunmaktaydı (Köymen, 2000: 1). Oğuzların yaşadığı bölge İslam coğrafyacıları tarafından “Guz” diye adlandırılmıştır. Bununla birlikte “Dokuz Guz” ya da “Tokuz Oğuz” ismi ise sadece Uygurları ifade etmek için kullanılmıştır (Gündüz T. , 2009: 6). Bu yüzyılda İslam coğrafyacısı İstahri: Oğuzların yurdunu Hazarlar, Kimekler, Karluklar ve Bulgarlar'ın arasında kalan yer olarak tanımlamıştır (Şeşen, 2001: 156).

X. yüzyılda Bulgar Hanlığına giden İbn Fadlan bu yolculuğu esnasında Oğuzları da ziyaret etmiştir. Daha sonra kaleme aldığı eserinde Oğuzlar hakkında yaşayış, örf, adet gibi sosyal ve ekonomik hayatına dair önemli bilgiler vermektedir (Turan O. , 1980: 41-42). Oğuzlar, henüz bu dönem Müslüman değildirler. Göçebe bir yaşam sürmekte olan Oğuzlar bu yaşam tarzına uygun kıl çadırlarda yaşamaktadırlar. Fadlan, günümüzde Oğuz Yabgu Devleti diye bilinmekte olan Oğuz Devleti'nden de söz etmektedir. Fadlan Oğuzların hükümdarına Yabgu dendiğini, Oğuzların başına geçenlerin bu unvanı aldığını ve Yabgu'nun vekiline de Kuzârkin (Külerkin) denildiğini ve ayrıca Oğuz reislerinin yardımcılara da Kûzarkin denildiğini aktarmaktadır. Yabgunun veliahdına ise Yınal denilmekteydi ve bu unvan daha sonra bütün Oğuz reisleri için kullanılmaya başlanmıştır. Fadlan'ın Oğuz idarecilerinden ilk karşılaştığı kişi Küçük Yınal'dır. Fadlan, Küçük Yınal Müslüman olduğunu ancak Oğuzların “Müslüman olursan bize reislik yapamazsın.” demesi üzerine İslamiyet'i terk ettiğini söylemektedir (İbn Fadlan, 2013: 10, 14, 16).

X. yüzyılda Oğuzların ileri gelenlerinden bazıları kısmen Müslüman olmuşlar fakat oğuz kabilelerinin baskısı ile tekrar eski dinlerine dönmüşlerdir. Bu baskın oğuz halk tabakası arasında eski gelenek göreneklere ve dinleri büyük oranda yaşamıştır (Gündüz T. , 2009: 9). X. yüzyıl sonlarına doğru Oğuz Yabgu Devleti'nin yıkılması ve kuzeyden gelen Kıpçak baskısı Oğuzları iki kola ayırmıştır. Bunlardan bir kısmı Peçeneklerin ardından Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa içlerine giden Uzlar (Oğuz) diğeri ise Cend şehrine inen Selçukluların bakiyesini teşkil edecek olan Oğuzlardır (Gündüz T. , 2002: 266).

Oğuzların, Anadolu'yu kitleler halinde ele geçirip burayı iskân etmeleri Selçuklu Devleti'yle olmuştur. Selçuklu Devleti'nin kurucularının atası olan Selçuk Subaşı Oğuzların Kınık boyundandır (Kafesoğlu, 1979: 353). Ayrıca Selçuk Bey, Oğuz Yabgu Devleti'nden ayrılarak İslâm ülkelerine yakın olan Cend şehrine geldiği zaman maiyetinde Kınık boyundan başka diğeri oğuz boylarına mensup olan kimselerin de bulunduğu tahmin edilmektedir. Selçuk Bey'in "Subaşı" ünvanı ve maiyetindekilere bakıldığı zaman onun bir aşiret reisinden de öte olduğu kanaati uyandırmaktadır (Köymen, 2004: 24-25).

Selçukluların, Karahanlılar ve Samanoğulları arasındaki mücadele Samanoğulları'nı desteklemeleri Samanoğulları'nın Mavareünnehir'de üstünlük kazanmalarını sağlamış ve Samanoğulları tarafından Nur Kasabası civarı Selçuklulara uc olarak verilmiştir (Şahin, 2002: 43). Selçuklular, Maveraünnehir bölgesine indikten sonra Karahanlı ve Gazneli baskısına maruz kalmışlar ve nedenle Türkmenler iki kola ayrılmıştır. Tuğrul Bey idaresindeki Türkmenler iç bölgelere çekilirken Çağrı Bey İdaresindeki Türkmenler Azerbaycan ve Doğu Anadolu Bölgesi'ne kadar akınlar yapmışlardır (Gündüz T. , 2002: 268). Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Ermeniler bu Türk akınları karşısında şaşkınlıklarını "Acaib şekilli, yaylı ve kadın gibi uzun saçlı" olarak tarif etmişlerdir ve başlarına gelen bu felaketi Allah'ın kendilerine vermiş olduğu bir ceza olarak yorumlamışlardır. (Urfalı Mateos, 2000: 48). Çağrı Bey doğu Seferinden döndükten sonra Horasan ve Arminiya bölgelerinin boş olduğunu kendilerini uğraştıracak kimselerin bulunmadığını Tuğrul Bey'e bildirmiştir (Gregory Abû'l-Farac, 1999: 293). Bu dönemden sonra Arslan Yabgu'nun, Karahanlı taht mücadelesinde Ali Tekin'i desteklemesi ve Gazneli Mahmut için tehlike oluşturması nedeniyle Gazneli Mahmut tarafından tutuklatılıp Kalincar kalesine hapsedilmesi Selçukluların bölgede önemli bir güç olduğunu açıklar mahiyettedir (Er-Ravendî, 1957: 88). 1025 yılında Arslan Yabgu'nun tutuklanmasından sonra Selçuklularla Gaznelilerin arası iyice açılmış 1040 yılına kadar çatışmalar iyice şiddetlenmiştir. 1040 Dandanakan Savaşı'ndan sonra Selçuklular için artık Gazneli

tehlikesi ortadan kalktığından Türkmenlere de Anadolu yolu açılmıştır (Kafalı, 2002: 13-14). Tuğrul Bey dönemiyle birlikte Anadolu'ya birçok sefer düzenlenmiştir. Bu Seferler Bizans'ın mukavetini kırmak bakımından önemli seferler olmuşlardır (Sevim, 1987: 33-38; Turan O. , 2004: 46; Turan O. , 1980: 70).

1048 yılında Bizans'a karşı kazanılan Pasinler Savaşı sonrası 1048'de Erzurum, 1057'de Malatya, 1059'da Sivas, 1064'te Kars ve Antakya, 1067'de Kayseri Niksar, Konya gibi yerler Türkmenler tarafından ele geçirilmiştir (Kafalı, 2002: 20; Turan O. , 1980: 74). Tuğrul Bey Dönemindeki fetihlere Malazgirt Savaşı yeni bir şekil kazandırmıştır. Alparslan ile Bizans İmparatoru Romanos Diogenes arasında yapılan anlaşma hükümsüz kalıp Bizans'ta saltanat değişikliği meydana gelince Sultan Alparslan emirlerine Anadolu'nun fethini emretmiştir (Urfalı Mateos, 2000: 144).

1071 Malazgirt Muharebesinin akabinde Türkmenler Anadolu'da boş kalan yerlere kısa süre içerisinde yerleşmeye başlamışlar ve sahiller dışında Anadolu'nun büyük bir kısmına hâkim olmayı başarmışlardır. Geniş otlaklara sahip Anadolu artık bu tarihlerden sonra Oğuzların vatanı hâline dönüşmüştür (Başkan, 2017: 269; Turan O. , 1980: 75; Gündüz T. , Oğuzlar/Türkmenler, 2002: 269).

Oğuzların Anadolu'ya göç hareketlerinin ardından ortaya çıkan Haçlı Seferleri, Oğuzların Batı Anadolu'dan kısmen uzaklaşmasına neden olmuştur. Ancak Oğuzlar Anadolu'nun doğu ve orta kesimlerinde varlıklarını devam ettirmişlerdir. Hatta Türkmenler yer yer Haçlıların Anadolu'yu istila hareketlerine karşı koymaya çalışmışlardır. 1176 yılında Bizans'ın Selçuklu kuvvetlerine Miryakefalon'da yenilmesinden sonra Türkmenler için yeni bir dönem başlamış ve artık Türkmenler her şekilde Anadolu'da kalıcılıklarını ispatlamışlardır. Bu süreçte, Anadolu sınırlarında Türkiye Selçukluları, Artuklular, Saltuklular, Danişmentliler, Ahlatşahlar ve Mengücekler, gibi ilk Türkmen beylikleri akınlarını artırarak önemli yerler elde etmişlerdir (Gündüz T. , Oğuzlar/Türkmenler, 2002: 269; Kafalı, 2002: 21-22).

Anadolu'ya ikinci bir Türkmen akını Moğol istilasıyla olmuştur. Moğolların Azerbaycan ve Horasan'ı işgal etmesiyle birlikte buralarda bulunan Türkmenler Anadolu'nun doğu ve iç kısımlarına kitleler halinde gelmişlerdir (Gündüz T. , 2002: 270; Turan O. , 1969: 410-411). 1243 Köseadağ Savaşı'ndan sonra Selçukluların mağlubiyeti ve 1258 yılında Moğolların Anadolu'ya fiilen girmeleri Selçuklu Devleti'ni önemli ölçüde

zafiyete düşürmüşse de bu dönemde kurulan ikinci dönem Anadolu beylikleri Anadolu'nun Türkleşmesine önemli katkı sağlamışlardır (Kafalı, 2002: 22).

1.2. Köseadağ Savaşı ve Sonrasında Anadolu'da Gelişmeler

Türkiye Selçuklu Devleti'ne en parlak dönemini yaşatan I. Alaeddin Keykubad'ın yediği etten zehirlenip vefatından sonra oğulları II. Gıyaseddin Keyhüsrev ile İzzeddin Kılıç Arslan taht için aday durumuna gelmişlerdir (İbn Bibi, 1996a: 456-457). Aslında babasının sağlığında İzzeddin Kılıç Arslan tahta veliaht olarak belirlenmesine karşın devlet adamları II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i tahta çıkarmayı başarmışlardır (İbn Bibi, 1996b: 19-22; Gregory Abû'l-Farac, 1987: 537). II. Gıyaseddin tahta çıktıktan sonra ilk iş olarak hükümdarlığını duyurmak için çeşitli yerlere elçiler göndermiştir. II. Gıyaseddin Keyhüsrev daha sonra devletin iç sorunları ile uğraşmaya koyulmuştur. Eyyubilere akrabalık bağı kurmuş ve Artuklulara siyasi hâkimiyetini kabul ettirmiştir (Turan O. , 2004: 425-426; Çakmak M. A., 2018: 402).

II. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'nde Vezir Sadeddin Köpek uygulamaları ile ön plana çıkmaya başlamıştır. Keyhsürev'in tecrübesizliğinden çokça kez yararlanan vezir otoritesini artırmıştır. Kardeşlerini tahttan uzaklaştırılmasında da vezirin etkisinde kalmıştır. Sadeddin Köpek, sultanı bertaraf ederek Selçuklu tahtına geçmek için planlarını teker teker uygulamaya koymuştur. II. Gıyaseddin bu planlardan habersiz bir şekilde tahttaki işlerini yürütmeye çalışmıştır. Sultan, Gürcü Kraliçesi Tamara ile evlenerek akrabalık bağını tesis etmiştir. (Sevim & Merçil, 2014: 577-578; İbn Bibi, 1996b: 23-25; Turan O. , 2004: 427-430).

Güneydoğu Anadolu'da bulunan Harezmîliler, Selçuklulardaki bu otorite zafiyetinden yararlanarak Suriye ve Güneydoğu Anadolu'nun bazı kesimlerinde kervanlara saldırmak suretiyle bölgenin ticari canlılığına büyük zarar vermişlerdir. Bu durumdan rahatsız olan Eyyubiler ve Artuklular Selçuklular ile ortaklaşa Harezmîliler üzerine ordu sevk ederek onları mağlup etmeyi başarmışlardır. Harezmîlilerin hâkim olduğu topraklar iki kuvvet arasında paylaştırılmıştır. Bu paylaşımda Harran Eyyubilere kalmış ve Türkiye Selçuklu Devleti'nin payına düşen Amid 1240 yılında ele geçirilmiştir (İbn Bibi, 1996b: 40-48; Turan O. , 2004: 436-438).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Moğolların baskısından kaçarak gelen Türkmenlerin uğrak yeri olmuştur. Ancak bölgedeki siyasi çatışmalar, ekonomik yetersizlik, halkın İslamiyet ile olan bağlarının zayıflığı gibi durumlar halkın Türkiye Selçuklu Devleti'ne

karşı olan güvenin sarsılmasında etkili olmuştur. Bölge halkının bu zafiyetlerinden istifade etmek isteyen Baba İlyas Horasani kendisini peygamber ilan ederek etrafında geniş kitleler toplamayı başarmıştır (Turan O. , 2004: 440-442; Gregory Abû'l-Farac, 1987: 539-540). Kısa bir süre zarfında etrafında çok sayıda mürit toplayan Baba İlyas Amasya'da ilk hareketlerine başlamaya konulsa da Selçuklu askerleri buna engel olmak için Amasya'yı kuşatmıştır. Baba İlyas'ın müritlerinden Baba İshak bu durumdan haberdar olunca II. Gıyaseddin Keyhüsrev'e karşı isyan başlatmıştır. Tarihte Babai İsyanı olarak adlandırılan bu gelişme Kefersud, Adıyaman, Kahta başta olmak üzere devletin doğu sınırında yayılmıştır. II. Gıyaseddin Keyhüsrev, bu dinî nitelikli isyanı bastırmada büyük güçlük yaşamıştır. Baba İshak'ın ve müritlerinin 1240 yılında Malya Ovası'nda bertaraf edilmesiyle isyan sonlandırılmıştır. Bu olay Türkiye Selçuklu Devleti'nin güç kaybetmeye başladığını açıkça ortaya koymuştur. (Sevim & Merçil, 2014: 579-580; İbn Bibi, 1996b: 52-53)

Babai İsyanı'nın şokunu atlatan II. Gıyaseddin Keyhüsrev, Anadolu birliğini sağlamak için ordularını Meyyafarikin (Silvan) üzerine göndermiştir. Eyyubilerin hâkimiyetinde olan Meyyafarikin kuşatıldıysa da Moğolların Anadolu üzerine geldiği haberi üzerine ve Abbasi halifesinin arabuluculuk yapmasıyla Selçuklu Eyyubi gerginliği son bulmuştur. Eyyubi idarecisi Selçukluların idaresini benimsemeyi kabul etmiştir. Selçuklularda bu gelişmeler yaşanırken Moğollar, Anadolu ordularının başına Baycu Noyan'ı getirmiştir. Baycu Noyan, Selçukluların Babai İsyanı'ndaki zayıflığını iyi bir şekilde gözlemlemiştir. II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in yönetim zafiyetinden yararlanan Baycu Noyan komuta ettiği orduları ile birlikte Anadolu'ya gelerek Erzurum'u işgal ettikten sonra burada yağma ve talan faaliyetinde bulunmuştur (Sevim & Merçil, 2014: 581-582; Turan O. , 2004: 446-450).

II. Gıyaseddin Keyhsürev Anadolu'da henüz beliren Moğol tehlikesine karşı tedbir almak amacıyla komşu devletlere elçiler göndererek ücret mukabilinde askerî anlamda destek vermelerini talep etmiştir. Ancak sultanın bu talebine sadece Çevre hükümdarlardan karşılık geldiyse de önemli bir güç elde edilememiştir. Halep Hükümdarı II. Nasır Selahaddin iki bin kişilik ordu gönderebilmiştir (Turan O. , 2004: 451).

Türkiye Selçukluları ile Moğollar arasındaki savaş kaçınılmaz hâle dönüşünce iki kuvvet Köseadağ'da karşı karşıya gelmiştir. Türkiye Selçuklularında Türk askerler, paralı Kıpçak, Gürcü ve Frank askerleri orduyu oluştururken Moğollarda Gürcü ve Ermeniler esas unsuru meydana getirmişlerdir. Moğolların üstünlüğü ile yaşanan savaş esnasında

Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev savaş meydanından kaçmak suretiyle ordusunun yenilmesine yol açmıştır (Gregory Abû'l-Farac, 1987: 541-542; Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000: 35-36; Sevim & Merçil, 2014: 581-582). Büyük bir galibiyet elde eden Baycu Noyan Sivas üzerine doğru istilasını devam ettirmiştir. Moğollar Anadolu'dan çok sayıda ganimet ele geçirdikten sonra Azerbaycan sınırlarına dönmüşlerdir (Çakmak M. A., 2018: 411).

Kösedağ bozgunundan sonra güç kaybı artan Türkiye Selçuklu Devleti Moğollara yıllık düzenli olarak vergi ödemeyi ve çeşitli hediyeler göndermeyi kabul etmek zorunda kalmıştır. Böylelikle Moğollar, Türkiye Selçuklu Devleti'ne hâkimiyetini benimsetmeyi başarmıştır. Barış akdinin Moğol Komutanı Baycu Noyan ile yapılmasından dolayı sağlam esaslara oturtulması için Batı Moğolları'nın başı olan Batu Han'a tekrar onaylatılmıştır (Sevim & Merçil, 2014: 583; Kaymaz, 2011: 130)

Daha önce Halep'e gitmekte olan II. Gıyaseedin Keyhüsrev'in aile efradını ve diğer Türkmen guruplarını Moğollara teslim eden Ermeniler, Kösedağ Savaşı'ndan sonra Trabzon Komnenosları ile birlikte Moğollara bağlılığını en kısa sürede göstermişlerdir (Uyar, 2018: 421-422). Ermeni Kralı Hetum, Moğollara itaatini bildirmekte geç kalmamıştır. İlk etapta Moğol Komutanı Baycu Noyan'la tabiyet sözleşmesi imzalamışlardır. Daha sonra ise Hetum, kardeşi Simbat'ı Moğol hükümdarına göndererek bağlılıklarını ifade ettirmiş ve Moğol hükümdarından Ermeni kilise ve manastırlarının vergi muafiyetine dair ayrıcalık almıştır. (Aknerli Grigor, 1954: 18-19).

II. Gıyaseddin Keyhsürev'in vefatından sonra oğulları II. İzzeddîn Keykavus, IV. Rükneddîn Kılıçarslan ve II. Alâeddîn Keykubad saltanat adayı olarak ortaya çıkmışlardır. Vezir Celaleddin Karatay bu üç veliahdın devleti ortak yönetmesi konusunda bir düşünce ortaya atmıştır. Kısa bir süreliğine Türkiye Selçuklu tahtında üçlü saltanat dönemi görülmüştür (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000: 27-28).

II. Alâeddîn Keykubad'ın Erzurum'da zehirleterek öldürülmesinden sonra II. İzzeddîn Keykavus ve IV. Rükneddîn Kılıçarslan Selçuklu tahtı için mücadeleye girişmişlerdir. Bu mücadeleden 1254 yılında II. İzzeddîn Keykavus galip çıkarak Konya tahtına çıkmayı başarmıştır (Uyar, 2018: 425; Sevim & Merçil, 2014: 587).

Moğol devlet adamları ve ordu komutanları Türkiye Selçuklularının saltanat fasılası durumundan da istifadeyle Anadolu'ya çok sık aralıklarla elçiler göndererek buradaki halktan haraç almışlardır. Bu gelişigüzel verilen haraçtan kurtulmak için Adliye Nazırı

Fahreddin Ali, Batu Han'a elçi ve değerli hediyeler göndererek bu haraçlardan kurtulmak için bir yarlıg alabilmeyi başarmıştır. Hülagu'nun da İran ve batı ülkelerine Vali olarak atanması Baycu Noyan'ın Mugan Ordugahından ayrılmasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle Baycu Noyan Anadolu'da kışlamak için bir yer bulmak istemiştir. Bunun için Aksaray yakınlarına gelmiştir. Burada Selçuklu ordusuyla yaptığı savaşı kazanmıştır. Türkiye Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus bu Moğol akınından kaçarak Konya'dan Alaiye'ye gelmiştir. Daha sonra II. İzzeddin Keykavus'un Bizans'a sığınmasıyla Baycu Noyan, Türkiye Selçuklu tahtına IV. Rükneddin Kılıç Arslan'ı geçirmiştir. Hülagu'nun Boycu Noyan'ı Bağdat Seferine götürmesi, II. İzzeddin Keykavus'un aradığı fırsatı yeniden bulabilmesini sağlamış ve II. İzzeddin Keykavus Konya üzerine yürümüştür. Hülagu, Mengü Kağan'ın yarlıgı gereğince ülkeyi iki kardeş arasında paylaşmıştır. II. İzzeddin Keykavus vergileri ödemeyince Moğollarla arası yine açılmış ve Bizans'a sığınmak zorunda kalmıştır (Sevim & Merçil, 2014: 588-589; İbn Bibi, 1996b: 142-151; Turan O. , 2004: 497-503).

Anadolu'daki otorite boşluğundan istifade eden Trabzon Rum İmparatorluğu 1259'da Sinop'u ele geçirmiştir. Bu olay Selçukluların Karadeniz'deki hâkimiyetini sarsıntıya uğratmıştır. Türkiye Selçukluları, Moğollardan aldıkları izin doğrultusunda Sinop'a sefer düzenlemiş ve şehri Rumlardan geri almıştır. Sultan IV. Kılıç Arslan, Sinop'un hâkimiyetini kendisine talepte bulunan Vezir Muineddin Pervane'ye vermiştir. Daha sonraki süreçte önemli bir beylik olacak Pervaneoğulları Beyliği'nin temelleri atılmıştır. Muineddin Pervane, Moğollarla olan ilişkilerini güçlü tutmuş onların da desteğini alarak IV. Kılıç Arslan'ı öldürttükten sonra yönetimde söz sahibi olmuştur (İbn Bibi, 1996b: 163-169; Sevim & Merçil, 2014: 590).

IV. Kılıçarslanın ölümünden sonra da III. Gıyaseddin Keyhüsrev devrinde de Muineddin Pervane Selçuklu Devleti'nde önemli görevler üstlenmiş Moğollar'la Selçuklu Devleti arasında köprü vazifesi gördüğü gibi Selçuklu ileri gelenlerini de bertaraf etmeye çalışmıştır. (Sevim & Merçil, 2014: 592). Muineddin Pervane'nin Moğollar ve Memlûkler arasında ikili siyaset izlemesi ve Abaka Han'ın Türkiye görevine Toktu Noyan'ı atayarak Toktu Noyan'dan izinsiz hiçbir işe kalkışılmamasını istemesi, Muineddin'in görev ve yetkileri sonlandırarak, Moğollar nezdindeki itibarı da düşürmüştür (Uyar, 2018: 429; Kaymaz, 2011: 159-161).

Bu dönemde Hatiroğlu İsyanı'nın Kayseri'de Moğollar tarafından bastırılması, Hatiroğlu'nun İdam edilmesi, 1277 yılında Memlûkler'le Moğollar'ın Elbistan'da

karşılaşması ve Moğolların yenilmeleri Muineddin Pervane'nin sonunu getirmiştir. (Uyar, 2018: 430-432). Hatioğlu isyanından sonra Moğollar'a karşı başkaldırma ve direnme dirayetini Karamanoğulları üzerlerine almışlardır. Sultan Baybars'tan aldığı destekle Ermenek, Mut ve Silifke gibi yerlerde Moğolları İmha hareketine girişen Karamanoğulları buralarda bulunan Moğolları temizlemişlerdir (Sevim & Merçil, 2014: 596-597). Karamanoğlu Mehmed Bey'in Konya tahtına Cimri'yi geçirmesi ve kendini vezir ilan etmesi çok uzun sürmemiş, 1278 yılında Mehmed Bey'in Selçuklu kuvvetleri tarafından öldürülmesiyle bu direniş kesintiye uğramıştır (Uyar, 2018: 433).

Anadolu'da çıkan karışıklık ve giderilemeyen huzursuzluk sırasında Kırım'da yaşayan İzzeddin Keykavus'un oğlu II. Gıyaseddin Mesud Anadolu'ya gelmiş ve Abaka Han tarafından kendisine Erzurum, Erzincan, Diyarbakır, Sivas ve Harput yönetimi verilmiştir. Abaka Han'dan sonra 1282 yılında İlhanlı hükümdarı olan Ahmed Tekudar Selçuklu Devleti'ni II. Gıyaseddin Mesud ile III. Gıyaseddin Keyhüsrev arasında paylaşmıştır. Fakat İlhanlı'daki taht mücadelesini Argun Han'ın kazanmasıyla Argun Han, Selçuklu Devletini II. Gıyaseddin Mesud'a vermiş ve III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Ahmed Tekudar ile yakınlığını bahane ederek 1284 yılında onu öldürtmüştür. (Sevim & Merçil, 2014: 598; Uyar, 2018: 434).

II. Gıyaseddin Mesud'un Selçuklu ülkesine hâkim olmasıyla birlikte bir takım sıkıntılar meydana gelmiştir. III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi, Karamanoğlu Güneri Bey ve Eşrefoğlu Halil Bey'le anlaşma yaparak iki torununu 1285 yılında Konya tahtına çıkarmıştır. Bu durum üzerine II. Gıyaseddin Mesud, Konya'yı terk etmek zorunda kalmış ve İlhanlılardan yardım istemiştir. İlhanlılar'ın yardımıyla II. Mesud Konya'ya tekrar hâkim olmuş ve fazla direnemeyeceklerini anlayan Karamanoğulları, Eşrefoğulları ve Germiyanlılar Sultan Mesud'a itaatlerini bildirmişlerdir. Bu dönemde İlhanlı tahtında çıkan karışıklıklar ve başıboşluklar neticesinde Sultan Mesud da bundan nasibini almış ve Gazan Han'ın huzuruna geç çıkması nedeniyle 1296 yılında Hamedan'a sürülmüştür (Uyar, 2018: 437-438; Sevim & Merçil, 2014: 599-602).

II. Gıyaseddin Mesud'un Hamedan'a sürülmesinden sonra Selçuklu tahtına 1298 yılında III. Alaeddin Keykubad geçmişse de Anadolu'daki karışıklıklar ve İlhanlılar arasındaki taht mücadelesinden o da nasibini almıştır. III. Alaeddin Keykubad'ın da Gazan Han tarafından İsfahan'a sürülmesiyle birlikte 1302 yılında Konya tahtına II. Gıyaseddin Mesud tekrar geçmişse de pek fazla faaliyet gösterememiştir. II. Gıyaseddin Mesud'un

1308 yılında ölümüyle de Anadolu Selçuklu Devleti tarih sahnesinden çekilmiştir (Uyar, 2018: 438- 440; Sevim & Merçil, 2014: 603-605).

BÖLÜM II

2. KARAMANOĞULLARI

2.1. Karamanoğulları'nın Kökeni

Karamanoğulları nüvesini teşkil eden Türkmenler, XIII. yüzyılda büyük Moğol istilasıyla Horasan'ı terk ederek Azerbaycan'ın Şirvan bölgesine gelmişler ve bir kısmı Şirvan bölgesinde kalmış bir kısmı da Anadolu'ya geçmişlerdir (Tekindağ, 1977: 316).

Karamanoğulları'nın Oğuzların hangi boyuna mensup olduğu ile ilgili şimdiye kadar kesinliğe kavuşturulmuş bir durum söz konusu değildir. Bir kısım tarihçi o dönem kayıtlarına ve Yazıcızade Ali'nin Karamanoğullarını Oğuzların Afşar Boyu'na intisap ettirmesine istinaden Karamanoğullarının Afşar boyuna mensup olduğunu belirtir. Bunlardan; Faruk Sümer, Yazıcızade Ali'ye atıfta bulunarak Karamanoğulları'nın Afşar boyundan olduğunu söyler. (Sümer, 2001, parag 1). Karamanoğulları konusunda ilk önemli çalışma yapan Şahabettin Tekindağ; İbn Bîbî, Müneccimbaşı ve Yazıcızade Ali'yi kaynak göstererek Karamanoğulları'nın Afşar Boyu'ndan olduğunu belirtir. Ayrıca Şahabettin Tekindağ, Ermeni kroniklerinde ve Venedik'te bulunmuş 1300 yıllarını anlatan kroniklerde Gorigos Kalesi'nin (Kız Kalesi) Afşar ulusuna sahip Türkmenler tarafından yağmalandığı ve bu dönemde Afşar ulusunun Karamanoğulları'nın bulunduğu muhitte yaşamasını Karamanoğulları'yla ilişkilendirerek Karamanoğulları'nın Afşar Boyu'na mensup olduğunu söyler (Tekindağ, 1977: 317).

Bir diğer görüş Karamanoğullarının Salur boyundan olduğuyla ilgilidir. Bunlardan; Fuat Köprülü, Karamanoğulları'nın Oğuzların Üçok Kolu'nun Salur Boyu'ndan olduğunu belirtir (Köprülü, 2016: 959). Ve yine Karamanoğulları alanında araştırmalar yapan Harp Okulu Tarih Öğretmeni Tahsin Ünal, Karamanoğulları'nın Salur boyuna Boyu'na mensup Türkmenler olduğunu söyler (Ünal, 1957: 9). Ramazan Boyacıoğlu, Türkmenistan'daki Karaman isimli köyler ile Anadolu'da Karamanoğulları'nın yaşadığı bölgelerde bulunan Karaman isimli köylerin sosyolojik ve fiziki mukayesesini yaptıktan sonra Türkmenistan'daki Karaman isimli köylerin Salur Boyu'na mensup Türkmenleri barındırması nedeniyle Anadolu'daki Karaman isimli köylerin Salur Boyu'ndan olduğunu, dolayısıyla Karamanoğullarının da Salur Boyu'na mensup olduğuna kanaat getirir (Boyacıoğlu, 1999: 5).

Karamanoğulları'nın hangi Oğuz Boyu'na mensup olduğu hala tam olarak açıklığa kavuşturulamamış bir konu olmakla birlikte bize göre de Yazıcızade Ali'nin ifade ettiği yani Karamanoğulları'nın Afşar Boyu'ndan oldukları bilgisini kabul etmek daha uygun gibi gözükmektedir.

Başka bir sorun da Karamanoğulları'nın Türklüğü ile ilgili meseledir. Karamanoğulları'nın kurucusu olan Nûre Sofi'nin Bir Ermeni dönmesi olduğundan bahsedilir (Başkan, 2012: 30). Karamanlıların kurucusu Nûre Sofi'nin bir Ermeni dönmesi olduğunu söyleyenlere Fuat Köprülü, İbn Bîbî'yi kaynak göstererek Böyle bir durumun olamayacağını, her durumda Karamanoğulları'nı yeren; soyguncu, çapulcu ve yol kesen gibi ithamlarda bulunan İbn Bîbî'nin böyle bir durumu açıkça beyan edeceğini belirtir (Babinger & Köprülü, 1996: 52,96). Ve yine Şahabettin Tekindağ bazı müelliflerin Nûre Sofi'yi Ermeni diye nitelendirmesini Abu'l-Fida'daki kayıtların yanlış anlaşılmasından kaynaklandığını ve Sofi lakabının Baba İlyas'ın tarikatına katılmasından ve yararlılıklar göstermesinden ötürü verildiğini belirtir (Tekindağ, 1977: 317). İbn Bîbî, Selçuknamesi'nde Nûre Sofi'nin Kamerüddin İli'nden Larende'ye kömür taşıyarak geçimini sağlayan bir Türkmen olduğundan bahseder (İbn Bibi, 1996b: 202). Mehmed Neşri, Kitab-ı Cihan-Nüma'da Karamanoğulları'ndan bahsederken bir grup Türk'ün Ermenek'e yerleştiğine vurgu yapar (Neşri, 2014: 43).

C. Cahen her ne kadar Karamanoğullarının menşeyini bir millete intisap ettirmekte kararsızlık yaşamakta ise de Karamanoğulları'nın Babai hareketiyle bir bağlantısının olduğunu ve bu durumun Karamanlıların güçlenmesinde önemli bir rolü olduğunu bildiğimiz için ve Babai hareketinin Türkmen karakteri aslında Karamanoğulları'nın yabancı unsur olmadığını Karamanlıların Türkmen olduğunu bize gösterir mahiyettedir (Cahen C. , 1979: 274; Babinger & Köprülü, 1996: 52). Eğer Nûre Sofi Ermeni dönmesi bir şahsiyet olsaydı, Nûre Sofi'nin nesli her fırsatta Selçuklu mirasına sahip çıkmazdı ve hele Orta Çağ gibi dini teşekküllerin ön planda olduğu bir dönemde Müslüman Türkmen boyları Nûre Sofi gibi bir dönmeyi desteklemezlerdi diye tahmin ediyoruz.

Karamanoğulları'nın bütününi teşkil eden ve irtibatta olduğu oymaklar; Turgutlu, Bayburtlu, Oğuzhanlı, Hoca Yûnuslu, Hocantılı, Bozkırlı, Bozdoğan, Bulgarlı, İgdir, Beydili ve Yuvalılar'dır (Sümer, 2001, parag 1). Karamanname'ye göre Karamanoğulları'nın irtibatta olduğu aşiretler Varsak, Kosun, Bayburt, Turgud ve Kayılar'dır (Şikari, 2005: 103-108). Ereğli'nin güneyinde Bayburtlular, Anamur civarında Oğuzhanlılar, Gülnar civarında Hoca Yunuslular, Taşlık Silifke'de Bozkırlı Oymağı,

Koçhisar civarında Bozdoğan Oymağı, Torosların güneyinde sarp yerlerde Bulgarlı, Mut ve Gülnar'da Beydilli ve Konya civarında Karamanoğulları'nın en önemli oymağı olan Turgutlular bulunmaktaydı (Sümer, 2001, parag 1).

2.2. Anadolu'da Karamanoğulları

Orta Asya'dan dünyanın muhtelif kesimlerine yapılan göçleri anlayabilmek için göçebe olmak gerekmektedir çünkü yerleşikler hiçbir zaman göçebelerin dünyasına giremezler ve kendi dairelerinden dışarıya çıkmazlar. Yerleşik olanlar artık durdukları için fikirlerinde göçe başlamışlardır. Yerleşikler, yerleşik düzene geçmekle birlikte kendini artık dış dünyaya kapatmışlardır. Yerleşikler konforlarını bozup başka dünyalara gidemezler. Göçebeler sınır mefhumundan habersizdirler onların sınırı, ulaşabildikleri en son noktadır. Göçebelerin de sınırları yerleşikler tarafından dile getirilir. İşte bu nedenlerden dolayı Türklerin Anadolu'ya muhaceratını tam manasıyla kavramakta sıkıntılar çekmekteyiz. Bizim gibi yerleşikler göçebelerin göçünü üç-beş beşeri faktöre bağlayıp göçlere kendi konfor zaviyemizden bakmaktayız. (Polat, 2004: 20-31).

Anadolu'nun kapılarının 1071'de Malazgirt Zaferi'yle birlikte Sultan Alparslan tarafından Türklere açılmasından sonra Türkler akınlar halinde Anadolu'ya gelmişlerdir. Bu gelen Türkmenler Anadolu Selçuklu Devleti'nin bünyesi altında toplanarak büyük bir siyasi teşekkül oluşturmuşlardır. 1220'den itibaren Moğol baskısının artmasıyla birlikte Horasan bölgesinden gelen Türkmenler Anadolu'yu doldurmuşlardır.

Karamanoğulları'nın Anadolu'ya gelişiyile ilgili de muhtelif görüşler mevcuttur. Zeki Velidi Togan *"Asıl hakiki Oğuz-Türkmen boyları Ucat"'ın güney ve batı kısımlarını işgal ediyorlardı, bunlardan Karamanoğulları ve Eşrefoğulları Oğuzname'ye göre, daha Toğrul Beyin zamanında, 20.000 çadır kadar kalabalık bir kütle halinde Anadolu'ya gelmişlerdi"* diyerek Karamanoğulları'nın Büyük Selçuklu hükümdarı Tuğrul Bey zamanında (1040-1063) Anadolu'ya geldiğini belirtir (Togan, 1981: 320). Faruk Sümer ise Şikariyi'yi kaynak göstererek Karamanoğulları'nın Azerbaycan ve Arran bölgesinde bulunduğunu ve Moğol istilasıyla birlikte Sivas bölgesine geldiklerini ve burada Babai İsyanı'na katıldıktan sonra Ermenek ve Mut bölgesine geçtiklerini söyler (Sümer, 2001, parag 2). Anlaşılan odur ki Karamanoğulları'nın tarih sahnesine çıkması, XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya tedricen gelmiş Afşar ulusu ve Alaeddin Keykubad'ın Ermenileri tahakküm altına almak için İçel bölgesine yerleştirdiği Türkmenlerdir (Turan O. , 1969: 227; Neşri, 2014: 47; Ersan & Alican , 2017: 45).

2. 3. Karamanoğulları'nın Siyasi Hayatı

2. 3. 1. Nûre Sofi

I. Alâeddin Keykubat zamanında Kamerüddin İli adıyla anılan Ermenek havalisine yerleştirilen Türkmen aşiretlerinin büyük kısmını Karamanlılar oluşturmuştur (Cahen, 2000: 76; Neşri, 2014: 47). Bu aşiretler içinde yetişen Nûre bin Sadeddin Babai hareketine katılarak büyük nüfuz kazanmıştır (Babinger & Köprülü, 1996: 52). Karamanoğulları'nın bilinen ilk şahsiyeti olarak karşımıza çıkan Nûre Sofi'yi Şikari şu cümleyle bunu ifade etmektedir: *“Oğuz beglerinden Sa'âdeddin derler bir beg var idi. Şîrvân vilâyetinden gelüb çıkmış idi. Çok kabile idi. Râst on bin oba idi. Konar göçer idi. Yazın Sivas'da Kayseriyye yaylakları idi. Kış diyâr-ı 'Acem'e giderler idi. Bunlara Oğuz tâifesi derler idi. Ekseriyâ Ermeni kâfir ile ceng ederler idi. Beglerine Sa'âdeddin, karındaşına 'Îmâdeddin derler bir bahâdır yigit idi. Oğlu var idi, Nûreddin derler idi.”* bu Babai hareketinden sonra Türkmenler üzerinde nüfuz kazanan Nûre Sofi, Kırşehir muhitinden Konya ve Ermenek civarına gelmiştir. (Tekindağ, 1977: 317). Bu bölgeye geldikten sonra Nûre Sofi ve yanında bulunan Türkmenlerle çeşitli siyasi ve askeri faaliyetlere girişerek ve Hristiyanlar üzerinde baskı oluşturmaya başlamıştır (Şikari, 2005: 103).

2.3.2. Kerimüddin Karaman Bey

Nûre Sofi'den sonra Karamanoğulları'nın başına 1256 yılında Nure Sofi'nin oğlu olan Kerimüddin Karaman Bey geçmiştir (Neşri, 2014: 47; Ersan & Alican , 2017: 46). Türkiye Selçukluları'nın Moğol tahakkümüne girmesi ve Karamanoğulları'nın sarp yerlerde bulunup karışıklık çıkarmasından endişelenen Sultan IV. Kılıçarslan tarafından Ermenek havalisi ikta olarak Karaman Bey'e (1249-1266) verilmiştir (Başkan, 2017: 280). Karaman Bey'in kardeşi Bunsuz'u da Sultanı IV. Kılıçarslan Konya'ya rehin olarak getirerek ona imrahorluk ve candarlık görevi vermiştir. Karaman Bey bu vesile ile Ermenek beyi olmuştur (Kesik, 2018: 348; Uzunçarşılı, 2003: 2).

IV. Kılıçarslan ile kardeşi II. İzzeddin Keykavus arasında çıkan anlaşmazlıkta IV. Kılıçarslan'ın galip gelmesi ve II. İzzeddin Keykavus'u destekleyen uç beyleri ve Türkmenler üzerine IV. Kılıçarslan'ın Muinüddin Pervane'yi göndermesi Karamanoğulları'nı endişelendirmiş ve sıranın kendilerine geleceğini düşündüklerinden Karaman Bey idaresindeki Türkmenler Selçukluların bu olumsuz tavrına karşılık 1261 yılında Konya üzerine yürümüşler fakat Konya'ya saldırdıkları sırada Muinüddin Pervane tarafından Gevele Kalesi civarında yapılan savaşta yenilmişlerdir. Karaman Bey'in

kardeşleri Zeynelhac ve Bunsuz esir edilmişler ise de Karaman Bey kaçmıştır. Bu olaydan kısa süre sonra Kerimüddin Karaman Bey 1261 dolaylarında vefat etmiştir. (Aksarayî K. M., 1943: 159-160; Uzunçarşılı, 2003: 3).

2.3.3. Şemseddin Mehmet Bey

Karaman Bey'in büyük oğlu olan Mehmed Bey Hatiroğlu, Şerafeddin Bey'le birlikte Memlüklerin de desteğiyle Moğollara karşı istiklal mücadelesinde birlikte hareket etmişlerdir. Bundan dolayı Hatiroğlu Şerafeddin, Ermenek seraskerliğini Kadı Hoten'in oğlu Bedrüddin İbrahim'den alıp Mehmet Bey'e vermiştir (Uzunçarşılı, 2003: 3; Baypars Tarihi, 1941: 76-77). Fakat 1276'da Hatiroğlu İsyanı'nın Moğollar tarafından bastırılmasından sonra Mehmet Bey zor günler geçirmiştir. İsyanının bastırılmasından sonra Ermenek seraskerliği yeniden Bedreddin Hoteni'ye verilmiştir (Aksarayî K. M., 1943: 181-188). Ama yine de Mehmet Bey Moğollara ve Selçuklulara karşı önemli bir direniş göstermiştir. Yeniden serasker olan Bedreddin Hoteni, Karamanoğulları'nı sindirmek ve yok etmek için Moğolların da onayını aldıktan sonra Selçuklu ve Moğol kuvvetleriyle birlikte Karamanoğulları üzerine yürümüş ve bu kuvvetler Mehmet Bey tarafından Göksu derbendinde bozulmuştur (Uzunçarşılı, 2003: 4).

Memlüklerin, Moğollara karşı başarı elde etmeleri ve Kayseri'ye kadar ilerlemesi Mehmed Bey'e aradığı fırsatı vermiştir. Ancak Mehmed Bey Aksaray üzerine yürümüşse de başarılı olamamıştır (Uzunçarşılı, 2003: 4).

Bu olaydan sonra Karamanoğulları'nın ünü daha da artmış ve Mehmet Bey İzzeddin Keykavus'un oğlu olduğunu söylediği Alaeddin Siyavuş'u Konya'da Selçuklu tahtına geçirmek istemişse de zorlukla karşılaşmıştır. Mehmed Bey cebir kullanarak Konya'ya girmiş ve 1277 yılında Alaeddin Siyavuş'u (Cimri) tahta geçirmiş ve kendisini de vezir ilan etmiştir (Sümer, 2001, parag 3; Başkan, 2017: 281). Mehmet Bey'in mücadelelerle geçen ömrü 1277 yılında Mut civarında Moğol kuvvetlerinin taarruzuyla son bulmuştur (İbn Bibi, 1996b: 215-216).

2.3.4. Güneri Bey

Mehmet Bey'in Mut civarında vefatından sonra yerine onun kardeşi Güneri Bey beyliğin başına geçmiştir. III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in 1283 yılında Moğollar tarafından öldürülüp yerine 1284 yılında II. Gıyaseddin Mesud'un geçirilmesinden sonra III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi iki torununu Konya'ya hükümdar olarak göndermiş ve Eşrefoğlu'nu ve Güneri Bey'i davet etmiştir. Güneri Bey, III. Gıyaseddin Mesud'un

annesiyile anlaşarak Konya’da Selçuklu Devleti’nden beylerbeyi payesi almıştır. Fakat Kayseri’de bulunan II. Mesud, III. Gıyaseddin Keyhüsrev’in oğullarına karşı mücadeleye girişmiş ve bir müddet sonra Konya’ya hâkim olmuştur (Uzunçarşılı, 2003: 7; Kesik, 2018: 350).

Selçukluların Karamanoğulları ve diğer Türkmenlere karşı baskısı II. Gıyaseddin Mesud döneminde de devam etmiştir (Tekindağ, 1977: 319).

Güneri Bey’in himayesinde olan Karamanoğulları birkaç kez Konya üzerine sefer düzenlemiştir (Sümer, 2001, parag 5). Güneri Bey 1256 yılında Ermenilerin elinde bulunan Tarsus’a seferler düzenlenmiş ve bunun karşısında Ermeni Kralı III. Leon’un, Argun’a şikâyeti üzerine Moğol ve Selçuklu ordusu Güneri Bey’i sıkıştırmışsa da başarılı olamamıştır. Bu sırada da Konya tahrip edilmiştir (Ünal, 1957: 121). Güneri Bey 1300 yılında vefat etmiştir. (Uzunçarşılı, 2003: 8).

2.3.5. Mecededdin Mahmud

Güneri Bey’den sonra kardeşi Mahmut Karaman idaresine hâkim olmuştur (Kesik, Anadolu Türk Beylikleri, 2018: 351). Güneri Bey hayattayken Mecededdin Mahmud Antalya’yı ele geçirmiş ve Memlûklü Sultanı Melik Eşref ismine hutbe okutmuştur (Uzunçarşılı, 2003: 8). Tam olarak ne kadar yönetimde bulunduğu bilinmeyen Mecededdin Mahmud Bey 1303 yılında vefat etmiştir (Tekindağ, 1977: 320).

2.3.6. Burhaneddin Musa ve Yahşi Bey

Mahmud Bey’in 1307 yılında ölümünden sonra aile efradı arasındaki anlaşmazlıklar neticesinde Memlûkler Karamanoğulları üzerinde nüfuz sahibi olmuşlardır (Koprıman, 2005: 50). Mahmud Bey’in oğullarından Musa Bey Larende’de, Yahşi Bey de Konya’da iktidarı ellerine almışlardır (Çiftçioğlu, 2001a: 4-5; Neşri, 2014: 49).

Yahşi Bey döneminde Moğollara karşı yürütülen faaliyetler Anadolu’da kısmen serbestliğin hâkim olmasına imkân vermiştir (Kesik, 2003: 351). Fakat bu durum İlhanlıların, Emir Çoban’ı Anadolu’ya göndermesine sebep olmuş ve Emir Çoban 1314 yılında Konya’yı ele geçirmiştir (Tekindağ, 1977: 320). Emir Çoban bölgeyi hâkimiyet altına aldıktan sonra oğlu Demirtaş’ı bölgeye bırakıp tekrar Azerbaycan’a dönmüştür (Kesik, 2018: 351).

2.3.7. Bedreddin İbrahim Bey

Yahşi Bey'in ölümünden sonra Karamanoğulları'nın başına İbrahim Bey geçmiştir (Kesik, 2018: 351). Kardeşi Musa Bey'e muhalefet eden İbrahim Bey, Memlük Sultanı Melik Nasır'ın da desteğiyle Larende'de bey olmuştur (İbn Batuta, 2000: 414).

Memlükler, Musa Bey'e Ermenek'i, İbrahim Bey'e ise Larende'yi vermişler ve İbrahim Bey Memlükler adına sikke kestirmiştir (Uzunçarşılı, 2003: 9). Demirtaş'ın Mısır'a gitmesinden sonra İbrahim Bey Konya'ya hâkim olmuş ve Karamanoğulları uzun müddet Konya'da hüküm sürmüşler ve güçlenmişlerdir (Fuat, 2016: 965).

2.3.8. Halil Bey

Bedreddin İbrahim Bey'in emirlikten feragat etmesiyle yerine Halil Bey geçmiştir (Tekindağ, 1977: 321). Uzun dönem beyliğin başında kalamayan Halil Bey'in 1340 yılında vefatından sonra yerine kardeşi Bedreddin İbrahim Bey beyliğin başına geçmiştir. (Uzunçarşılı, 2003: 10).

2.3.9. Fahriddün Ahmet Bey, Şemseddin Bey, Burhaneddin Musa Bey ve Seyfeddin Süleyman Bey

İbrahim Bey'den sonra oğlu olan Fahrüddin Ahmet Bey Karamanoğulları'nın başına geçmiştir (Sümer, 2001, parag 10). Ahmet Bey'in ömrü Eratnalılar ve Moğollarla mücadelelerle geçmiştir. Ahmet Bey Eratnalılar'la yapılan bir savaşta 1350 tarihinde öldürülmüştür (Kesik, 2018: 353; Başkan, 2017: 283). Şemseddin Bey, Ahmet Bey'in ölümünden sonra 1350 yılında Larende'ye hâkim olmuştur. Kardeşi Karaman Bey tarafından 1352 yılında zehirletilerek öldürülmüştür (Uzunçarşılı, 2003: 11).

Şemseddin Bey'den sonra Musa Bey ikinci defa Karamanoğulları'nın başına geçmiştir (Tekindağ, 1977: 321). Musa Bey Eratnalılar'a karşı başarılı savaşlar yapmış ve hasta olduğundan yerine Süleyman Bey'i geçirerek beylikten ayrılmıştır (Uzunçarşılı, 2003: 11). Süleyman Bey'in de iktidarı uzun sürmemiş bir hileyle öldürülmüştür (Merçil, 2000: 303).

2.3.10. Alaeddin Ali Bey

Cesur ve mücadeleci bir hükümdar olan Alaeddin Ali Bey, Halil Bey'in oğludur ve kardeşi Süleyman Bey'in ölümünden sonra tahta geçmiştir (Başkan, 2017: 284). Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın kızı Melek Hatun'dan Ali ve Mehmed adlı iki çocuğu olmuştur. Alaeddin Bey Hamidoğulları'ndan bazı yerleri almış, Germiyanogulları'nın arazilerine

saldırıları düzenlemiş, Kayseri’de bulunan Eratnalı hükümdarına baskınlar yapmış, Sivas hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed’le mücadele ederek kendini kabul ettirmiş ve Memlûklerle münasebetler kurmuştur (Kesik, 2003: 353; Uzunçarşılı, 2003: 13).

İlk Osmanlı-Karamanlı münasebetleri de Alaeddin Bey döneminde başlamıştır. Karamanoğulları’nın Osmanlılar ile arasının açılmasının sebebi Hamidoğulları toprakları yüzünden olmuştur. Osmanlı Devleti’nin Hamidoğulları’ndan satın aldıkları Yalvaç, Karaağaç, Seydişehir ve Beyşehir I. Murad’ın Balkanlarda olduğu sırada Alaeddin Bey tarafından saldırılarak ele geçirilmiştir. (Tekindağ, 1977: 321; Uzunçarşılı, 2003: 13). Yine Karamanoğulları, Ankara Ahileri ve Eratnalılar’la birleşerek Osmanlılar’a karşı olumsuz hareket etmişlerse de bunda başarılı olamamışlardır (Hoca Sadeddin, 1979: 109-11; Uzunçarşılı, 2003: 13-14).

Bu olaydan sonra Alaeddin Bey’i cezalandırmak isteyen I. Murad, Alaeddin Bey üzerine Konya’ya sefer düzenlemiştir. Konya önlerinde yapılan savaşı Alaeddin Bey kaybederek Konya Kalesi’ne kaçmış ve sulh istemek zorunda kalmıştır. Eşi Melek Hatun aracılığıyla 1386 yılında Hamidoğulları topraklarının Osmanlılar’da kalması şartıyla Osmanlı Devleti’yle sulh yapılmıştır (Uzunçarşılı, 2003: 13-14; Esterâbadî, 1990: 292-293).

I. Murad’ın Kosova’da şehit düşmesinden sonra tekrar faaliyetlere başlayan Alaeddin Bey, Beyşehir üzerine seferler düzenlemeye başlamışsa da fakat Yıldırım Bayezid’in güçlü tavrı karşısında Beyşehir’i geri vermek zorunda kalmıştır ve kaçmıştır (Âşıkpaşazâde, 2013: 97-98; Uzunçarşılı, 2003: 14-15). Bu mücadelede Osmanlı Devleti galip gelmiş ve Alaeddin Bey 1398 yılında Yıldırım Bayezid tarafından öldürülmüştür (Sümer, 2001, parag 13).

2.3.11. Nasreddin Mehmed Bey

Osmanlı Devleti’nin Ankara yenilgisinden sonra Timur, Anadolu beyliklerine eski yerlerini tekrar vermiş ve Karamanoğulları da Kırşehir, Kayseri, Sivrihisar ve Beypazarı’na sahip olmuşlardır (Âşıkpaşazâde, 2013: 107-108).

Karamanoğulları Beyliği’nin başına Alâeddin Bey’in oğullarından Mehmet Bey Karaman’da hükümdar olarak, Ali Bey de Niğde’de emir olarak beyliğin başına geçmişlerdir (Merçil, 2000: 304). Mehmed Bey, Osmanlıların içinde bulunduğu siyasi şartları fırsat bilerek ve Çelebi Mehmed’in Rumeli’de kardeşi Musa ile uğraştığı sırada bu olumsuz ortamdan yararlanarak Germiyanogulları arazisine saldırmış, Ayfon ve

Kütahya'yı işgal ederek Bursa'ya kadar ilerleyerek Bursa'yı tahrip etmiştir. (Kesik, 2018: 357; Âşıkpaşazâde, 2013: 116-117). Bunun üzerine Osmanlı hükümdarı Çelebi Mehmed, Karamanoğulları arazisi olan Akşehir, Beyşehir, Seydişehir ve Otluk Hisarı'nı aldıktan sonra Konya'yı muhasara etmiş ama alamamıştır (Âşıkpaşazâde, 2013: 118).

Bunun üzerine 1414 yılında Karamanoğulları ile Osmanlı Devleti arasında barış yapılmıştır (Uzunçarşılı, 2003: 18). Bir sonraki sene yine Osmanlılar aleyhine faaliyete geçen Mehmed Bey yine başarılı olamamış ve Çelebi Mehmed'den af dilemek durumunda kalmıştır (Sümer, 2001, parag 14). Bu tarihten sonra denge unsuru kurmak amacıyla Mehmed Bey Memlükler adına sikke kestirmiştir (Tekindağ, 1977: 324). Memlüklerle Tarsus yüzünden arası açılan Mehmed Bey Memlükler'e karşı olumsuz girişimlerde bulununca Memlükler Kayseri, Niğde, Ereğli ve Larende'yi tahrip etmiş ve Karamanoğulları Beyliği'ni de Ali Bey'e vermişlerdir (Çiftçioğlu, 2001a: 11). Mehmed Bey bu olaydan sonra Dulkadiroğulları'na esir düştükten sonra 1420 yılında Mısır'a götürülmüş ve Memlükler tarafından Konya dışında kalan bölgeler Ali Bey'e verilmiştir (Tekindağ, 1977: 324).

2.3.12. Ali Bey (İlk Defa)

Memlükler'in himayesini almasına rağmen Ali Bey ülkede tam olarak kontrolü ele alamamıştır (Sümer, 2001, parag 14). Osmanlıların da Karaman ülkesinde söz sahibi olmasından rahatsız olan Memlükler Mehmed Bey'i tekrar serbest bırakarak Karamanoğulları Beyliği'nin başına göndermişlerdir (Tekindağ, 1977: 324). Bu olaydan sonra Mehmet Bey Karaman'ın bazı bölgelerine hâkim olmuş ve yine Niğde'de Ali Bey kalmış ve Karamanoğulları ikiye bölünmüştür (Uzunçarşılı, 2003: 21).

2.3.13. Mehmed Bey (İkinci Defa)

Memluklerin serbest bırakmasıyla tekrar Karaman'a dönen Mehmet Bey ikinci defa Karamanoğulları Beyliği'nin başına geçer geçmez Osmanlılara karşı tavır almıştır (Tekindağ, 1977: 324). Mehmed Bey Antalya'yı kuşatmış Osmanlı'nın elindeki Antalya Kalesi'ni ele geçirmek istemiş fakat o sırada atılan bir top güllesi ile 1423 yılında ölmüştür (Sümer, 2001, parag 15).

2.3.14. Ali Bey (İkinci Defa)

Mehmed Bey'in Antalya'da ölümünden sonra kardeşi Ali Bey Konya'da hükümdarlığını ilan etmiştir. Mehmed Bey'in oğulları olan İbrahim ve İsa Beyler

Osmanlı'ya iltica etmek durumunda kalmışlardır (Uzunçarşılı, 1988b: 349). İbrahim ve İsa Beyler II. Murad'ın yardımını almış ve İbrahim Bey Karaman ülkesine gelerek Konya'ya hâkim olmuş, Ali Bey Niğde'ye çekilmek zorunda kalmıştır (Çiftçioğlu, 2001a: 12).

2.3.15. Sarimüddin İbrahim Bey

Osmanlıların yardımıyla 1424 yılında tahta çıkan İbrahim Bey daha sonra Osmanlılar ile dostluğu bozmuştur (Uzunçarşılı, 2003: 23). İbrahim Bey, Sırplar ve Macarlarla bir anlaşma yaptıktan sonra Osmanlı'nın elinde olan Beyşehir'i zapt etmiştir (Çiftçioğlu, 2001a: 12). Bunu üzerine Rumeli'deki tehlikeli durumu atlatıp Sırp ve Macarlar'a galip gelen II. Murad, İbrahim Bey üzerine sefer düzenlemiştir. II. Murad Akşehir, Beyşehir ve Karaman'ın İçel tarafı dışında kalan yerleri almış, İbrahim Bey Taşili'ne kaçarak kurtulmuştur (Kesik, 2018: 359). İbrahim Bey bundan sonra Osmanlı Devleti ile 1444 yılında bir dostluk anlaşması imzalamış, Karaman Beyliği Osmanlı tabiiyeti altına girmiştir. İbrahim Bey 1448 yılında Gorigos (Korikos) Kalesi'ni Kıbrıs Krallığı'ndan almış ve Konya'yı başkent yaparak Keykubad Sarayı'nda oturmuştur (Sümer, 2001, parag 16).

2.3.16. Pir Ahmed Bey

İbrahim Bey'den sonra Karamanoğulları Beyliği toprakları Pir Ahmed ve İshak arasında paylaşılmıştır. İshak: Silifke, Ermenek, Mut bölgelerini; Pir Ahmed ise ova bölgeleriyle birlikte Konya'ya sahip olmuştur (Sümer, 2001, parag 18). 1465 yılında Osmanlı Devleti'nin himayesiyle Pir Ahmed tahtını sağlamlaştırmış ve kardeşi İshak Bey'e galip gelerek Karamanoğulları Beyliği'ne birkaç yıl daha hükümdarlık etmiştir (Uzunçarşılı, 2003: 32). Bir müddet sonra Pir Ahmed, Osmanlı Devleti'nin batıdaki mücadelesini fırsat bilerek Osmanlı Devleti'ne ait bazı bölgelere saldırı düzenlemiş ve bunun sonucunda Fatih Sultan Mehmed Gevele Kalesi'ne sefer düzenleyerek Konya'ya hâkim olmuştur. Pir Ahmed Larende'ye kaçmış ve Fatih Sultan Mehmed kendi oğlu Şehzade Mustafa'yı Konya'ya bırakmış ve İstanbul'a dönmüştür (Kesik, 2018: 360).

Pir Ahmet kardeşi Kasım Bey'le birlikte tekrar Osmanlı Devleti'ne karşı birleşmiş ve mücadele etmeye başlamıştır (Uzunçarşılı, 2003: 32). İki kardeş eski Karaman şehirlerinden olan Aksaray, Ereğli, Develi ve Niğde'yi zapt edince Osmanlı Devleti harekete geçmiş ve iki kardeş üzerine İshak Paşa gönderilmiştir (Çiftçioğlu, 2001a: 15). İki kardeş İshak Paşa'ya mağlup olmuşlar ve Pir Ahmed Uzun Hasan'ın yanına, Kasım Bey ise sarp çekilerek kardeşi Pir Ahmed'den yardım beklemiştir (Uzunçarşılı, 2003: 32). Bu

olaydan sonra Gedik Ahmet Paşa 1474 yılında Silifke'den başlayarak Karaman ülkesini zapt emiştir (Merçil, 2000: 307).

Pir Ahmed'in ölümünden sonra yalnız kalan Kasım Bey, Karamanoğulları Beyliğı'nin başında Silifke'de bir müddet II. Bayezid'e bağılı olarak kalmıştır. Kasım Bey'in 1483 yılında ölümünden sonra İbrahim Bey'in torunu Turgud oğılu Mahmud İçel'de beylik yapmışsa da 1487 yılında Memlükler tarafını tutmasından dolayı Osmanlı kuvvetleri gönderilince 1487 yılında Halep'e kaçmıştır (Sümer, 2001, parag 18). Karamanoğulları bu mücadelelerden sonra tarih sahnesinden çekilmiş ve Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.

BÖLÜM III

3. KARAMANOĞULLARI'NIN SOSYO-EKONOMİK YAPISI

3.1. İdari Yapı

3.1.1. Saray ve Teşkilat

Anadolu Türk Beyliklerinin genel itibarıyla her birinin yönetim merkezi olan başkentleri (Dârü'l-Mülk) olup, bu başkentlerde devletin idare edildiği ve hükümdarın özel hayatının geçtiği dergâh, bergâh (bârgâh) ve devlethane adını taşıyan sarayları bulunmaktaydı (Koca, 2016: 19).

Karamanoğulları idari teşkilatının Selçuklulara benzediği ve onun devamı niteliğinde olduğu kabul edilebilir. Karamanoğulları Beyliği'nde de Türkmen beyliklerinde olduğu gibi yönetimin başında “Ulu Bey” bulunmuş ve ülke diğer hanedan üyeleriyle birlikte ortak olarak yönetilmiştir. Karamanoğulları idari olarak İçil ve Taşili olarak ayrılmış Ermenek, Mut, Larende, Niğde, gibi yerler hanedan üyeleri tarafından idare edilmiştir (Başkan, 2017: 295).

Orta Anadolu ve Akdeniz'in bir kısım coğrafyalarında hüküm süren Karamanoğulları'nın birçok cami, mescit tekke, zaviye gibi müesseseler inşa ettirdiği ve Selçuklu Devleti'nin hâkim olduğu bölgelerde hüküm sürdüğü ve bir devlet geleneğini devam ettirdiği düşünülürse Selçuklu saraylarından hariç kendilerinin de saray inşa ettirebileceği düşünülmektedir. Fakat Karamanoğulları'nın inşa ettirdiği herhangi bir saray günümüze kadar ulaşmamıştır (Dülgerler, 2006).

Ermenek ve Larende'ye ait Osmanlı kayıt defterlerinde Saray Mahallesi adında bir yerleşim yerinin olması ve Larende/Karaman Kalesi'nde yapılan arkeolojik çalışmalardan anlaşıldığına göre bu iki Karaman şehrinde Karamanoğulları'na ait sarayın bulunduğunu göstermektedir (Başkan, 2017: 419-425). Fakat Karamanoğulları'nın Konya'da Selçuklu saraylarından devleti yönetmeleri Konya'nın Selçuklu Devleti'nin Merkezi konumunda olması ve o dönem Konya'nın fikri, ilmi, siyasi ve İktisadi yönden Ermenek ve Larende'den ileri olmasından ve de kurulmuş bir müessesenin idaresinin daha kolay işleyebileceğinden kaynaklanmaktadır.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı Anadolu Beyliklerinin idare mekanizmasını şu şekilde ifade etmiştir: “*Bu Aşiret beyleri daha sonra hükümet kurmağa başlayınca kendilerine merkez yaptıkları şehirlerde Selçuk sultanlarını takliden, tabî daha küçük şekilde,*

memuriyet ve vazifeler ve saray ve teşrifat usulleri ihdas etmeğe başlamışlardı”, “Anadolu Selçuk hükümdarlarının saraylarını taklit eden Anadolu Beylerinin sarayları da mükemmel idi; Selçuk Saraylarında olduğu gibi bunların da Hacip (Perdedar veya Mabeynci) Mirahur, Çaşnigir, Candar, Şarapdar, İnak, Rikabdar, Muhasip İsimleri altında maiyetleri ve Türkler’de pek Ziyade ehemniyet verilen av tertibat ve teşkilatı vardı. Bu saray teşkilatı o sarayın küçük ve büyük oluşuna göre değişirdi bunlardan birinciliği Karaman ve Germiyan beylikleri almıştı”. (Uzunçarşılı, 2003: 199-201). İsmail Hakkı Uzunçarşılı’ya istinaden biz de Türk devlet geleneğinin Orta Asya’dan itibaren kısmi değişikliklerle Türkiye Cumhuriyeti’ne kadar geldiğini varsayarsak Karamanoğulları Beyliği’nin de o dönem Türkiye Selçuklu devlet teşkilat ve teşrifat usullerini kullanıldığı kanaatine varabiliriz. Yine Hakkı Dursun’a göre Anadolu Beyliklerinin saray teşkilatları Selçuklu teşkilatıyla aynıdır ve sarayda hacib, mirahur, çaşnigir, candar, şarabdar, rikabdar ve muhasib gibi saray görevlileri bulunmaktadır (Yıldız, 2019, parag 4).

3.1.2. Hükümdarlık Anlayışı

Türk devlet geleneğinde hükümdarlığın kutsal bir yönü vardır. Kut yetkisinin tanrı tarafından verildiğine ve soy aracılığıyla gelecek nesillere intikal ettiğine inanılır. Hükümdar, halkla bütünleşen bir lider vasfındadır (Türkdoğan, 2003: 80-83).

Karamanoğulları Beyliği de Anadolu Selçuklularında olduğu gibi bu Türk devlet geleneği devam ettirilmiş, mevkice en üstün olan bey devletin merkez idaresinde bulunmuştur (Yınanç, 1930: 23). Diğer aile fertleri de devletin idare için verdiği vilayetlerde hükümet işlerinin yürütülmesinden mesul olmuşlardır (Uzunçarşılı, 2003: 201).

Karamanoğulları’nın kuruldukları bölge olan Ermenek, Larende ilk dönemlerde Karamanoğulları’nın merkezi iken Moğol tahakkümü ve Selçukluların zayıflamasıyla birlikte devlet işlerinin yürütüldüğü merkez Konya olmuştur (Bozkuş, 2008: 54). İlk dönemlerde Selçukluların bir uç beyliği durumunda olan Karamanlılar, Moğol tehdidi ve yerleştikleri bölgelerin Ermeni coğrafyası olması dolayısıyla bu tehlikeler nedeniyle Selçuklulardan rütbelere alarak hükümdarlıklarını sağlamlaştırmışlardır (İbn Bibi, 1996b: 202).

Meşruiyet nişanelerinden olan para bastırma ve hutbe okutma geleneği Karamanoğulları Döneminde de devam etmiş ve Karamanlı Mahmud Bey’in, Moğol

tehlikesinin etkin olduğu dönemde Memlûklü hükümdarı Melikü'l- Eşref Halil namına Alaiye'de hutbe okutması bunun örneklerindendir ( nal, 1957: 129; Başkan, 2017: 296).

Tac, taht, saltanat  adı,  etr, tuğ, tevki ve tuğra, nevbet Türk İslam devletlerinde ve Selçuklu Devleti'nde önemli hükümdarlık alametlerindendir (Sevim & Merçil, 2014: 612-617). Karamanoğulları'nın da bu geleneği devam ettirerek adı geçen hükümdarlık emarelerini kullandığı kanaatindeyiz.

Karamanoğulları Beyliği'nde bir divanın varlığını Karamanoğlu Mehmet Bey'in Cimri'yi Konya'da tahta çıkartırken İbn-i Bibi'nin aktarımına göre  u cümleden anlıyoruz: *“Ertesi gün Cimri'yi büyük bir ihti am ve debdebe içinde çok sayıda komutan (serheng) sayısız  evgan oyuncusu ( evgandar), süslü candarlar silahlar ve camedarlarla birlikte ata bindirip  ehrin etrafında gezmeye ba ladılar. Dönünce divan kurdular”* bu cümleden anlaşıldığı kadarıyla bir divan teşkil olunmuş ve hatta Karamanoğlu Mehmet Bey'in *“Bugünden sonra hiç kimse divanda, dergahta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil konuşmayacak”* kararı da bu divanda alınan kararlardan olmuştur (İbn Bibi, 1996b: 209). Oluşturulan bu divanın i leyi iyle ilgili pek bir malumatımız olmamakla birlikte divanlara vezirlerin de katıldığını ve divanların bir harp meclisi görevini gördüğünü bilmektediriz (Başkan, 2017: 295).

3.2. İktisadi ve Ticari Yapı

Mes lik 'l-Ebsar'da: Karamanoğulları'ndan için *“Kendileri zengin ve büyük nimet sahibi bir hanedandır. Bunların memleketinde demir ocağı vardır”* diye ifade edilmesi o dönem için gerçekten Karaman ülkesinin refah seviyesinin yüksek,  evre memleketlere göre üstün olduğunu ve Karamanoğulları'nın demircilikte maharetli olduklarını göstermektedir (Yücel, 2018a: 186). İbn Batuta Seyahatnamesi'nde *“Konya büyük ve güzel bir şehirdir. Sayısız nehir ve çayları, eşsiz bahçeleri vardır. Burada daha önce bahsettiğimiz Kamaruddin denilen kayısı türü yetiştirilir, Mısır ve Suriye'ye ihraç edilir”* diye bahsettiğine göre Karamanlıların m mbit topraklara sahip olduğu ve  evre memleketlere gıda ürünü ihraç ettiğini söyleyebiliriz (İbn Batuta, 2000: 412). Yine Karamanlı ülkesinde buğday, arpa, yulaf ve pamuk ziraatı yapılır; Kıbrıs Krallığı, Meml kler, Cenevizliler ve Osmanlılara buğday, y n, deri, halı ve at gibi ticaret malları ihraç edilirdi (Sümer, 2001: prag 22). Karaman ismini taşıyan Orta Anadolu Bölgesi'ne uyum sağlamış koyun türü yeti tirilirdi. Hatta bugün bile Karamanoğulları'ndan miras kalan bu koyun türünün bölge için önemi vardır ( nalan, 2017: 128).

Ayrıca Osmanlı Kanunnameleri'nde adı "at çeken" olarak geçen bir Türkmen grup vardır ve ünlerini yetiştirdikleri atlardan almaktadırlar. "*Vilayet-i Karaman'da Konya Livasına tabi' Kaza-i Turgud ve Kaza-i Eski İl ve Kaza-i Bayburd tavaifiki, at çeken Kabailiyele ma'rufdur. Bu görevi yapanların ve at çeken taifesinin mahdûd ve mu'ayyen yurdlarından kendüler binefsihi zira'at etseler asla öşür ve salariyye vermezler.*" Kanunnamede görüldüğü üzere o dönem çok önemli bir yere sahip olan atların Karaman bölgesinde yetiştirildiği görülmektedir (Akgündüz, 1991: 331-335). Yine Marco Polo Konya ziyaretinde "*Çok iyi Türkmen atları ve çok değerli çok iyi katırlar burada doğar*" diyerek Karaman atlarının ve katırlarının ne kadar ünlü olduğunu ifade etmiştir. (Polo, 2003: 75). Bunlardan anlaşıldığına göre Karaman ülkesinde hayvancılığın önemli bir yeri vardır ve hayvanlar ticaret malıdır.

Türklerin halının mucidi olduğu ve Orta Asya'dan beridir halı dokuma da maharetli olduğu bilinen bir gerçektir ve bu geleneği Türkiye Selçukluları vasıtasıyla Anadolu'ya taşımışlardır (Aslanapa & Durul, 2008: 55). Karaman ülkesinde de "Karaman Halısı" adıyla bilinen ünü dünyalara ulaşmış halılar dokunmaktadır ve bunları Frenk halılarından ayırmak için "Türk Kadifesi" ismi verilmiştir (Sümer, 2001, parag 22)

İbn Bîbî, Karamanoğulları'nın atalarının kömürcülükle uğraştığını nakletse de (İbn Bibi, 1996b: 202). Yer altı kaynağı olan taş kömürünün Osmanlı Döneminde 1829'da bulunup 1848 işletilmesiyle maden kömürü kullanılmaya başlamıştır (Yorulmaz, 1998: 284) Kömürün Anadolu'da bu dönemde keşfedildiğini bildiğimiz için bu odundan yapılan kömür olsa gerek. Yine Türkiye Selçukluları zamanında Anadolu'da bakır, demir, gümüş, şap, tuz ve lacivert taşının çıkartıldığı bilinmekle birlikte nerelerde çıkartıldığı tam olarak bilinmemektedir fakat lacivert taşının Konya havalisinde çıkartıldığı anlaşılmaktadır (Kesik, 2003: 131).

Ayrıca bu dönemde diğer gayrimüslim milletlerle yapılan savaşlardan da önemli ölçüde gelir elde edilmiştir. Karamanlılar'ın bulundukları muhit itibarıyla Ermenilerle yaptıkları mücadeleleri önemli bir yere sahiptir (Yücel, 2018a: 186). Ve bu mücadeleden elde edilen savaş ganimetleri ülke ekonomisi gelirlerindendir. Karamanoğulları'nın yüksek yerlerde bulunmaları ve Konya'ya giden ticaret yollarına hâkim olmaları ve Silifke, Anamur, Lamos, Alanya ve Manavgat gibi limanlardan gümrük vergisi almaları ülke ekonomisine önemli katkı sağlamıştır (Dülgerler, 2006: 16). Yine Selçuklular'dan itibaren Konya ve çevresinde ticari ve iktisadi hayat önemli ölçüde ivme kazanmış ve bu durum beylikler dönemi ve Osmanlı dönemine kadar uzanmıştır (Baş, 2007: 71-78).

Paralar, ticaretin ve hâkimiyetin önemli bir sembolüdürler. Anadolu beylikleri, Türkiye Selçuklu Devleti'ne bağlı olduklarından Türkiye Selçuklu Devleti'nin inkırazına kadar kendi adlarına herhangi bir para bastırmamışlardır. Anadolu'nun tamamen İlhanlı valileri tarafından yönetildiği (1308-1335) yılları arasında da kendi adlarının olmadığı Allah'ın ismini zikreden isimsiz ve tarihsiz paralar bastırmışlardır (Ölçer, 1982: 16-17). Taceddin İbrahim Bey, II. Mehmed Bey ve Pir Ahmed Bey'in gümüş paraları iktisadi hayatta önemli bir yere sahip olmuşlardır (Sümer, 2001, parag 22). Ve yine Alaeddin Ali Bey tarafından darbedilen paralar Karamanoğulları'nın kendilerine özgü ilk paraları olarak addedilmektedir (Ölçer, 1982: 22-23).

3.3. Askerî Yapı

Anadolu beyliklerinde ordu, hükümdara ait atlı ve yaya birlikleriyle beraber tımarlı sipahiler ve aşiret süvarilerinden oluşmaktaydı ve savaş zamanlarında orduya gönüllü olarak adlandırılan yardımcı kuvvetler de katılmaktaydı (Yıldız, 2019, parag 5).

Karamanoğulları'nda Selçuklularda olduğu gibi iktâ sistemi bulunmaktadır. Bu sistem toprakların belirli bir kısmını hizmet veya asker yetiştirme karşılığında belirli kimselere verme şeklinde tezahür etmektedir (Yücel, 2018b: 313). Bazı iktâlar hükümdar ailesinden kimselere verilmekteydi. Mesela Karaman defterlerinde devletin kurucularından Bunsuz'un çocuklarının aldıkları imtiyazlar Osmanlı Dönemine kadar devam etmiştir (Uzunçarşılı, 1988a: 141). Karamanoğulları'nın askeri sistemi genel itibarıyla tımarlı sipahilerden oluşmuştur. Tımar sahiplerinin ölümüyle birlikte tımarlar kalan diğer erkek çocuklara verilmiştir. Karamanoğulları ordusunda tımarlı sipahi yanında hükümdarın maiyyet kuvvetlerinin de bulunduğu ve bunlardan başka Turgudlu, Bayburdlu gibi Türkmen kuvvetlerinin de olduğu bilinmektedir (Yücel, 2018b: 313; Başkan, 2017: 295).

Karamanoğullarının harp düzeni ve yöntemi çağdaşı bulunan diğer Türk-İslam devletlerinde olduğu gibi kanatlar ve sağ-sol düzeni şeklindedir. Yetişmiş şehzadeler sağ-sol kolları idare ederdi. Eğer bunlar da yoksa bu görev tecrübeli beylere verilirdi (Yücel, 2018b: 313). Beyliklerde ordunun önünde Çerhacı veya Talia adı verilen öncü kuvvetler, arkasında ise ihtiyat kuvvetleri bulunmaktadır (Yıldız, 2019, parag 5). Karamanoğulları ordusunun sayısı tam bilinmemekle birlikte yirmi beş bin atlı ve yirmi beş bin yayadan müteşekkil olduğu tahmin edilmektedir (Uzunçarşılı, 1988 a: 143). Ayrıca demirciliği çok eski dönemlerden beri bilen Türklerin ordunun ihtiyacı olan savaş aletlerini yapmakta tecrübe kazandığını ve Mesalikü'l-Ebsar'da aktarıldığına göre Karamanoğulları'nın

savaşçı bir millet olduğu ve Ermeniler üzerinde devamlı tahakküm kurarak savaştığı, kendilerine ait demir ocaklarının olduğu ve Karamanoğulları'nın savaş aletleri yapmakta ne kadar maharetli olduğu anlaşılabilir (Yücel, 2018a: 186). Beyliklerde silah olarak ok, yay, kılıç, kalkan, kargı, hançer, zırh, çomak, balta ve mancınık gibi aletler bulunmaktadır (Yıldız, 2019, parag 5).

Hükmetme ve yönetmenin en başlıca unsuru olan askeri güce Karamanoğulları da gereken önemi vermiştir diyebiliriz, çünkü XIII. XIV ve XV yüzyılın aşırı buhranlı Anadolu'sunda askeri güç, ayakta kalabilmenin en geçerli yöntemidir.

3.4. Mimari

Karamanoğulları Anadolu Selçuklu Devleti'nin hüküm sürdüğü yerlerde ve Selçuklu Devleti'nin kültürünün hâkim olduğu bölgelerde yaşadıkları için Selçuklu Devleti'nin mimari üsluplarını devam ettirmişler ve bunun yanında Karamanoğulları'nın, Kıbrıs Krallığı ile olan ilişkileri gotik tarzın, Memlûklerle olan ilişkileri Memlûk tarzının ve Osmanlı ile olan ilişkileri Osmanlı mimari üsluplarının Karaman mimarisinde etkili olmasına yol açmıştır (Tanman, 2019, parag 1,2,3).

Anadolu Selçuklu Devleti ile birlikte Anadolu'da var olan mimari üslup Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte yerini beylikler döneminin genel mimari üslubuna bırakmıştır. Beylikler dönemi mimari üslubu genel hatlarıyla Anadolu Selçuklu Devleti'ninkine benzese de kısmi değişiklikler ihtiva etmektedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 195). XIV ve XV. asırda Anadolu beylikleri mimari yapılarında genel itibariyle Anadolu Selçukluları'ninkinden farklı olarak duvarlar ve cephelerde mermer kaplamalar kullanılmışlardır. Karamanoğulları süslemelerde ve yapılarda, bulundukları coğrafyanın da etkisiyle İslam öncesi unsurlardan kalan yapı malzemelerinin kullanılmasıyla yapılarına farklı bir şekil kazandırmışlardır. Karamanoğulları döneminde kullanılan yeni inşa stillerinden olan han, tekke, zaviye, medrese, köprü, han ve hamam gibi yapılar önemli bir yere sahip olmuş ve beyliğin sosyal ve kültürel olarak geleceğe olan köprüsünü kurmuştur (Yıldız, 2019, parag 11).

3.4.1. Camiler

Secde edilen yer anlamına gelen ve daha çok küçük yapılar için kullanılan mescit kelimesi yerine zaman içinde daha büyük yapıları ifade etmek için cami kelimesi kullanılmaya başlanmıştır (Karamaz, 2018: 7).

3.4.1.1. Ermenek Ulu Cami

Ermenek'te yer alan camilerin en büyüğü sayılan Ulu Cami, Karamanoğulları Mahmut Bey tarafından 1302 yılında inşa ettirilmiştir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 5). Mahmut Bey'in ölümünden sonra bu cami oğlu Halil Bey tarafından tamamlanmıştır. (Ermenek Ulu Cami, 2019). Cami hakkında bulunan dört adet kitabe, caminin hangi yılda yapıldığını ve camide kaç adet onarım olduğunu açıklayıcı niteliktedir. Birinci kitabeye göre cami 1302-1303 yılları arasında yapılmıştır. İkinci kitabeye göre, cami Nisan 1543 yılında, üçüncü kitabeye göre 1713 yılında onarılırken, dördüncü kitabeye göre caminin üçüncü kez bir onarım geçirdiği açıklanmıştır (Dülgerler, 1995: 36). 1990 yılında ise saçak yapılarında ortaya çıkan sorun giderilmiştir ve cami bugün ibadete açık durumdadır (Fataha, 2010: 51).

Ulu Cami yer olarak Ermenek'in Gülpazar Mahallesi'nde bulunur. Ermenek Kalesi'nin eteklerine inşa edilen caminin son cemaat yerini Hacı Seydi Ali tamamlattır (Çakmak, 2012: 100). Onarım işlemlerini ise Şeyh Seyyid el-Hac Abdülvehhâb Efendi ve bir grup hayırsever gerçekleştirmiştir (Dülgerler, 1995: 36).

Mimari yapısı basit olan bu camiden (Bozkuş, 2008: 60). Evliya Çelebi, “Kapının önünde yan sofaları var. Harem misal bir kat kapı dahi vardır. Bundan gayri harem yoktur. İçinde yirmi dört ağaç sütunlar üzerine kirişler ile areste tahta tavandır” şeklinde bahseder (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 7). Yine Evliya Çelebi, cami hakkında “Çarşı içindeki Karamanoğlu Cami'nin cemaati boldur. Uzunluğu 120 eni 80 ayaktır. Caminin kible kapısı olmayıp, iki yan kapısı vardır” demiştir (Gök, 2009: 261).

3.4.1.2. Ermenek Sipas Cami

Ermenek ilçesinin Çınarlısu Mahallesi'nde bulunan (Konyalı, 1967: 709) ve taş süsleme sanatının önemli bir örneği olan Sipas Cami, hamd ve şükür anlamlarına gelmektedir. (Ermenek, 2019)

Cami hakkında kitabe ve vakfiye bulunamadığı için caminin yapılma tarihi hakkında net bir bilgi yoktur. Ancak Karamanoğlu Mahmud Bey'in oğlu Halil Bey tarafından yapıldığı bilinmektedir. Caminin minaresi günümüze kadar dayanmamış, (Ermenek Sipas Cami, 2019) geçmişte cami çok kez onarılmıştır. Yapının temeli korunarak mihrabı, kapı kanatları ve pencere kanatları yıkılarak yeniden yapılmıştır (Fataha, 2010: 61). Son cemaat yerine konulan mihrapta çini izleri bulunmaktadır (Diez,

Aslanapa, & Koman, 1950: 10). Ayrıca mihrap kısmı kum taşı ile yapılarak kabartmalar kullanılmıştır (Şahan, 2009: 20).

3.4.1.3. Karaman Cami

Hacıbeyler Cami, Karaman şehrinde ve Karaman abideleri için son derece önemlidir (Dilay, 2008: 33). Hacıbeyler Câmî'nin inşa tarihi ile ilgili iki kitabe bulunmuştur ve ilk kitabeye göre cami 1356 yılında yapılmıştır. İkinci kitabeye göre ise 1496 yılında cami yeniden inşa ettirilmiştir (Önkol Ertunç, 2018: 1627-1628; Aköz, 1992: 28).

Kapının kemerli taşlarında çiçekler, dallar ve yapraklar süsleme olarak yerini bulmuştur (Konyalı, 1967: 294). Camide Memlük etkileri göze çarparken süslemeler Selçuklu devamı niteliğindedir. Hacıbeyler Cami günümüze gelene kadar orijinalliğini kaybetmiş ancak Karamanoğulları sanat özelliklerini sonuna kadar taşımıştır (Önkol Ertunç, 2018: 1632-1633).

3.4.1.4. Dikbasan Cami

Dikbasan Cami Karaman'ın Mansur Dede Mahallesi'nde bulunur (Şahan, 2009: 99). Karaman vakıfları defterinde bu cami Fasih Cami olarak geçer (Konyalı, 1967: 281; Aköz, 1992: 27). 1493 yılında II. Beyazid zamanında yapılmış (Dilay, 2008: 30) ve bu tarih caminin Fasih tarafından yapıldığı tarih olarak kabul görmüştür (Dilay, 2008: 32).

Arap mimarisinin özelliğini taşıyarak küfe biçiminde yapılmıştır. Cami kesme taşlarla kaplanmıştır. Tavanı ahşap olan caminin minaresine içten girilmektedir. Ayrıca caminin içi kemer taşlarla süslenmişken, dışı aksine çok sade bir haldedir (Dikbasan Cami, 2019). Evliya Çelebi ise Dikbasan Cami'den minaresiz olarak bahsetmiştir (Konyalı, 1967: 286; Karpuz, 2009: 75).

3.4.1.5. Lal Ağa Cami

Mersin'in Mut ilçesinde yer alan cami (Şahan, 2009: 102), 1356-1390 yılları arasında Karamanoğlu Alaeddin'in emirlerinden olan Lal Ağa tarafından yapılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 31). Tek kubbeli olan bu caminin son cemaat yeri ise beş kubbelidir. (Mut Lâl Ağa Cami, 2019, parag 1). Bu kubbelere bakılırsa, Anadolu Türk mimarisinde önemli bir yer tutan Lal Cami'nin Osmanlı üslubundan etkilendiği açıktır. (Beylikler Devri Mimari ve Sanatı, 2019). Caminin; doğu, batı, güney cephelerinde

bulunan pencereler ise Karamanoğlu mimarisini yansıtmaktadır. (Laal Paşa Cami- Mersin, 2019) Cami, birçok kez tadilat geçirmiştir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 31).

3.4.1.6. Taşkın Paşa Cami

Ürgüp'ün Damse köyü'nde yer alan bu caminin kitabe yeri boş olduğu için yapılış tarihi hakkında net bir bilgi yoktur (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 184). Ancak caminin mimari süslemelerine bakılarak XIV. yüzyıl ortalarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Mihrap üzerinde olan boşluk taş kubbe ile kapatılmıştır (Uzar, 2007: 254).

Caminin ağaç işlemeli orijinal mihrabı ve minberi Etnografya Müzesi'nde bulunmaktadır. Taç kapısı işlemleri dikkat çekicidir (Çiftçioğlu, 2001b: 21). Ceviz ağacından kakma tekniği ile yapılan mihrap günümüze ulaşan tek ahşap örneğidir. Mihrabın çevresinde ayetler mevcuttur. Bunun yanında Allah ve Muhammed yazılı kabara vardır (Denkinalbant, 2011: 149-150).

3.4.1.7. Bosala Köyü Cami

Karaman Kazımkarabekir ilçesi Bosala köyünde yer alan eser 14 Mart 1316 tarihlidir. Eserin yazıtında Bayramoğlu Bahşayış tarafından yapıldığı yazmaktadır. Caminin kuzey ve doğusu avlu ile güney ve batısı mezarlıkla çevrilidir. Caminin dış duvarları kaba malzeme ile yapılmıştır. Caminin kısmen tadil edildiği yerler daha küçük taşlarla yapılmıştır (Dülgerler, 2006: 32).

Cami genellikle sade olmakla birlikte giriş kısmı süslü yazıtlardan meydana gelmektedir bu süsler çiçeklerden oluşmaktadır. 2002 yılında minaresi yeniden yapılmış ve renkli malzemeler ve geometrik süslemeler kullanılmıştır (Dülgerler, 2006: 32).

3.4.1.8. İplikçi Camisi (Ambardar Kerim Ağa Camisi) - Akşehir

Konya ili Akşehir ilçesinde bulunan cami 17 Eylül 1337 tarihinde yapılmıştır. 1541 ile 1895 yıllarında onarım görmüştür. Camiyi yaptıran belli değildir fakat birinci onarımı Şeyh Bedreddin Oğlu Abdullah oğlu Abdurrahman, ikinci onarımı ise Müftü Salih Efendi yaptırmıştır (Dülgerler, 2006: 33-34).

Dikdörtgen plana sahip Cami taştan yapılmış olup bir sıra taş üç sıra tuğla bulunmaktadır. Kubbelerin bulunduğu ayaklar taş payelidir. Minber ve mihrabının fazla bir özelliği yoktur. Cami şimdiye kadar yapılan onarımlarla özgünlüğünü kaybetmeye başlamıştır. (Balkan, 2019)

3.4.1.9. Yukarı Havasıl Camisi- Ermenek

Cami Ermenek'te bulunmaktadır. Kesme taş ile yapılan cami kible tarafına uzanan üç adet neften oluşup dört payeli ve altı kemerlidir. Ali Bey tarafından yapılmıştır fakat kesin yapım tarihi belli değildir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 14). Caminin iç mekânında altı pencere bulunmaktadır. Cami sıvandığı için kesin olarak hangi malzeme ile yapıldığı bilinmemektedir. Camide süs izlerine pek rastlanmaz (Dülgerler, 2006: 36).

3.4.1.10. Mahmud Bey Camisi – Alanya

Alanya ilçesine bağlı Güleşan köyündedir (Konyalı, 1946: 348). 1373-1374 yıllarında Karamanoğlu Yusuf oğlu Alaeddin tarafından yapılmıştır. Caminin inşaatında moloz ve kireç taşı kullanılmıştır. Bazı yerlerde tuğla bulunmaktadır. Caminin doğudaki kapısı basit bir dikdörtgen silmeyle çevrelenip kapılar üzerinde basık bir kemer bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 38).

3.4.1.11. Fatma Hatun Camisi – Ermenek

Karaman ili'ne bağlı Ermenek ilçesi'nin Sandıklı Mahallesi'ndedir. Yapı eğimli arazilerin düzleştirildiği bir alana yapılmıştır. Yapım yılı kesin olarak bilinmemektedir. Cami muhtelif zamanlarda sıvandığı için hangi malzemelerden yapıldığı da bilinmemektedir. Caminin süs unsuru kesme taşlardan yapılan mihrabıdır (Dülgerler, 2006: 38).

3.4.1.12. Şih Köy Camisi – Alanya

Antalya'nın Alanya ilçesi'ne bağlı Demirtaş bucağının Şih köyündedir. Cami eğimli bir arazi üzerine kurulmuştur. Evliya Çelebi'nin bahsettiği bugün imareti, tekkesi ve diğer yerleri günümüzde bulunmamaktadır (Çelebi, 2011: 325).

Cami moloz ve kireç taşı ile yapılmıştır fakat muhtelif zamanlarda sıvanmıştır. İç destek ayakları kesme taş olup minber ve üstü ahşaptır. Yapı yalınlık arz etmektedir. Dönemin ahşap tekniğiyle yapılan minber dönemin süs sanatını göstermektedir (Dülgerler, 2006: 39).

3.4.1.13. Orta Cami- Karaman

Karaman ili'nin Yeşildere ilçesi'ne bağlı Taşkale Köyü'ndedir (Konyalı, 1967: 346). Yapının XIV. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir. Yapının sıvası nedeniyle hangi malzemeden yapıldığı bilinmemektedir. Ayak ve kemerler kesme taşla yapılmış, mihrap ve kapısı yine taştan oluşmaktadır. (Dülgerler, 2006: 41). Yapının süslemesi hakkında fazla

bilgi yoktur. Doğu kapı profilendirilmiş bir dikdörtgen içinde yer almaktadır. Taştan yapılan mihrap basit bir nişten oluşmaktadır (Konyalı, 1967: 346).

3.4.1.14. Akçaşehir Cami- Karaman

Karaman'ın Ayrancı İlçesi'ne bağlı Karaman'a kırk beş kilometre uzaklıktaki Akçaşehir Köyü'nde bulunmaktadır. Yapının kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte XV. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 41).

Camide genel itibarıyla taş malzeme kullanılmıştır. Duvarlar sıvalı olup moloz taş ve kireç karışımı bir malzemeden inşa edilmiştir. Duvarlarda kısmen ahşap hatıllar mevcuttur. Mihrap alçıdan yapılmış ve tavan ahşaptır. Caminin içerisinde köşeli ve yuvarlak olan payeler kemerleri taşımaktadır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 101).

3.4.1.15. Pir Hüseyin Bey Camisi- Sarayönü

Konya ili'nin Sarayönü ilçesi merkezinde bulunmaktadır. Caminin kesin yapılış tarihi bilinmemekle birlikte VX. yüzyılın ilk yarısında yapıldığı tahmin edilmektedir. Cami Turgutoğlu Pir Hüseyin Bey tarafından yaptırılmıştır (Dülgerler, 2006: 43; Oral, trsz: 11-12).

Caminin duvarları kireç harç ve moloz taştan yapıp üzeri sıvanmış ve minarenin temelinde devşirme malzemeler kullanılmıştır. Mihrap alçı üzerine çini taşıyıcıları ve üst örtüsü ahşap malzemeden yapılmıştır. Yapı genel itibarıyla sade olmakla birlikte iç kısımda en süslü bölüm mihraptır (Dülgerler, 2006: 43; Oral, 2016: 41-44).

3.4.1.16. Hacı Hocenti Cami- Bor- Niğde

Niğde'ye bağlı Bor ilçesi'nde bulunmaktadır. Cami 1410-1411 yıllarında Karamanoğlu Mehmed Bey ve Ali Bey'in ortak hüküm sürdükleri yıllarda Hacı Hocenti tarafından yaptırılmıştır (Dülgerler, 2006: 44).

Cami genel itibarıyla taştan yapılmış olmakla birlikte kuzeye açılan kapılar kesme taştan, duvarlar ise ahşap hatıllarla kısmen kabayonu taştan oluşmuştur. Cami genel itibarıyla sadelik arz etmektedir. Caminin içinde süslü olan bölümler mihrap ve minberdir (Dülgerler, 2006: 45).

3.4.1.17. Zeyne Cami- Gülnar- İçel

Cami İçel'in Gülnar İlçesi'ne bağlı Sütluçe Köyü içerisinde bulunup 1421-1422 yıllarında Ahmet Paşa oğlu Musa Bey tarafından yaptırılmıştır (Konyalı, 1967: 192-194).

Yapının sıvanması nedeniyle kesin hangi malzemeden yapıldığı bilinmemektedir. Son cemaat revakı, destek ayakları mihrap ve dış kapı bölümleri kesme taştan yapılmıştır. Yapıda süslemeler giriş kapısı ve mihrapta bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 47).

3.4.1.18. Karamanoğlu İbrahim Bey Cami- Çumra

Çumra merkeze on iki kilometre uzaklıktaki içeri Çumra'ya giden yolun kenarında kurulmuştur (Duran & Baş, 2000: 100-102). Yapının Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından yapıldığı belirtilmekle birlikte ancak bu İbrahim Bey'in hangi İbrahim Bey olduğu bilinmemekte ve yapının XIV ve XV. yüzyıllarda yapıldığı sanılmaktadır (Dülgerler, 2006: 48).

Cami dıştan kabayonu taş ile yapılmış olup taş malzemelerin arasında devşirme taşlar bulunmaktadır. Caminin mihrap, kürsü ve sütunlar dışında kalan kısımları sıvanmış ve diğer yerler boyanmıştır. Caminin örtüsü dam olmakla birlikte sonradan çatı yapılmıştır. Cami genelde sade olmakla birlikte süsler yapı itibarıyla sağlanılmaya çalışılmış ve süslü olan esas kısımlar mihrap, minber ve kürsüdür (Dülgerler, 2006: 49).

3.4.1.19. Pir Hüseyin Cami- Ilgın

Konya'nın Ilgın ilçesi'nde bulunmakta olup etrafına göre çukurda olduğu için Çukur Cami ismi de verilmektedir. Caminin üzerinde herhangi bir yazıt bulunmamakla birlikte Konya Vakıflar Müdürlüğü'nün vakıf kayıtlarına göre 1423 tarihi gösterilmektedir (Dülgerler, 2006: 50; Oral, trsz: 12-13).

Caminin dış duvarlarında kesme taş kullanılmış ve bazı yerlerde hatıllar vardır. Minarenin kürsü ve papuç bölümleri kesme taş ve üzeri tuğladandır. Tavan ahşap kirişler üzerine kondurulmuş damdır. Yapıda hiçbir süs kalmamıştır (Dülgerler, 2006: 50; Oral, 2016: 44-45).

3.4.1.20. Büyük Cami- Nevruzoglu Camisi- Karaman

Karaman'da Kazım Karabekir ilçe merkezinde bulunmaktadır. Yapının kesin hangi tarihte yapıldığı bilinmemekle birlikte XV. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır (Dülgerler, 2006: 54). Cami taştan yapılmış ve düz damdan ibarettir. Önünde kapalı son cemaat yeri olup kible duvarına paralel üç nef bulunmaktadır. Caminin mihrabı mozaik çinilerle kaplanmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 108).

3.4.1.21. Üzüm Pazarı Mescidi- Niğde

Niğde il merkezinde bulunan caminin tarihini saptayacak herhangi bir belge bulunmamakla birlikte yapının XV. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir.

Mescidin etrafı çevrelendiği ve etrafında taş bulunması hasebiyle yapının da taştan yapıldığı düşünülmektedir. Mescidin mihrabı, destek kapıları kesme taştan yapılmış ve tavanı ahşaptır. Mihrap dışında kalan iç kısımda süs bulunmamaktadır (Dülgerler, 2006: 56).

3.4.1.22. Sarı Ali Cami- Bor- Niğde

Niğde Bor'da bulunan cami şehrin dış mahallelerine giden yolun güneyindeki tepe eteğindedir. Yapının kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte XV. yüzyıl yapı tekniği kullanıldığı düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 56).

Caminin iç kısmı tamamen sıvanmış olup mihrap boyanmıştır. Destek ayakları ve boşlukları devşirme taş ile yapılmıştır. Tavanı ahşap olup dış yapısı kesme taştır. Yapının kendine özgü iç süslemesi vardır (Dülgerler, 2006: 57).

3.4.1.23. Hamam Mescidi- Niğde

Niğde merkezde Alaeddin Tepesi'nin doğusunda ve Niğde Çayı kenarındadır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 159). Mescitte bulunan yazıtlara göre 1452 yılında yapılmış ve 1668-1669 yıllarında onarım görmüştür (Dülgerler, 2006: 58).

Mescit genel itibarıyla moloz taştan yapılmış olup iç mihrap, giriş kapısı ve dış minare kesme taştır. Yapıda az miktarda süs unsuruna rastlanıp bunlar içte devşirme sütunları ve mihrapta bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 58).

3.4.1.24. Ulu Cami- Kible Mescidi- Ereğli

Ereğli ilçe merkezinde olup belediyenin karşısında bulunan yapı, vakfiye kayıtlarına göre 1455-1456 yıllarında Karamanoğlu İbrahim Bey'in oğlu Mehmed Bey tarafından yaptırılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 117-120).

Birçok kez onarım gören caminin nasıl bir özgünlükte olduğu bilinmemektedir. Cami minaresi kesme taş, duvarlarda hatıllarla birlikte moloztaş kullanılmıştır. İçte kemerlerle birlikte kargir ayaklar, kesme taş; sütunlar ve başlıklar devşirme taştandır. Cami genel itibarıyla yalın olmakla birlikte sadece minare süs unsuru olarak kalmıştır (Dülgerler, 2006: 62).

3.4.1.25. Taci Cami- Malbastı Mehmet Ağa Cami- Yeni Cami- Karaman

Karaman'ın Kazımkarabekir ilçesi merkezinde Emüniddin Mahallesi'nde bulunan caminin kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte XV. ve XIV. yüzyılda Mustafazade tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 63; Konyalı, 1967: 337-338).

Caminin kuzey cephesi dışındaki cepheler kasaba halkı tarafından yapılmıştır. Minareler kesme taştan yapılmıştır. İçte kemerler ve kemer ayakları, mihrap, minber taştan olup mahfil ve tavanı ahşaptır. Cami dış taraftan bakıldığında yalınlık arz etmektedir. Son cemaat yerine açılan kapı silme ile çevrelenmiştir. İçte bulunan mihrap ve minber kendi doğallığıyla süslenmiştir. (Dülgerler, 2006: 64; Konyalı, 1967: 337-338).

3.4.1.26. İshaklı Çarşı Cami- Sultandağ- Afyon

Afyon'un Sultandağ ilçesinde Selçuk Mahallesi'nde Çakırağa Caddesi'nde Sahib Ata Kervansarayı'nın batısında olan cami 1459'da Karamanoğlu Mehmed Han Oğlu Sultan İbrahim döneminde yaptırılmıştır. Camiden günümüze yazıtından başka hiçbir şey kalmamıştır (Dülgerler, 2006: 64; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 156-157; Konyalı, 1945: 623-625).

3.4.1.27. Mahmud Seydi Köyü Cami- Alanya

Antalya'nın Alanya İlçesi'ne bağlı Mahmut Seydi köyünde bulunan caminin tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Mahmud Seydi tarafından yaptırılan caminin 1462 yılından kalan bir vakfiyesi vardır. Caminin düz damlı olduğu ve ahşaptan yapıldığı düşünülmektedir. Caminin ahşap pencere kafesinden başka bir şeyi kalmamıştır (Konyalı, 1946: 341-348; Dülgerler, 2006: 65).

3.4.1.28. Siyahser Cami- (Karabaş Veli)- Karaman

Karaman'da bulunan caminin yaptıranı ve yapım tarihi kesin belli olmamakla birlikte Pir Ahmed döneminden önce yapıldığı düşünülmektedir (Konyalı, 1967: 320-322; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 85-88).

Caminin içi ve dışı tamamen kesme taştan oluşmaktadır. Gergi ve tavan ahşaptandır. XIX. yüzyılda gördüğü onarım nedeniyle pencereler demir kafes ile çevrelenmiştir. Cami sade bir yapıdan ibarettir ve süslemeler genellikle taş işçiliğinde ortaya çıkmıştır. Caminin mihrabı düz, eğimli ve kavisli silmelerle çevrelenmiştir (Dülgerler, 2006: 67).

3.4.1.29. Karamanlı Cami- Altınhisar- Niğde

Niğde'ye bağlı Bor İlçesi'nin Altınhisar köyündedir (Konyalı, 1974b: 1803). Cami Karamanoğlu İbrahim Bey oğlu Yakup Bey tarafından yapılmıştır. Caminin kesin yapım tarihi belli olmamakla birlikte XV. yüzyılın üçüncü çeyreği olduğu düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 67).

Cami genel itibarıyla taştan yapılmıştır. Giriş kapısında, pencere sövelerinde ve köşelerde kesme taş kullanılmıştır. Ara bölümler moloz taştan yapılmıştır. Cami genel itibarıyla sadedir. Süs unsurları taş yapıda uygulanmaya çalışılmıştır. Mihrap çevresinde çiçek motifleri vardır ve sütun başlıkları kendi döneminin süsünü içermektedir (Dülgerler, 2006: 68).

3.4.1.30. Başharman (Zengen) Cami- Karaman

Karaman'ın Merkez ilçesi'ne bağlı Başharman Köyü'nde bulunan caminin kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte XV. yüzyılın sonlarında yapıldığı düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 69).

Gergiler, mahvil katı ve tavan örtüsü ahşap olup diğer bütün tarafı kesme taştan yapılmıştır. Yapı tümüyle sade olup kesme taşın olanakları ölçüsünde süs unsurları sağlanılmaya çalışılmıştır. Mihrap bölümü sıvanıp boyandığı için süs unsurları gözükmemektedir. Kemer ayaklarında mukarnaslar bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 69).

3.4.1.31. Araboğlu Cami- Karaman

Cami Karaman il merkezindeki Tapucak Mahallesi'de bulunup kesin yaptıranı ve yapım yılı bilinmemekle birlikte ilk yazıtta yapım tarihi olarak 1493-1494 yılları verilmekte olup ikinci yazıtta ise 1813-1814 yıllarında Karaman müftüsü tarafından tamir edildiğini bildiren kitabesi bulunmaktadır (Konyalı, 1967: 257-259; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 39; Dülgerler, 2006: 69).

Caminin güney bölümü dışında kalan kısmı hariç tamamen kesme taş kullanılmıştır. Destek yaklarında, kemerlerde ve minberde yine kesme taş kullanılmıştır. Mahfil katı ve tavan ahşaptan yapılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 39; Kızıltan, 1958: 29). Cami genel itibarıyla sade bir yapıya sahiptir. Süslemeler batı giriş kapısı, minber ve mihrapta toplanmıştır. Doğu kapısı silme ile çevrelenmiş sade bir kapıdır. (Karpuz, 2009: 58-59).

3.4.1.32. Alaeddin Camisi- Silifke

İçel'e bağlı Silifke ilçe merkezinde Taşköprü güneyinde bulunmaktadır. Yapının kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte yapının XIV. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 73).

Cami genel itibarıyla kesme taştan yapılmıştır ve süssüz bir tarza sahiptir. Süs unsurları yapı itibarıyla sağlanmaya çalışılmıştır. İç kısımda giriş kapısı ve mihrap en süslü olan bölümleridir. Mihrap dış tarafından iki düz ve bir tane eğik silme ile çevrelenmiştir. (Dülgerler, 2006: 74).

3.4.1.33. Karamanoğlu İbrahim Bey Cami- Ürgüp- Nevşehir

Cami Nevşehir'e bağlı Ürgüp ilçe merkezindeki Temenni Mahallesi'nde bulunmaktadır. Caminin kırılmış yazıtının okunulabilen kısımlarına göre XIV. yüzyılda II. Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. (Eravşar, 1993: 13-15).

Cami tamamen kesme taştan yapılmış olup giriş revakının tonoz örtüsü kesme taş ve caminin içiyle birlikte muhdes mescit bölümü sıvalıdır. Cami genel itibarıyla yalındır fakat süsleme taş işçiliğiyle yapılmaya çalışılmıştır. Caminin minaresi ve giriş kapısı en fazla süs ihtiva eden bölümlerdir. Caminin içinde süslemeler mihrap ve minber alanında kendini göstermektedir (Dülgerler, 2006: 76).

3.4.1.34. Meydan Cami- Ermenek

Karaman'a bağlı Ermenek ilçe merkezinde bulunmaktadır. Caminin kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte XIV. yüzyılın sonuyla XV. yüzyılın başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 14; Kızıltan, 1958: 17-21).

Caminin kesin yapım yılı bilinmemekle birlikte 1494-1495 yıllarında Mimar Emir Rüstem Paşa tarafından onartıldığı için bu adla anılmaktadır (Dülgerler, 2006: 77). Cami bütün itibarıyla taştan yapılmıştır (Kızıltan, 1958: 16). Caminin doğu, batı ve güney kısımları moloz taş ve kireçtaşı ile yapılmış, kuzey tarafında son cemaat revakı, mihrap, minber ve kemerler kesme taştan yapılmıştır. Cami genel itibarıyla sade bir yapıya sahiptir. Süsleme genel itibarıyla yapım aşamasında sağlanılmaya çalışılmıştır. Giriş kapısı iki sıralı silme ile çevrelenmiş, mihrap ise düz silme kuşağıyla çevrelenmiştir. (Dülgerler, 2006: 78).

3.4.1.35. Ulu Cami- Aksaray

Aksaray merkezde bulunan cami şehir parkının doğusunda ve kütüphanenin hemen yanında bulunmaktadır. Yapıtın esas yapım tarihini gösteren yazıt Zinciriye Medresesi'nde bulunmaktadır. Bu yazıta göre 1408-1409 yıllarında Alaeddin Bey oğlu Mehmed zamanında Firuz tarafından yapılmıştır. (Konyalı, 1974a: 1221-1287; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 175).

Cami bütün itibarıyla kesme taştan yapılmıştır. Caminin örtüsü kesme taştır. Dış tarafı metal ile kaplanmıştır. Eğimli bir çatıya sahiptir ve minberi ahşaptır. Yapıda genel itibarıyla kesme taşın olanakları dahilinde süsleme yapılmaya çalışılmıştır. İçte kare destek ayakları pahlanmış ve üstte basit mukarnaslarla bitştirilmiştir. İçte mihrabın önünde ve müezzin mahfilinin üstünde iki küçük kubbe bulunmaktadır. Caminin minberi Selçuklu dönemi eseridir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 177; Dülgerler, 2006: 80; Konyalı, 1974a: 250-255).

3.4.1.36. İplikçi Cami – Konya

Konya merkezde Alaeddin Tepesi'nden Mevlana'ya giden yolun güneyinde bulunan caminin 1201 yılından önce yapıldığı tahmin edilmektedir. Cami 1333 yılında genişletilerek tamir edilmiştir (Konyalı, 2007: 146; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 130-133).

Camiyi ilk kez Tebrizli Ebül Fazl Abdülcabbar'ın yaptırdığı düşünülmekte ve ilk genişletme çalışmasının Mesud oğlu Samurcu Hacı Ebubekir tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Bugünkü plan şemasına Turgutoğlu Ebul Fazl Ahmet tarafından yapılan genişletmeyle ulaşmış ve cami uğradığı yangınından sonra Hacı Emrullah tarafından üçüncü kez onarılmıştır (Dülgerler, 2006: 81; Konyalı, 2007: 147).

Cami tamamen tuğladan inşa edilmiş, dışarıda giriş kapıları, içeride kuzey destek sırası ayakları, kuzey duvarındaki destek ayakları kesme taştan yapılmış ve gergiler ahşap malzemeden imal edilmiştir. Cami genel itibarıyla sade bir yapıya sahiptir. İçte muhdes mihrap bir tür siyah mermerle kaplanmış ve bu mihrabın alt tarafında Selçuklu döneminden kalıntılar mevcuttur (Dülgerler, 2006: 82).

3.4.1.37. Alaeddin Cami (Akcamî)- Anamur

İçel'e bağlı Anamur ilçe merkezinde bulunan caminin kesin yapım tarihi ve yaptıranı belli olmamakla birlikte Karamanoğlu Alaeddin Bey döneminde yapıldığı düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 82).

Cami bütün itibarıyla moloz taş ve kireçten yapılmıştır. Kubbenin tamamen sıvalı olmasından dolayı hangi malzemeden yapıldığı bilinmemektedir. Cami tamamen yalın bir yapıya sahiptir. Caminin sonradan yazılan yazıtında ejder motifi vardır (Öney, 1992: 47; Dülgerler, 2006: 83).

3.4.1.38. Hocenti Cami- Derinçay- Mut

Mut'a bağlı Derinçay köyüne varmadan yolun solunda bulunan caminin kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte XV. yüzyılın ortalarında Hocenti Oğlu Osman tarafından yapıldığı düşünülmektedir (Konyalı, 1967: 745; Dülgerler, 2006: 85).

Cami tamamıyla taştan yapılmıştır. Köşeler kesme taş diğer bölümler kireç ve moloztaş karışımı malzemeden yapılmıştır. Duvarlar içten ve dıştan olmak üzere ahşap hatıllarla desteklenmiştir. Yapıda herhangi bir süs bulunmamaktadır (Dülgerler, 2006: 85; Konyalı, 1967: 745-746).

3.4.1.39. Aktekke Cami (Mader-i Mevlana)- Karaman

Karaman il merkezindeki Ali Şahne Mahallesi'nde bulunan cami Karamanoğlu Mahmud oğlu Halil Oğlu Alaeddin Bey tarafından 1370 yılında yaptırılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 44-49; Konyalı, 1967: 229-254).

Cami bütün itibarıyla kesme taştan yapılmıştır. Pencere kemerleriyle giriş kapısı kemerleri renkli taş ve beyaz taşlarla değişikliktir. İçte mahfil sütunları, mihrap, minber, dış giriş kapısı, pencere söveleri mermerdendir. Yapının süs unsurları genel itibarıyla yapının yapılışında aranmıştır. Yapının süs unsurları pencere, kapı söveleri, saçak silmeleri, mihrap ve şerefe mukarnaslarıdır. Mihrap doğal malzeme olanakları dahilinde süslenirken iç kısımdaki sıvalarda Osmanlı dönemi kalem işçiliğinden yararlanılmıştır (Dülgerler, 2006: 87; Konyalı, 1967: 229-254; Karpuz, 2009: 54).

3.4.1.40. Yunus Emre Cami- Karaman

Karaman merkezde Kirişçi Mahallesi'nde bulunan cami Kirişçi başı adıyla meşhur İsmail oğlu Yunus Emre tarafından yaptırılmıştır. Caminin kesin yapım tarihi belli

olmamakla birlikte yapının 1382 yılından önce yapıldığı tahmin edilmektedir (Dülgerler, 2006: 87-88; Konyalı, 1967: 364).

Cami dışta kesme taş iç kısımda ise moloz taş ve kireç karışımından yapılmış olup tamamen sıvalıdır. Muhdes mekânda ve gergilerde ahşap kullanılmıştır. Camiyi kasnaksız tek kubbe örter. Çatısı kubbeli alanlarda taştan muhdes bölümde ise metalden yapılmıştır. Yapı genel itibarıyla yalındır. Kesme taş olanakları dahilinde süsleme yapılmaya çalışılmıştır. İç kısımda süs unsurları mihrabın köşeliklerinde ve mukarnaslarında kalmıştır (Konyalı, 1967: 365-370; Dülgerler, 2006: 89).

3.4.1.41. Dursunoğlu Cami-Tahir Paşa Cami- Konya

Konya merkez Alaeddin Tepesi'nin güneyindeki Şeker Furuş Mahallesi'nde bulunan caminin kim tarafından yapıldığı bilinmemekle birlikte XIV. yüzyılın sonlarında yapıldığı tahmin edilmektedir (Konyalı, 2007: 121; Uzluk, 1958: 29).

Caminin alt tarafı taş, üstü tuğladan yapılmış olup duvarlarda moloztaş ve son cemaat revakı ile minarenin altında kesme taş kullanılmıştır. Kemer gergileri ve hatıllar ahşaptan olup son cemaat revakının altlık ve başlıkları ise devşirme malzemeden yapılmıştır. Cami genel olarak sade bir yapıya sahiptir ve bir Osmanlı yapısı görünümündedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 133-134; Dülgerler, 2006: 90).

3.4.1.42. Davgandos Cami- Karaman

Karaman il merkezinde İlisra yolu üzerinde Davgandos köyünde bulunan caminin kim tarafından yaptırıldığı ve ne zaman yapıldığı tam bilinmemektedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 105-106; Konyalı, 1967: 278-279).

Cami dıştan kesme taş ile içten kabayonu taş ile yapılmış olup kemer gergileri ve minberde ahşap kullanılmıştır. Camide taşın imkânları ölçüsünde süs yapılmaya çalışılmış ve pencere kemerleri, alınlıklar biraz daha içten yapılarak ışık ve gölgeye yer vermeye çalışılmıştır. Revak kemerinin tırnakları özel olarak yapılmıştır. Giriş kapısının silmeleri düz çerçevede yapılmış üzerine sivri boşaltma kemeri konulmuştur. Caminin iç mekânı sıvanın üzerine badana yapıldığından sade bir yapı arz etmektedir (Dülgerler, 2006: 99-100; Konyalı, 1967: 279-280).

3.4.1.43. Gökçe Köy Cami- Karaman

Karaman merkeze on sekiz kilometre uzaklıktaki Gökçe köyünde bulunan caminin Sinan Paşa tarafından yapıldığı düşünülmekle birlikte caminin kim tarafından ve ne zaman

yaptırıldığı tam olarak bilinmemektedir. XV. yüzyıl eserlerinden olduğu düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 100; Konyalı, 1967: 292).

Cami tamamen kesme taştan yapılmış olup kubbenin sıvanması nedeniyle hangi malzemeden yapıldığı bilinmemektedir. Cami sade bir yapıya sahip olmakla birlikte kesme taşın olanakları dahilinde süs uygulanmaya çalışılmıştır. Mihrap kesme taştan yapılmış ve sıvanmıştır. Üzeri çeşitli motiflerle yivli minber taştan mimber bulunmaktadır (Konyalı, 1967: 293; Dülgerler, 2006: 101).

3.4.1.44. Zosta Cami- Karaman

Karaman'ın Kazım Karabekir ilçesinin (Zosta) Akar köyünde bulunan cami Saru Oğlu Ali Bey tarafından 1532-1533 yıllarında yaptırılmıştır (Konyalı, 1967: 398-399; Dülgerler, 2006: 101).

Cami tamamen sıvandıği için malzemesi bilinmemektedir. Son cemaat revakının sütunları devşirme ve giriş kapısıyla mihrap kesme taştandır. Minber ahşaptır. Cami genel itibarıyla yalınlık arz etmektedir. Caminin kesme taştan yapılan kapısı silmelerle çevrenlenmiş, caminin son dönem yapılan kalem işçiliğiyle mihrabın orijinallığı bozulmuştur (Dülgerler, 2006: 102).

3.4.1.45. Mamuriye Kale Cami- Anamur

İçel'e bağlı Anamur İlçesindeki Mâmuriye Kalesi içinde bulunan caminin kim tarafından yaptırıldığı bilinmemekle birlikte XVI. yüzyılda Karamanoğulları temeline Osmanlı tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir (Dülgerler, 2006: 102).

Caminin dışı tamamen sıvalı olduğundan hangi malzemeden yapıldığı bilinmemektedir. İç tarafta duvarlar tuğla ve kesme taş karışımı olarak yapılmıştır. Kubbe kurşunla kaplanmış, son cemaat revakı kesme taşla şekillendirilmiş ve kirişler ve saçak taşıyıcıları ahşaptır. Cami bütün itibarıyla yalın bir yapıya sahiptir. Mihrabı sıvanmıştır. İçte mimari düzen içinde süslemeye çalışılmıştır (Dülgerler, 2006: 103).

3.4.2. Mescitler

3.4.2.1. Akça Mescit

Karamanoğulları döneminde yapılan en eski yapı olarak bilinir ve Karaman'ın Ermenek ilçesindedir (Bozkuş, 2008: 59). Dış kapı üzerinde bulunan kitabeye göre Hacı Ferruh tarafından 1300 yılında inşa ettirilmiştir. Öncesinde mahalle mektebi olarak işlev görmüş bir odasının var olduğu bilinmektedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 10).

Caminin üzeri toprak tavan ile kaplı olmakla beraber mescidin önünde bulunan son cemaat yerinin tavanı da toprak ile örtülüdür. (Akça Mescid, Ermenek, Karaman, 2019). Minaresi ise ahşaptır (Ermenek, 2019). Karamanoğulları döneminin işleme sanatını güzel bir biçimde yansıtan iki kanatlı kapısı bulunur (Ulucamiiler5, 2019). Kapılar üzerinde yer alan bu işlemler eski bir Türk kumaş motifinden örnek alınarak yapılmıştır (Bozkuş, 2008: 59).

3.4.2.2. Meram Mescidi

Konya’da yer alan ve kitabesine göre Karamanoğlu II. Mehmet Bey zamanında yapıldığı bilinen mescidin, tarihi hakkında net bir bilgi mevcut değildir (Konya Meram Mescidi, 2019). Mescit kesme taştan yapılmış ve üstü düz bir toprakla örtülmüştür. Altı ağaçlı direk üzerine inşa edilen bir de son cemaat yeri bulunur. Mihrap nişi dışarı doğru çıkıntı şeklinde olup (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 142) minberi çok sadedir. Mescidin yanında kare plan üzerine yapılmış olan darülhuffaz da vardır ve çocuk kütüphanesi olarak kullanılmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2019).

3.4.2.3. Şah Mescidi

Niğde şehrinde bulunan mescit, Alaeddin Bey’in oğlu Ali Bey zamanında 1413 yılında yapılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 158). Tamamı kesme taştan yapılan mescidin son cemaat yerinin iki tarafı kapalı durumdadır (Niğde Şah Mescidi, 2019).

Mescidin mihrabı üzerinde Kur’an’dan ayetler bulunur (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 158). Mihrabın dışları alçak kabartma bezemeler ile yapılmıştır (Şahan, 2009: 113). Tavanın önceden renkli süslemeler ile yapıldığına dair izler vardır. Mescit önünde bulunan kütüphane ise artık yoktur (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 113).

3.4.2.4. Çelebi Mescidi

Çelebi Mescidi, Şeyh Çelebi Mescidi olarak da bilinir ve Karaman’da yer alır (Cengiz, 2008: 73). Mescit hakkında yazıt yoktur. Ancak yapılış tekniğinden Karamanoğulları dönemine ait olduğu ortadadır (Çelebi Mescidi Karaman, 2019, parag 1). Tamamı kesme taşla yapılmış olup, son cemaat yeri vardır. Mihrabında bulunan süslemeler ise dikkat çekici niteliktedir ve Karaman’da yer alan yapıların hiçbirinde bu tür süslemelerden yoktur (Konyalı, 1967: 275-278; Karpuz, 2009: 67).

3.4.2.5. Kileci Mescidi- Akşehir

Mescid, Konya'ya bağı Akşehir ilçesi'nde Akşehir Deresi'nin sağ kenarında Kileci Mahmud Mahallesi'ndedir (Konyalı, 1945: 343). Yapının yapım tarihi tam olarak bilinmemektedir XIII ve XIV. yüzyıllarda yapıldığı tahmin edilmektedir (Öney, 1992: 150; Dülgerler, 2006: 83).

Mescit tamamen sıvanmış vaziyettedir. Mescid moloz taş ve kireç karışımı bir malzemeden ve kubbesi ise tuğladan yapılmıştır. Kapı ve pencerelerinde özgün ahşap süslemeciliği bulunmaktadır. Yapı genel itibarıyla yalın bir yapıya sahiptir. Mescidin süslü kısımları ahşap, dışkapısı ve pencere kenarlarıdır (Dülgerler, 2006: 84).

3.4.2.6. Kible Mescidi (Kâbe Mescidi)- Niğde

Niğde il merkezinde bulunan mescidin tam yapım tarihi bilinmemekle birlikte 1426-1427 yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir. II. İbrahim Bey döneminde mescidin cepheleri Mecdüddin oğlu Mevlana Emir tarafından yenilenmiştir. (Anonim, 1973: 11; Dülgerler, 2006: 93).

Yapı dıştan tamamen kesme taştan yapılmış olup iç kısımda mihrap taş olup duvarlar sıvandığı için malzemesi bilinmemektedir. Yapı genel itibarıyla sade olup süs unsurları pencereler, kapı söveleri ve mihrapta bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 94).

3.4.2.7. Dağ Mescidi- Mut

İçel'in Mut ilçesi'ndeki Mut Öreni köyü'nün sekiz yüz metre kuzeybatısında bulunmaktadır. (Arel, 1962: 246-247).

Cami bütünü itibarıyla taştan yapılmıştır. Dış cephesi taş kaplama olan caminin kubbesi moloz taştır. Caminin mihrabı kesme taştan yapılmıştır. Kubbe özel olarak yontulmuş kaba taştan yapılmış olup dışarıda kubbe taşlarının arasında bulunan alanlar moloz taş ve kireçten yapılan harçlarla doldurulmuştur. Cami genel itibarıyla süssüz bir yapıya sahiptir. Camide yer yer antik malzemeler kullanılmıştır (Dülgerler, 2006: 93).

3.4.2.8. Hoca Mahmud Mescidi- Karaman

Karaman merkezde Hoca Mahmud Mahallesi'ndedir. Camideki yazıta göre Mayıs 1451 tarihinde Hacı Bahyayiş Oğlu Hoca Mahmud tarafından yapılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 90).

Caminin sıvası nedeniyle hangi malzemeden yapıldığı bilinmemektedir. Mihrap ve kemerler kesme taş, taşıyıcılar, minber ve tavan ahşaptan yapılmıştır. Cami dıştan sade

görünmekle birlikte içte kalem işçiliği ve taş süslemeciliği bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 60; Karpuz, 2009: 85).

3.4.2.9. Halil Efendi Mescidi- Kaya Halil Mescidi-Karaman

Karaman merkezde Hoca Mahmud Mahallesi'ndedir. Yapının XIV. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 89). Yapı içten ve dıştan olmak üzere tamamen sıvandığı için yapının hangi malzemelerden yapıldığı bilinmemektedir. Kiremit kaplamalı çatının iç tarafı ahşaptır. Yapı genel itibarıyla yalınlık arz etmektedir. Süslü kısmı mihrabıdır. Mihrap kesme taşlardan yapılmış olup duvar içine gömülmüştür. (Dülgerler, 2006: 40).

3.4.2.10. Şah Mescidi - Niğde

Niğde il merkezi Sungur Bey Camisi'nin güneydoğusunda Eskiciler Çeşmesi yakınındadır. 1413-1414 yıllarında Karamanoğlu Alaeddin Bey'in oğlu Ali Bey döneminde yaptırılmıştır. Yapı genel itibarıyla taştan yapılmakla birlikte revakın yer aldığı cephe kesme taş diğer yerler moloz taştan yapılmıştır. Taşıyıcılar ile tavan kirişleri ahşaptan yapılmıştır. (Dülgerler, 2006: 46). Yapı genel itibarıyla sadedir. Mihrabı alçıdan olup minberi yoktur (Kızıltan, 1958: 32).

3.4.3. Türbeler

3.4.3.1. Fakih Dede Türbesi

Fakih Dede Türbesi, Konya'nın Karatay ilçesinde bulunur ve Burhaneddin Fakih, İsa Parsa adlarıyla da bilinir (Doğan, 2009: 92). Kapısı üzerinde bulunan kitabeye göre yapım tarihi 1454 yılıdır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 136). Türbede Fakih Ahmet yatmaktadır. Türbenin altında Karamanoğulları'na ait türbelerde var olan cenazelik adı verilen yer vardır. Selçuklulardan aldıkları çinicilik sanatını burada sürdürmüşlerdir (Konyalı, Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi, 2007: 215)

3.4.3.2. Karamanlılar Türbesi

Karamanlılar Türbesi Karaman'ın Ermenek ilçesinde bulunur. Karamanoğulları'nın en eski kitabesi sayılan kitabede Kerimüddin Karaman için yapıldığı yazılıdır. İlk Karamanlı yapısı olan türbe Karamanoğlu Mahmut bey zamanında yani 1277 – 1306 yılları arasında yapılmıştır. Karamanoğlu Mahmut Bey burada gömülüdür (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 24).

Türbenin beşik şeklinde girişi diğer Karamanoğulları türbelerinden farklıdır. İçinde toplam beş sanduka vardır (Karamanoğlu Türbesi, 2019: parağ1-2). Ana malzemesi taş olan türnebin büyük bir bölümü hasar görmüştür (Bozkuş, 2008: 59).

3.4.3.3. Alaaddin Bey Türbesi

Karamanoğlu Alâeddin Bey, 1397-1398 yılları arasında Yıldırım Bayezid ile Konya'da yaptığı savaşta yenilince esir düşmüş ve öldürülmüştür. Karaman'da yer alan bu türbe de Alaaddin Bey ölmeden önce kendisi tarafından yapılmıştır. Kapı nişinde Allah ve Muhammed isimler yazılıdır (Eyice, 1989: 324).

Türbenin kitabesi mevcut değildir ve yine Alaeddin Bey tarafından yapılan bir camiye bitişik durumda varlık göstermiştir. Fakat zamanla bu cami Gedik Ahmet Paşa tarafından yıktırılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 93-95). Türbe kesme taştan yapılmıştır ve bir levhasında "Ey muhtaçlara yardım eden Allah, bize de yardım et" yazısı yer almıştır (Bilici, 1985: 272).

Türbede diğer türbelerde olduğu gibi alt katta bir cenazelik bölümü vardır. Bu bölümde mumya olduğuna dair söylentiler çıkmış ancak Konyalı burada sadece kafataslarına rastlamıştır (Eyice, 1989: 324).

3.4.3.4. Şeyh Şücaeddin Türbesi

Konya il merkezindeki musalla mezarlığında bulunan yapının kesin yapılış tarihi bilinmemekle birlikte yapının 1348 ile 1349 yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir (Dülgerler, 2006: 143).

Türbe kesme taşlarla yapılmıştır. Kubbesi tuğladandır. Pence ve kapı söveleri mermerdendir fakat pencerelerdeki mermer gri renklidir. Yapı bugünkü şekliyle yalın olmakla birlikte doğal görünüm içinde süs unsurları aranmıştır. Kubesi Bektaşî tekkesini andırmaktadır (Dülgerler, 2006: 144; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 136).

3.4.3.5. Mahmud Seyyidi Türbesi

Antalya'nın Alanya ilçesine bağlı Mahmud Seydi köyünde bulunan zaviyenin kesin olarak ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemekle birlikte 1728-1729 tarihli onarımını bildiren bir kitabesi bulunmaktadır (Konyalı, 1946: 341-342).

Yapı genel itibarıyla moloz taş ve kireç karışımı malzemeden yapılmış ve iç kısmı sıvalıdır. Dış kısmı sıvasız olan yapıda ahşap hatıllar bulunmaktadır. Zaviyenin üstü ahşaptandır. Yapı genel itibariye içeride ve dışarıda süssüz bir yapıya sahiptir. Tavan

derzleri ahşap kaplama ile kaplanmış, ortasında aşağıya doğru inen tavan göbeğinin üzeri çıtalarla kareye ayrılmış, ortasında yıldız şeklinde işlenmiş tavan göbeği vardır (Dülgerler, 2006: 133).

3.5. Dil, Edebiyat ve Kültür

3.6.1. Anadolu’da Yazı Dilinin Oluşması ve Batı Türkçesi

Anadolu’nun büyük ölçüde Türkleşmesinde iki önemli faktör vardır. Bunlardan ilki 1071 Malazgirt Savaşı ve ikincisi de Moğolların Harezm bölgesine baskılarıyla orada bulunan Türklerin Anadolu’ya akınlar hâlinde gelmesidir. 1071 Malazgirt Savaşı’ndan Sonra ilk beylikler dönemi, 1243 yılında Anadolu Selçuklu Devleti’nin zayıflamasıyla da Tevaif-i Mûluk adı ile bilinen ikinci beylikler dönemi başlamıştır. Anadolu’da yazı dilinin başlaması ve gelişmesi ikinci beylikler dönemiyle olmuştur.

Türk dünyasındaki önemli olaylar Türkçeyi birkaç kola ayırmıştır. Bunlar kuzeyde Kıpçak Türkçesi, doğuda Çağatay Türkçesi, batıda da Oğuz Türkçesi’dir (Uysal, 2016: 165). On birinci yüzyıldan başlayarak Anadolu’ya gelen Türkmenler konuşma dili olarak sözlü Oğuz Türkçesini kullanmaktaydı. Kaşgar bölgesinde Türkçe yazı dili olmakla birlikte bu Oğuz grupları Kaşgar bölgesinden yıllarca uzak kaldıkları ve genelde göçebe topluluklar olduklarından dolayı bu yazı dilini yeterince bilmiyorlardı. (Ercilasun, 2004: 437). Göçebe Oğuz Türkmenleri Anadolu’ya ilk geldiklerinden XIII. yüzyıl sonuna kadar herhangi bir Türkçe yazı dili geliştirmemişlerdir. Anadolu’ya geldiklerinde buldukları Farsça ve Arapça’yı yazı dili olarak kullanmışlardır. Arapça ve Farsça’nın Anadolu’da yazı dili olarak kullanılmasında, Büyük Selçuklu Devleti’yle başlayan ve Anadolu Selçuklu Devleti’yle devam eden devlet teşkilatında ve devletin bürokratik işleyişinde ilim dili olarak Arapça; edebiyat ve sanat dili olarak da Farsça’nın hakim olması gibi faktörler etkili olmuştur. (Ercilasun, 2004: 436).

Moğolların Harezm bölgesi’ne baskısı ve Harezm bölgesindeki ilim adamlarının Anadolu’ya gelerek Anadolu’da bulunan Oğuzlara, mutasavvıfların kendi Oğuz dilleriyle tasavvufi konularda yol göstermek istemeleri Anadolu’da Oğuz yazı dilinin gelişmesini zorunlu kılmıştır. (Ercilasun, 2004: 437). Anadolu’da Türkçeden başka dil bilmeyen Oğuz beyleri hem kendilerinin istifade edebileceği hem de halkın fütihat duygularını güçlendirecek Türkçe eser veren alim ve ilim adamlarını himaye etmişlerdir. (Uzunçarşılı, 2003: 211).

Selçuklular Dönemi'nde birtakım Türkçe eserler yazılmışsa da bunlar siyasi irade eksikliğinden fazla ilerleyememişlerdir. Esas itibarıyla Oğuzların yazı dili olarak Türkçeyi geliştirmeleri ikinci beylikler döneminde olmuştur. (Akar, 2017: 242). Anadolu beylerinin de gayretleriyle Türkçe Anadolu'da Farsça'nın etkisini kırmaya başlamış ve sanat-edebiyat dili olma yolunda hızla ilerlemiştir. (Uzunçarşılı, 2003: 212).

3.5.2. Eski Anadolu (Oğuz) Türkçesi

Batı Türkçesi'nin ilk oluşumu Oğuz Türkçesidir. Bu Türkçe XII. yüzyıldan başlayıp XVI. yüzyılın sonlarına kadar Anadolu, Azerbaycan, Irak, Suriye ve XIV. yüzyılın ortalarından itibaren de Rumeli'nin belirli bölgelerinde konuşulmuştur. XVI. yüzyıldan itibaren de yerini Osmanlı Türkçesine bırakmıştır. (Ercilasun, 2004: 442).

Eski Anadolu Türkçesi Selçuklular, Beylikler ve Osmanlı dönemi olarak üç kısma ayrılır. Yani anlaşılacağı üzere bugünkü yazı dilinin temelini Eski Anadolu Türkçesi oluşturmaktadır. (Akar, 2017: 241).

Selçuklular dönemi siyasi olarak kısmen karışık bir dönem olduğundan Farsça etkisini sürdürmüş fakat Hoca Dehhani, Yunus Emre, Sultan Veled, Ahmet Fakih gibi şahsiyetler Türkçe'nin ayakta kalmasını sağlamışlardır. (Uysal, 2016: 168; Turan & Kırpık, 2018: 488-489). Esas itibarıyla Anadolu'da Türkçe yazı dilinin gelişimi ikinci beylikler devrinde olmuştur. Aşık Paşa, Hoca Mesud, Gülşehri, Şeyhoğlu Sadrettin, Kadı Burhanettin, Erzurumlu Kadı Darir devrin ünlü şahsiyetleridir. (Uysal, 2016: 169).

3.5.3. Karamanoğullarının Türkçeye Hizmeti

Karaman, Selçuklulardan başlayarak Osmanlı'nın son dönemine kadar birçok şair, bilim adamı, sanatçı ve devlet adamı yetiştirmesiyle önemli bir yere sahiptir. Anadolu'da Arapça ve Farsça'nın egemenliğine karşı Türkçenin başarı kazanmasında Anadolu'da bulunan Türkmen beylerinin büyük rolü olmuştur. Karamanoğulları sarayında ilmi ve edebi faaliyetler yürütülmüş, meclislerde; vezir, kadı, şeyhlerle birlikte müneccimler, şairler ve alimler de bulunmuştur. (Korkmaz, 2017: 433).

Karamanoğulları Beyliği'nden Şemsüddin Mehmet Bey'in (Karamanoğlu Mehmet Bey) 13 Mayıs 1277'de yayımladığı fermanla Türkçeye karşı hassasiyeti ve milli duruşu Anadolu'da yeni bir çığır açmıştır. (Akar, 2017: 260). Yazıcıoğlu Ali'nin aktarımına göre ferman şu şekildedir: “Şimden gerü hiç kimesne kapuda ve divanda ve mecalis ve seyranda Türki dilinden gayrı dil söylemeye” (Yazıcızâde Ali, 2017: 683). Bu açılan çığırı

anlayabilmek için XIII. yüzyıl Anadolu'suna bakmak gerekir. Bu dönemde Anadolu Moğol istilasına maruz kalmış, Anadolu Selçuklu Devleti parçalanmış ve Selçuklu bürokrasinin de etkisiyle Arapça ve Farsça hâkimken böyle bir ferman yeniden bir doğuşu ve varoluşu ifade eder.

Bir dilin sanatta, edebiyatta, bilimde ve felsefede kullanılması onun yazı dili olarak gelişmesini sağlar (Uysal, 2016: 174). İşte bu şekilde Anadolu beylerinin ve özellikle de Karamanoğlu Mehmet Bey'in milli şuurla Türkçeye sarılması Anadolu'da yeni bir dönemi başlatmış ve Türkçe eserler verilmeye başlanmıştır.

3.5.4. Karaman'da Mevleviliğin Doğuşu ve Gelişmesi

Mevlevilik, XIII. yüzyılda Mevlana Celaleddin-i Rumi tarafından temeli atılıp sistemleştirilen ilk önce Selçuklular Dönemi'nde sonra da Karamanoğulları'nın desteğiyle Konya dışına da yayılmış önemli bir tasavvufî akımdır (Akman, 2016: 222). Adı Muhammed Celaleddin olan Mevlana 30 Eylül 1207 yılında Horasan'a bağlı Belh şehrinde dünyaya gelmiştir (Öngören, 2019, parag 1). XIII. yüzyılda Belh'ten Anadolu'ya gelip Larende'ye (Karaman) yerleşmiştir. (Gülcan, Trsz: 21).

XIII. yüzyılda Moğolların batıya ilerleyişi sırasında, birçok Müslüman memleketinin güvensizliği ve Konya'nın kısmen güvenilir olması dolayısıyla Mevlana'nın Konya ve çevresine yerleştiği düşünülmektedir. (Altıntaş, 2006: 187). On sekiz yaşındayken hocası olan Semerkandlı Lala Şerafettin'in kızı Gevher Hatun'la evlenmiştir. (Veled, 1976: III). Sultan Veled ve Alaeddin Mehmed, Gevher Hatun'dan dünyaya gelen çocuklardır. Gevher Hatun'un ölümünden sonra Mevlana, Konyalı İzzedin Ali Kızı Gîra Hatun'la evlenmiş ve bu hanımından da Emir Muzafferüddin Alim Çelebi ve Melike Hatun isimli çocukları dünyaya gelmiştir. (Öngören, 2019, parag 6). Anadolu Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubad tarafından Konya'ya davet edilen Mevlana, oğlu Sultan Veled ile birlikte buraya gelerek yerleşmiştir fakat Mevlana'nın Larende ile sıkı bir bağı olmuştur. Devamlı Larende'ye gidip gelmiştir. Hatta Mevlana vefat ettikten sonra oğlu Sultan Veled Larende'ye dönüp burada kalmıştır. (Akman, 2016: 224).

Mevlana'nın Karaman/Larende'de büyüyip yetişmesi ve gençliğini burada geçirmesi dolayısıyla, Mevlâna düşünce sisteminin Karaman'da atıldığını ve halkın Mevlana'ya saygı babında giyim kuşam ve yaşayış tarzının Mevlana'ya benzediğini söyleyebiliriz (Akman, 2016: 225). Mevlana'nın müritleri genellikle halk tabakasından kimseler olmuştur. Devlet yöneticileriyle de münasebetleri olmasına rağmen bu münasebet

genellikle nasihat verme şeklinde gerçekleşmiş olup devlet yöneticileriyle hiçbir şekilde siyasi rekabete girmemiştir (Öngören, 2019, parag 20).

Mevlana alim, sufi ve şairlik özelliklerine sahip biridir ve Mevlana'nın dini-tassavvufi düşüncesinin kaynağını Kur'an ve sünnet oluşturmaktadır. Sadece akla önem veren kelimciler ve filozofların eksik tarafı olduğunu, hakikate ulaşmada ilahi aşkın önemli olduğunu ve aklın bazen insanları yanılsaya sürükleyebileceğini savunur (Öngören, 2019, parag 20). Mevlana'nın bu düşünce sistemi birçok ülkelerde de yayılmıştır. Konya halkı Mevlana'nın soyundan gelenlere saygı duymuş ve günlük yaşam tarzlarında onlar gibi hareket etmeye çalışmışlardır (Akman, 2016: 225).

Karamanoğulları, Mevlevi tekke ve zaviyelerine gerekli önemi göstermişlerdir. Karamanoğulları etrafındaki bulunan çeşitli devletlere karşı verdikleri mücadelelerde Mevlevi dergâhlarının siyasi nüfuzlarını kullanmışlar ve Mevlevi dergahları aracılığıyla halkın kendilerine karşı sempati duymasını sağlamışlardır (Gündüz İ. , 2015: 56). Anladığımız kadarıyla Mevlevi dergahları ile siyasi teşekküller arasında devamlı surette bir denge ittifakı olmuş karşılıklı olarak birbirlerine yardımcı olmuşlardır.

3.6. Eğitim ve Eğitim Kurumları

3.6.1. Karamanoğulları'nda İlmi ve Eğitim Ortamını Hazırlayan Etmenler

Karamanoğulları'nın Selçuklulardan devraldığı mirası ileriye taşıma arzusu, Türkçe'nin Mehmed Bey tarafından resmi dil ilan edilmesinden sonra yaşanan yeni süreçler, diğer beyliklerle olan rekabetin ileri seviyeye taşınmak istenmesi gibi etmenler Karamanoğulları'nda eğitim ve öğretim ortamının hazırlanmasına etki etmiştir (Çiftçioğlu, 2001a: 22-38)

3.6.2. Mektepler- Muâllimhaneler

Tarihte bilinen en eski mekteplere Mezopotamya'da rastlanır ve Arapça mektep kelimesi küçük çocukların eğitim ve öğretim gördüğü yer manasına gelir (Bozkurt, 2009, parag 1-2-3). Anadolu Selçuklu Devleti ve Beylikler döneminde eğitim öğretimin yanında çocuklara temel İslami bilgilerin de aktarıldığı kurumlar olmuştur. Mektepler, Osmanlı'da Sıbyan mekteplerinde olduğu gibi genellikle bir külliye ve camii etrafında bulunmaktadır (Çiftçioğlu, 2001a: 59; Kodaman, 1991: 59). Karaman merkezde Kadı Muslihiddin tarafından 1476 yılında yapılan günümüze kadar ulaşamayan Mevlâna Muslihiddin Kadı Muallimhanesi ve Mut merkezde Karamanoğlu Musa Bey tarafından yaptırıldığı

düşünülen kesin yapılış tarihi bilinmeyen iki adet mektep-muâllimhane bulunmaktadır (Çiftçioğlu, 2001a: 41-42).

3.6.3. Darülhuffazlar

Darülhuffazlar hafız yetiştirilen kurumların genel adıdır (Pakalın, 1993: 399). Selçuklular devrinde ve kısmen de Osmanlı Dönemi'nde darülhuffazlar kıraat ilminin öğretildiği yer anlamında kullanılmıştır (Bozkurt, Darülkurra, 2019). Karamanoğulları döneminde de kıraat ilmine önem verilerek Karaman, Ermenek, Beyşehir ve Konya gibi yerleşim birimlerinde çokça darülkurra inşa edilmiş olmakla birlikte bu yapıların en çok Konya'da olması Konya'nın Selçuklu Devleti'ne başkentlik yapması ve ilim yönünden ileri olmasından kaynaklanmaktadır (Çiftçioğlu, 2001a: 43). Karamanoğulları Dönemi'nde yapılan darülhuffazlar genellikle ilim adamları, askerler, din adamları ve ticari faaliyet gösteren kimseler tarafından inşa edilmiştir (Çiftçioğlu, 2001a: 44). Darülhuffazların mimarisi genellikle kare planlı ve kubbeli bir yapıdan oluşmuştur (Tanman, 2019: prag 8). Karamanoğulları Dönemi'nde yapılan 29 darülhuffazdan günümüze kadar ulaşmış Konya'da bulunan Hasbey Darülhuffazı, Meram Darülhuffazı, Nasuh Bey Darüluffazları'dır. (Çiftçioğlu, 2001a: 46).

Darülhuffazların; değirmen, hamam, dükkân, bağ, bahçe, kapan, zemin, mezra, gibi vakıf gelirleri bulunmaktadır (Çiftçioğlu, 2001a: 46). Darülhuffazların öğretim kadrosunda şeyhülhuffaz, darülhuffaz ve muallim gibi öğretim kadrosundan kimseler bulunup şeyhülhuffaz; hafızların baş hocası, muallim; kıraat ilmiyle ilgilenen hafızların hocası, reisülhuffaz; muallimlerin yardımcısı konumundaydı ve eğitim öğretim faaliyetlerini yürütenlerin dışında müezzin, bekçi, imam ve hizmetlilerin bulunduğu bilinmektedir (Çiftçioğlu, 2001a: 50).

Darülhuffazlarda öğrenci sayısı olarak en üst sınır on kişi ile sınırlandırılmış olup yaşları itibarıyla da on yaşından küçükler darulhuffazlara kabul edilmemekle birlikte öğrenim görececek öğrencilere verilecek ücretleri vakfın ve darülhuffazın geliri belirlemektedir. Darülhuffazlarda talim, tecvid, tertil ve iclal (Devellioğlu, 1992: 1259-1356-486) olmak üzere eğitim öğretim programı uygulanmış, cuma ve bayram günleri Kur'an talimi yapılması şartı getirilmiştir (Çiftçioğlu, 2001a: 53-55).

3.6.3.1. Hasbey Darülhuffazı- Konya

Konya merkezde Gazi Alamsah Mahallesi’de Hasbey Sokağı karşısında bulunan yapı II. Mehmed Bey zamanında 1421 yılında Hatipli Hacı Hasbey oğlu Mehmed tarafından yaptırılmıştır (Konyalı, 2007: 358).

Yapının subasman katına kadar altta kesme taş, bu katın üzerinde ince yonu taş kaplama kullanılmış ve kaplamanın döküldüğü yerler tuğla ile örülmüştür. Bu kare gövdenin üzerinde bulunan kasnak ve kubbe ise tamamen tuğladan yapılmıştır. Yapı sıvandıği için iç malzemesi bilinmemektedir. Fakat bazı yerlerde çini izlerine rastlanılmaktadır (Dülgerler, 2006: 135; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 121-122). Yapı genel itibarıyla dönemin süsleme unsurlarını tamamen bünyesinde bulundurmaktadır (Konyalı, 2007: 358-359).

3.6.3.2. Meram Darülhuffazı- Konya

Konya’ya bağlı Meram ilçesi’nin Tavus Baba Tepesi’ndeki Meram Camisinin doğusunda bulunan yapının Hasbey oğlu Mehmed Bey tarafından yaptırıldığı kabul edilmekle birlikte 1424 yılından önce yaptırıldığı tahmin edilmektedir (Dülgerler, 2006: 136).

Yapı belirli bir seviyeye kadar kesme taştan yapıldıktan sonra onun üzeri tamamen tuğladan inşa edilmiştir. Gergiler ve hatıllar ahşaptan yapılmış ve günümüz itibarıyla yapının dışı metalle kaplanmıştır. Yapı genel anlamda sade bir yapı arz etmekle birlikte süsleme unsuru yapı kullanılan malzemelerin kendisiyle yapılmaya çalışılmıştır. Doğu taç kapısında geometrik şekiller bulunmaktadır. İç mihrap iki yandan zar başlıklı yatık U biçiminde düz sütunçelerle sınırlandırılmıştır. Mihrap ters U biçiminde iç bükey silmeyle çevrelenmiştir. (Dülgerler, 2006: 138).

3.6.3.3. Nasuh Bey Mescidi ve Darülhuffazı – Konya

Konya merkez Zafer Meydanı güneyinde Şeker Furuş Mahallesi’nde bulunan mescidin tam yapım tarihi bilinmemekle birlikte XV. yüzyılın ikinci yarısında Karamanoğlu II. İbrahim Bey’in kızıdan olan torunu Nasuh Bey tarafından yaptırılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 129; Konyalı, 2007: 170).

Cami dıştan kesme taşla yapılmış olup kubbesi mozaiktir. İç tarafı sıvanmış olduğundan hangi malzemelerin kullanıldığı bilinmemektedir. Kubbe kasnağında yuvarlak pencereler açılmış ve bu pencereler renkli taşlarla çevrelenmiştir. Alt kısımda bulunan alt

ve üst pencereler değişirikli olarak beyaz ve renkli taşlarla örölmüştür (Dölgerler, 2006: 98; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 171)

3.6.4. Medreseler

İslam dünyasında ilmi faaliyetlerin yürütöldüğü, öğrencilerin eğitim-öğretim gördüğü yerler, İslam Devleti'nin kuruluşundan beri vardır. Fakat medreseler İslam dünyasında XI. yüzyıldan itibaren varlığı bilinen müesseselerdir (Kazıcı, 1999: 338-339). Medrese, İslam kültür çevresinde ortaya çıkan ve zamanla yayılarak ilköğretim üstü eğitim veren kurumlar halini almıştır (Boy, 2017: 58). İlk dönemlerde genellikle medreseler Maveräünnehir ve Horasan Bölgeleri'nde dağınık şekilde kurulmuşlardır. Selçukluların ilk medreseleri, 1040 yılında Tuğrul Bey tarafından Nişabur'da kurulmuş olup bunu daha sonra Sultan Alparslan devrinin önlü veziri olan Nizamü'l-Mölk tarafından kurulan ve adına Nizamiye Medreseleri denilen eğitim müesseseleri takip etmiştir. (Çiftçioğlu, 2001a: 88; Turan & Kırpık, 2018: 492). Bağdat, İsfahan, Belh, Amul, Merv, Herat, Nişabur, Musul, Tus gibi Büyük Selçukluların hâkim olduğu muhitlerde bu eğitim öğretim kurumları giderek artmış ve devletin idari ve adli alanda ihtiyacı olan nitelikli insanları yetiştirmiştir (Kafesoğlu, 1972: 175; Turan & Kırpık, 2018: 484).

Büyük Selçuklu Devleti'nin Anadolu'daki temsilcisi ve kısmen de çağdaşı olan Türkiye Selçuklu Devleti'nde de medrese geleneği devam etmiş; Konya, Kayseri, Kırşehir, Malatya, Amasya, Tokat ve Sivas gibi önemli şehirlerde medreseler kurulmuştur (Çiftçioğlu, 2001a: 88). Anadolu Selçuklu Devleti'nin zamanla gücünü kaybetmesiyle Anadolu'da ortaya çıkan beylikler döneminde de Türkiye Selçuklu Devleti'nden miras kalan her türlü siyasi, sosyal ve ekonomik müesseseler Anadolu beyliklerinde hayat bulmuş ve devrin şartlarına uygun olarak ihtiyaçları karşılamışlardır (Kırpık, 2018: 675-676).

Türkiye Selçuklu Devleti'nin mirasçısı olduğunu addeden ve bu devletin merkezi konumundaki Konya'ya yakın bir yer olan Ermenek'te kurulan Karamanoğulları Beyliği de tabi olarak bu devletin, devlet teşkilatlanması ve sosyal hayatta ihtiyaçlara cevap veren kurumlarını sosyal teşekküllerinde uygulamışlardır. Medreseler de anlatıldığı gibi bu önemli müesseselerden biri olmuştur. Karamanoğulları Beyliği'nde en çok medresenin Larende'de kurulmuş olmasının sebebi Larende'nin devletin siyasi, ilmi ve kültürel olarak devletin merkezi konumunda olmasından kaynaklanmaktadır (Çiftçioğlu, 2001a: 90).

Karamanoğulları'nın yaptığı birçok medreseye bakarak onların eğitime ne derecede önem verdiği hakkında bilgi edinilebilir. Medreselerde temel olarak dini eğitimin yanında felsefe, tıp ve astronomi alanında da eğitim verilmekteydi (Tol Medrese, 2019, parag 1). Karamanoğlu medreselerinde tefsir, hadis, usul ilimleri, fıkıh, usul-ı fıkıh, ülum-ı edebiyeye, sarf, nahiv gibi ilimler okutulmuştur. Okutulan derslerin içeriğine bakıldığı zaman genel itibarıyla dini ilimler olduğu anlaşılmaktadır fakat medreselerin bugünkü üniversitelerin muadili olduğu düşünülürse pozitif ilimlerin de okutulduğu düşünülebilir (Çiftçioğlu, 2001a: 100).

Karamanlı Dönemi yapıları genel olarak stil bakımından ana hatlarıyla Selçuklu geleneğini yansıtmakla birlikte coğrafi şartlar ve ihtiyaçlar dolayısıyla küçük çaplı değişiklikler arz etmektedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 212-213). Karamanlı medreseleri tek katlı olup bazılarının avlusu açık bazılarının avlusu ise kapalı şekilde olup Türkiye Selçukluları yapılarına benzer fakat süsleme ve bezemelerde Karamanoğulları Beyliği'nde kendine has üsluplar vardır (Kuran, 1969: 220-223). Karamanlı medreseleri Anadolu Selçuklu Devleti'nin mimarisi olan kapalı avlulu medreseler açık avlulu ve eyvanlı medreseler olmak üzere iki türlü tarzı devam ettirmişlerdir (Tanman, 2019: prag 5).

Harap ve ayakta olmak üzere Karamanoğulları'ndan günümüze ulaşan medreseler dokuz tanedir. Bunlar; Aksaray Zinciriye Medresesi, Alanya Oba Medresesi, Beyşehir İsmail Ağa Medresesi, Ermenek Tol Medrese, Larende Hatuniye Medresesi, Larende İbrahim Bey İmaret Medresesi, Mut Hocendî Medresesi, Niğde Ak Medrese, Nevşehir/Ürgüp Taşkın Paşa Medreseleridir (Çiftçioğlu, 2001a: 94).

Bir müessesenin kendi kendini idare edebilmesi için lazım olan ekonomik özgürlüğün önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle daha önceki Müslüman Türk devletlerinde olduğu gibi Karamanoğulları Beyliği'nde de bulunan medreselerin genellikle vakıfları olup bu vakıflar; değirmen, dükkân, bağ, bahçe, hamam ve köylere ait oşür gelirlerinden oluşmaktadır (Çiftçioğlu, 2001a: 95).

Medreselerin temel unsuru olan müderrisler; Karamanoğlu medreselerinde de bulunan, ilmi faaliyetleri yürüten önemli şahsiyetlerdir. Karamanoğlu medreselerinde de diğer medreselerde olduğu gibi bazı atama şartları var olup bunlar: Hanefî ve Şafi mezhebinden olması ve ilmi bazı yeteliliklere sahip olması gibi özelliklerdir. Karamanoğulları medreselerinde müderrislerin ve diğer görevlilerin tatil günleri hariç diğer günlerde medreselere devam zorunluluğu olup hatta bazı medreselerde müderrislerin

medresenin bulunduğu mahalde ikamet zorunluluğu vardır (Çiftçioğlu, 2001a: 101). Karamanoğlu medreselerinde çalışan müderrislere hayatlarını idame ettirebilmeleri, huzur ve refah ortamı içinde ilmi faaliyetlerini sürdürebilmeleri için akçe, sehm (hisse) ve aynı olmak üzere üç çeşit maaş verilmiştir (Çiftçioğlu, 2001a: 99-101).

Medreselerin önemli elemanlarından olan muidlerin görevleri müderristen sonra derslerin tekrar edilmesini sağlamaktır (Es-Sakkâr, 2019, parag 1). Karamanoğlu medreselerinde müderrislerde olduğu gibi muidlerin de atanma kriterleri arasında Hanefî ve Şafî mezhebinden olması kriteri vardır. Ayrıca medreselerde muidlerin devam-devamsızlık durumu, maaş ve ücretleri, sayısı gibi durumların medresenin şartlarına ve durumuna göre değiştiği bilinmektedir (Çiftçioğlu, 2001a: 102).

Karamanoğlu medreselerinde müderris ve muidden başka dini vecibelerin yapılmasını sağlamak için imamlar; aynı şekilde dini vecibelerin yerine getirilmesi ve namaz vakitlerinin ilan edilmesini sağlamak için müezzinler; Kur'an-ı Kerim okuyup hatim indirmek için huffazlar; medreselerin temizliği ve öğrencilerin hizmetleri için ferraşlar; medreselerin kapılarının sabah akşam açılıp kapanması, ışıkların söndürülmesi ve medresenin temizliğinden sorumlu bevvâblar; maaşların dağıtımını sağlamak, hizmetleri kontrol etmek ve edebe aykırı davranış ve olayları yasaklamak için nakib'ler bulunmaktadır. (Çiftçioğlu, 2001a: 102-104). Karamanoğlu medreselerin fiziki, iktisadi ve ilmi faaliyetlerine bakıldığı zaman bir Selçuklu devlet geleneğinin devam ettirildiğini görmek mümkündür.

3.6.4.1. Emir Musa (Ermenek Tol) Medresesi

Karamanoğulları'ndan Mahmut Bey'in oğlu Musa Bey tarafından 1339 yılında yaptırılan Emir Musa Bey Medresesi, Karaman Ermenek'te bulunmaktadır. Sanat değeri yüksek olan bir yapıdır (Bahtiyar Eroğlu, 2006: 316). Musa Bey tarafından yapıldığına dair ayrıca kitabede "Bu kutsal medreseyi din ve devletin dayanağı, gazi, abit, âlim büyük emir Karamanoğlu Musa 740 (1339) yılında yaptırdı." şeklinde Arapça bir yazı mevcuttur (Çiftçioğlu, 2001c: 75).

Medrese üstü de dahil olmak üzere kesme taştan yapılmıştır. Medresenin genel süsü taç kapıda yoğun olup diğer yerlerde azdır.

Medrese varlığını vakıflar sayesinde devam ettirmiştir. Öğrencilere verilen eğitim parasız olup, diğer masrafları ise vakıflar karşılamıştır (Gök, 2008: 102). Medreseye bağ,

bahçe, tarla ve köy vakfedilmiş ve bunlara ek olarak hayırseverler de bağışlarda bulunmuştur (Konyalı, 1967: 675-676).

3.6.4.2. Hatuniye (Melek Hatun) Medresesi

Hatuniye Medresesi Karaman’da yer alır. 1382 yılında yaptırılan medrese, Melek Hatun, Nefise Sultan ve Hatuniye Medresesi olarak farklı adlarla anılmaktadır. Medresede Hanefi ve Şafi ilimleri okutulmuştur (Başkan, 1999: 62). Medresede var olan kitabede “Karamanoğlu Mahmud oğlu din ve dünyanın yücresi Halil zamanında Allah’ın desteği ile müminlerin yardımcısı olan Osman oğlu Orhan oğlu Murad’ ın kızı Sultan Hatun tarafından yapılması 783 senesinde emredildi” yazması medresenin Melek Hatun tarafından yapıldığının kanıtıdır (Nermin & Fataha, 2011: 103).

Selçuklu geleneğini sürdürerek yapılan medresede Osmanlı mimarisine de yer verilmiştir. Dışa taşkın şeklinde var olan süslemeler ise Beylikler dönemini yansıtmıştır (Eryavuz, 1997: 503).

3.6.4.3. Ak Medrese

Medrese Niğde’de yer alır ve “Medresetü’l Beyza” , “Ak Medrese” gibi farklı isimlerle anılır. Kitabesinde bulunan “Büyük sultan şahların şahı, milletlerin gözetleyici meliki, dünya ve dinin yücresi Alaeddin’in oğlu Sultan Mehmed- Allah onun mülkünü ebedî kılsın- idaresi günlerinde onun kardeşi Karaman oğlu Mahmud oğlu Halil oğlu Alaeddin’in oğlu Ali emretti” şeklindeki yazıya göre medrese Karamanoğulları’ndan Ali Bey tarafından (Nermin & Fataha, 2011: 107) 1409 yılında yaptırılmıştır (Akşit, 2009: 26).

Karamanoğulları devrinin yükselen mimarinin örneği olan bu medresenin cephe kısmında bulunan kemerli galeriler yenilikler arasında gösterilebilir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 67). Ak Medrese Cumhuriyet döneminde bir süre müze olarak işlev görmüştür (Topal, 2016: 79).

3.6.4.4. Zinciriye Medresesi

Zinciriye Medresesi Aksaray’da yer almaktadır. Medresenin kimin zamanında yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Ancak mimarisi ve süslemesinden dolayı Karamanoğulları döneminde yapıldığına dair görüşler ağır basmaktadır (Kutlu, 2012: 198). Sonuç olarak medresenin Karamanoğlu II. İbrahim Bey döneminde ve 1424 -1464 yılları arasında yapıldığı kabul edilmektedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 177).

Medresenin çatısı da dahil olmak üzere kesme taştan yapılmıştır. Revak yüzeyinde medrese, oda ve kapılarının yüzeylerinde pencere sövelerinde süsleme izine rastlanılmaktadır ve hala çini izleri vardır. Bir dönem ise hapisane olarak kullanılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 177).

3.6.4.5. Taşkın Paşa Medresesi

Ürgüp ilçesinin Damse köyü'nde bulunur. Karamanlılar Döneminden kalan bu eserin kitabe yeri boş olduğu için yapılış tarihi bilinmiyor. Kesme taştan mutad planına göre yapılmıştır. Kapısı dardır. Taş mihrabın kenar süslemeleri yarım kalmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 188-190).

Süsleme özelliklerinden ve türbelerde bulunan kitabelerden çıkarımda bulunarak medresenin VIX. yüzyıl ortalarında yapıldığı düşünülüyor. 1993 yılında külliye onarılmıştır ve artık Halk Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır (Uzar, 2007: 255-256).

3.6.4.6. İsmail Aka (Taş) Medresesi

Konya'nın Beyşehir ilçesinde Eşrefoğlu Külliyesi'nin batısında bulunan medrese 1369-1370 yıllarında Halil oğlu İsmail Aka tarafından yaptırılmıştır (Kuran, 1969: 188-189; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 191-194).

Yapı genel itibarıyla harap durumdayken Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından moloz taşlarla onarılmıştır. Yapının taç kapısının yumuşak kesme taşla yapılması yapının taç kapısının bozulmasına neden olmuştur. Eyvan kesme taştan kubbe ise tuğladan yapılmıştır. Yapının günümüze kadar gelen süslü unsuru taç kapısıdır. Dış köşelerde zambak motifleriyle süslü yuvarlak sütunlar bulunmaktadır. Girişin yanındaki mihrabiyeler, iri başlıklı sütunçeler döneminin mimari özelliklerini yansıtmaktadır (Dülgerler, 2006: 110; Kuran, 1969: 188-189).

3.6.4.7. Obaköy Medresesi

Alanya'nın Obaköy Belen Mahallesi'nde olan medrese 1373 yılında Emir Alaeddin oğlu Emir Bedreddin tarafından yaptırılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 33).

Yapı genel itibarıyla moloz taşla yapılmış kesme taş ve tuğla sınırlı kullanılmıştır. Yapıda süsleme taç kapıyla kubbeli oda giriş kapısında toplanmıştır. Medrese ana giriş kapısında lotus ve palmetler geçmeli olarak kullanılmıştır. Kubbeli oda kapısını yıldızlı bir silme çevrelemekte onun içinde zar başlığı oturan ve balık sırtı biçiminde yivlenmiş bir çerçeve bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 112).

3.6.4.8. Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti Topluluğu

Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından bir külliye olarak yapılan bu eser, 1426-1462 yılları arasında tamamlanmıştır. Geniş bir bahçenin ortasına yapılmıştır (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 67). İbrahim Bey İmareti Topluluğunda birden fazla kitabe bulunur. Beşe kadar numaranlandırılan kitabenin ilkinde “Kapılar onlara açık. İşte bu bir öğüt ve hatırlatmadır. Şüphesiz ki Allah’tan korkup, sakınanlar için dönülecek güzel bir yer ve yurt vardır.” yazısı yer alır. İmareti vakfiyeleri ise altı tanedir (Karagöz, 2002: 28-35).

Vakfiyeler, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’nde bulunur. İmarethanede cemaat için mescit, misafirler ve yoksullar için mutfak, hafız eğitimi için dârülhuffâz ve çeşme vardır (Durukan, 2000: 287). Tamamen kesme taşlardan yapılmıştır. Şerefesi kısmen yıkılmıştır. Avlunun ortasında da daha önce havuz olduğu biliniyor (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 70-74).

İbrahim Bey İmareti ile ilgili bilgi veren vakfiyesi, çift katlı planı, süslemeleri, çini mihrabı, ahşap kapısı ve figürlü bezemelere sahip pencere kanadıyla Orta çağ Türk mimari eserleri arasında önemli bir yere sahiptir. İmareti bugün ise cami olarak işlevini sürdürmektedir (Durukan, 2000: 290).

3.6.4.9. Hocenti Medresesi- Mut

İçel’e bağlı Mut ilçesi’nden Derinçay köyüne giderken 20. kilometrede bulunan medresenin kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte XIV. yüzyılda Hocenti oğlu tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir (Konyalı, 1967: 745-748; Dülgerler, 2006: 128).

Derinçay köyünün taşınması sonucu bu köyde olan yapıların birçoğu harap olmuştur. Medrese de bunlar arasında yer almaktadır. Medresenin yapısı ve süslemesiyle ilgili herhangi bir emare bulunmamaktadır (Dülgerler, 2006: 129).

3.6.5. Zaviyeler, Tekkeler ve Hanikâhlar

Zaviye, aslında Arapça “zvy” kökünden türemiş “evin bir odası, geometride açı” anlamına gelirken ıstılah olarak belirli bir tarikata mensup şeyhin ve dervişin idaresinde yaşayan ve gelen geçen yolculara yeme, içme ve barınma sağlayan bina ya da binalar topluluğuna denilmektedir (Ocak & Fârukî, 1993: 468).

Tasavvufî akımların başlamasıyla paralel olarak hayata geçen zaviyelerin ilk örneklerine IX. Yüzyılda rastlanmakla birlikte XV. yüzyıla kadar Anadolu’da zaviyelerle aynı işlevi gören müesseselere de ribat ve hanikah denilmiş olup XV. yüzyıldan itibaren de

“tekke”, “dergâh”, “imaret”, “âsitane” denilmiştir (Ocak A. Y., 1978: 247-248). Bahsedilen müesseslerin hepsinin işlevleri aynı olduğundan zaviye de denilebilir.

Zaviyeler gelen geçen yolculara hizmet olmak üzere imar, askerlik, ticaret ve eğitim öğretim gibi fonksiyonları olan müesseselerdir (Barkan, 1942: 279-365). Selçuklular Dönemi Anadolu’sunda köylerin imarı için ve devletçe yapılması gereken işler karşılığında yerleşik hayata geçen göçebeler bazı vergilerden muaf tutulmuştur (Köprülü F. , 1991: 90). Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşması hususunda önemli bir yere sahip olan zaviyelerden Karamanoğulları vergi bile almamıştır. “871 eski ve 63 yeni numaralı ve 924 Hicri tarihli (M. 1518) İbni Kemal tarafından tahrir edilen Konya mufassal defterinden naklettiğine göre: “*Cemaati muafin der karyeyi Kirvan (Karaman kazasında) zikrolunan biş nefer eşhas reaya değiller, bir sahib keramet-azizin neslidir; defatiri sabıkta bunlar kimesneye raiyyet kaydolunmuş değillerdir. Avarız-ı divaniye ve rüsum-ı örfiyeden muaf ve masunlardır*” (Uzunçarşılı, 1988a: 151-153). Görüldüğü gibi Selçuklu Devleti’nin Anadolu’yu imar etme ve Türk kolonilerin bulundukları yerlerini sağlamlaştırma geleneği Karamanoğulları Beyliği’nde de devam etmiştir.

Zaviyelerin Anadolu’da yaygınlaşmasının önemli bir nedeni de eğitim-öğretim faaliyeti yürüten medreselerin halkın fikri seviyesinden yukarıda olması ve şehir merkezlerinde bulunan medreselere halkın ulaşamamasından dolayıdır. Halkın fikri seviyesine ve mistik yapısına uygun tasavvufi faaliyet gösteren ve eğitim öğretim faaliyetleri yürüten zaviyeler bu nedenlerden dolayı geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. (Ocak A. Y., 1978: 267).

Karamanoğulları’nın hakim oldukları bölgelerde daha önceden Eşrefoğulları, Osmanlılar, Eratnalılar gibi devletlerin hâkim olmasından dolayı bu bölgede inşa edilen zaviyelerin birçoğunun vakfiyesinin olmaması ve köylerde bulunmasından dolayı hangi hâkim güç tarafından inşa edildiği tam kestirilememiştir (Erdoğan, 1994: 90). Karamanoğulları’na ait zaviyeler Konya, Belviran, Larende, Seydişehir, Beyşehir, Akşehir, Ilgın, Niğde, Ürgüp, Karhisar, Ereğli, Aksaray, Kayseri, Ermenek, Mut, Silifke, Gülnar, Selendi, Karataş gibi yerleşim birimlerinde kurulmuştur (Çiftçiöğlu, 2001a: 168).

Karaman ülkesinde zaviyeler genellikle Karaman beyleri ve tarikatlar tarafından kurulmuş olup hatunların kurdukları zaviyelere de rastlamak mümkündür. Mesela Havva Cennetî Belviran’da, Fahrunnisa Konya’da, Hond Hatun Niğde’de zaviyeler yaptırmışlardır (Erdoğan, 1994: 91). Selçuklularda görülen bu kadınların zaviye kurma

gelenegi Karmanoğulları'na da sirayet ederek devam etmiştir. Hatta Karmanoğulları Selçuklulardan kendilerine intikal eden zaviyeleri koruyup vakıf gelirlerini artırmışlar ve yeni zaviyeler de tesis ederek imar, eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksamadan devam etmesini sağlamışlardır. (Erdoğdu, 1994: 92).

Karamanoğlu zaviyelerinin tamamına yakınının vakıfları bulunup zaviyeleri hangi niyetle inşa ettikleri, vakıf yerlerinin sınırları ve özellikleri, vakıf gelirlerinin ne şekilde sarf edileceği, vakıfla ilgili görevlerin kimlere ne şekilde verileceği gibi ayrıntılı bilgiler içermektedir (Çiftçioğlu, 2001a: 177). Yine medreselerde olduğu gibi Karamanoğulları, zaviyelerde Selçuklu mimari tarz ve üslubunu Anadolu'da devam ettirmişlerdir. Karamanoğulları zaviyelerinin; mescid, türbe, mezarlık, derviş odaları, kütüphane, hamam ve mezarlıklardan meydana geldiği bilinmektedir (Çiftçioğlu, 2001a: 183).

Karamanoğlu zaviyelerinde, zaviyenin lideri konumunda bulunan genelde bir tarikata mensup şeyhler, dini vecibelerin halka öğretilmesi için imamlar, yine dini işlerde imamlar gibi görevleri bulunan müezzinler, zaviyenin temizliği ve ışıkların yakılıp söndürülmesi için görevli kayyımlar, zaviyelerin oturma düzenin sağlanması ve bu düzenin temizliği için ferralar, zaviyelere ekmeklerin tedarik edilmesi için hubbâzlar ve zaviyelerde satın alım işleriyle uğraşan vekilharçlar bulunmaktadır (Çiftçioğlu, 2001a: 187-188).

Zaviyelerin; halkın fikri seviyesine uygun olarak eğitim ve öğretim faaliyetleri yürüttüğü, iletişimin bugünden çok geride olduğu o dönemde gelen yolculardan malumatlar alındığını ve bunlar çevre memleketlerle irtibat kurulduğunu bilmekteyiz (Kunter, 1965: 32). Karamanlı zaviyelerinin genel değerlendirilmesi yapılırken bulunduğu coğrafya ve siyasi konjonktürden dolayı Türkiye Selçukluları ve Osmanlı Dönemi'ni de kısmen içine almakla birlikte vakfiyelerinde nasıl bir eğitim öğretim yapıldığına dair kayıtlar bulunmamaktadır (Çiftçioğlu, 2001a: 189).

Karamanoğlu zaviyelerine informal ve formal eğitim perspektifiyle bakıldığı zaman medreselerin planlı, müfredatlı, yerleşkesi ve eğitim öğretim kadrosu olan formal; zaviyelerin ise kısmi olarak planı olan, müfredatı tam belirli olmayan eğitim-öğretim kadrosunun tam belli olmadığı informal eğitimin gerçekleştiği sosyal yönü ağır basan yerler olduğu söylenebilir. (Formal eğitim ve informal eğitim, 2019, parag 4).

Ayakta veya harap bir şekilde günümüze kadar ulaşmış Karamanoğlu zaviyeleri: Aksaray'da Hamidüddin Aksarayî ve Turasan Dede; Alanya'da Mehmud Seydi ve Sitti Zeynep; Ereğli'de Şeyh Şıhabüddin; Gülnar'da Aliyy-i Semerkandî; Ilgın'da Dediği

Sultan; Karaman'da Akteke, Hacı İsmail ve Karabaş Veli; Konya'da Ebu İshak Kâzeruni zaviyeleri'dir (Çiftçioğlu, 2001a: 185).

3.6.5.1. Taşkın Paşa Tekkesi- Ürgüp- Nevşehir

Nevşehir'in Ürgüp ilçesine bağlı Taşkın Paşa köyünde bulunan tekkenin kim tarafından yapıldığı ve kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte XIV. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 188-190; Dülgerler, 2006: 119).

Tekkenin bütün itibarıyla kesme taş, moloz taş ve ahşap karışımından yapılmıştır. Tekke harap durumda olduğu için genel itibarıyla süs unsurları yer yer görünmektedir. Bu süslemeler, mescid kapısı, mihrap ve içerdeki bazı parçalarda kalmıştır. Tekkenin süslemesinin en yoğun olduğu bölgesi taç kapısıdır. Dönemine ait süs unsurları bulunduran taç kapıda geometrik şekillere de rastlanmaktadır. Kapı kemerleri zıvanalı kemer taşları ile yapılmıştır (Dülgerler, 2006: 120).

3.6.5.2. Karabaş Veli Tekkesi- Karaman

Karaman'ın güneyinde ufak bir tepe üzerinde bulunan tekkenin Karamanoğlu İbrahim Bey'in oğlu Pir Ahmed Dönemi olan 1464-1467 yıllarında yaptırıldığı düşünülmektedir (Konyalı, 1967: 316-322; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 85-88; Dülgerler, 2006: 121).

Cami, tekkeden ve türbeden oluşan yapının kuzeyini oluşturan tekke tamamıyla taştan yapılmıştır. Tekke genel itibarıyla sade bir yapıya sahiptir. Cami son tadilatla birlikte sarı renkte badana ile boyandığı için pek fazla bir şey görülmemektedir. Kemerler ve silmeler boyasız durumdadır (Dülgerler, 2006: 121-122).

3.6.5.3. Turhasan Zaviyesi- Aksaray

Aksaray'da Acıpınar Mevkisi Sümürü Yaylası'nda bulunan tekkenin kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte 1524 yılında yapıldığı düşünülmektedir (Konyalı, 1974a: 1173-1183).

Zaviyede genel itibarıyla bölgede bulunan siyah taşlar kullanılmıştır. İç kısımlar moloz taş ve üzeri sıvanmış vaziyettedir. Dışta renkli taşlar kullanılmış ve tuğla malzemeye yer verilmemiştir. Zaviyede süsleme unsurlarına az yer verilmiştir. İç kısımda en yoğun bezemenin kullanıldığı yer alçıdan yapılmış mihraptır. Mihrap dikdörtgen bir plana sahip olup üç şeritten oluşan çerçeveye süslenmiştir. (Konyalı, 1967: 1175; Dülgerler, 2006: 124).

3.6.5.4. İsmail Hacı Zaviyesi- Karaman

Karaman- Ereğli yolu üzerindeki Aşıklar Öreni isimli mahalde bulunan zaviye, Horasanlı Hacı İsmail oğlu Musa Paşa tarafından XIV. yüzyılda yaptırıldığı düşünülmektedir (Konyalı, 1967: 377-380).

Zaviye bütün itibarıyla moloz taş ve kireç karışımı malzemeden yapılmıştır. Duvarların köşelerinde ve kapıların sövelerinde kesme blok taşlara yer verilmiştir. zZaviyenin üstü ahşap kirişlerden müteşekkil düz toprak damdır. yapıda süs bulunmamaktadır. Mescid bölümünde ahşap sütun başlıkları ve çatı pervazlarının üstünde oyma süsler bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 126).

3.6.5.5. Şeyh Şıhabuddin Sühreverdi Zaviyesi- Ereğli

Ereğli merkezde devlet hastanesi yanında bulunan zaviye Karamanoğlu Süleyman Bey kızı Nasiha Hatun tarafından 1393 yılında yaptırılmıştır (Konyalı, 1970: 496-505; Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 112-117).

Yapıda genel itibarıyla moloztaş ve kireç karışımı malzeme ile birlikte yer yer kesme taşlara da yer verilmiştir. Duvar kaplamalarında alçı taş, türbe bölümünde çiniler de kullanılmıştır. Yapı genel itibarıyla korunamadığı için süsler harap durumdadır. (Dülgerler, 2006: 128).

3.6.5.6. Ebu İshak Kazeruni Zaviyesi- Konya

Konya Beyhekim Mahallesi Eski Doğumevi'nin kuzey tarafında bulunan zaviye Karamanoğlu Alaeddin Bey'in oğlu Mehmed Bey tarafından 1418 yılında Kazerunlu Şehriyar oğlu Ebu İshak İbrahim Bey adına yaptırılmıştır (Dülgerler, 2006: 129).

Moloz taş ve çamur harç karışımı malzemeden yapılmıştır. Duvarlar samanlı çamur harçtan yapılmış sıva malzemesi ile sıvanmıştır. Üstü yuvarlak sütunlu ahşaptan yapılmış toprak damdır. Son onarımla üzeri çatı kaplanmıştır (Dülgerler, 2006: 130).

3.6.5.7. Somuncu Baba Tekkesi- Aksaray

Aksaray Ervah Mezarlığı bitişiğinde bulunan tekkenin kim tarafından yaptırıldığı bilinmemekle birlikte Somuncu Baba'nın (Şeyh Hamid Veli) XIV. ve XV. yüzyıllarda yaşadığı bilindiğinden bu yıllarda yapıldığı düşünülebilir (Konyalı, 1974a: 1212-1218).

Tekkenin mescid ve çilehane olan bölümleri keme taştan yapılip kubbesi dıştan taşla kaplanmıştır. İçeride gergiler ahşaptan yapılmış, türbedar odası ve itikafhane taştan

oyularak yapılmıştır. Yapı, bugün itibarıyla pek fazla süs unsuru barındırmaz. Kapı ve mihrapta profilendirilmiş sövelerle saçaklarda basit taş silmeler bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 131).

3.6.5.8. Şeyh Aliyyi Semerkandi Zaviyesi- İçel

İçel'in Gülnar ilçesi Sütluçe kasabasında bulunan zaviyenin yaptıranı belli olmamakla birlikte XV. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir (Konyalı, 1967: 195-219)

Yapı tamamen sıvandığı ve boyandığı için hangi malzemden yapıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte açıkta kalan mihrap ve mescid giriş kapısı kesme taştan yapıldığı bilinmektedir. Mescidin taşıyıcıları ile tavan örtüsü ahşaptır. Mescidin giriş kapısında mihrapta ve sütun başlıklarında süs unsurlarına rastlanılmaktadır. Mihrabın profilendirilmiş taş silmelerle mukarnas başlıklı sütunçeleri, mukarnasla kaplanmış nişi, zambak motiflerini barındıran tepeliği bulunmaktadır (Dülgerler, 2006: 132).

3.7. Toplumsal Yapı ve Toprak

Anadolu'nun XI. ve XIII. asırlardaki yapısına ve genel durumuna bakıldığında savaşlar nedeniyle toprakların boşaldığı ve yerli halkın güvenlik gerekçesiyle şehirlerin etrafında toplandığı görülmektedir. Bu nedenlerden dolayı Anadolu'ya gelen Türkmen gruplar yerleştikleri yerlerde köyler kurmuşlar ve Orta Asya'dan getirdikleri isimleri bu köyler de yaşatarak geldikleri yerlerde zirai faaliyetlere başlamışlardır. Bu dönemde Anadolu'ya konargöçer unsurların yanında Orta Asya'daki yerleşik hayatı bırakıp gelen şehirli Türkmen gruplar da vardır (Köprülü , 1991: 59).

Anadolu beyliklerinde köylüler tarım ve hayvancılıkla uğraşan birbirleri arasında sınıf farkı bulunmayan çiftçilerden oluşmaktadır (Yücel, 2018b: 318). Çiftçilerin genel olarak meşgalesi köylerde oturup devlete ait olan toprakları işlemektir. Köylüler devlete ait olan toprakların vergisini genellikle devletin kendisine vermeyip devletin tahsis ettiği sipahi, emir, mülk sahibi ya da vakıf mütevellisine vermektedir (Uzunçarşılı, 2003: 241). Anadolu Beylikleri'nde köyler genellikle bir cami etrafında kurulmuş ve köyün temsilini imam ve yiğitbaşılar yapmışlardır (Yücel, 2018b: 319). Karamanoğulları köylerine de bakıldığı zaman genellikle camiler etrafında büyüyüp geliştiği görülebilir. Karaman'da bulunan "Bosala Cami" bunun güzel örneklerindendir (Dülgerler, 2006: 31). Anadolu köyleri bugün bile incelendiğinde köylerin camilerin etrafında büyüdüğü ve geliştiği gözlemlenebilir.

Köylüler kime tabi ise ekip biçtikleri arazilerin tapularını onlardan alırlar ve vergilerini de onları verirlerdi. Köylülerin işledikleri toprakların niteliği değiştiği vakit köylüler de toprağın değişen niteliğine göre vergilerini verirlerdi (Yavuz, 2003: 115). Köylülerden bazıları, hizmetleri karşılığı vergilerden muaf olmuşlardır. Mesela Karamanoğulları Beyliği'nde At Çeken kabilesinin vergilerden muaf olduğunu Osmanlı Kanunnamelerindeki şu cümleden anlıyoruz: “*Vilayet-i Karaman'da Konya Livasına tabi Kaza-i Turgud ve Kaza-i Eski İl ve Kaza-i Bayburd tavaifiki, at çeken Kabailiyele ma'rufdur. Bu görevi yapanların ve at çeken taifesinin mahdûd ve mu'ayyen yurdlarından kendüler binefsihi zira 'at etseler asla öşür ve salariyye vermezler*” (Akgündüz, 1991: 331-335). Yine aynı şekilde bazı köy ve mahallelerin bir takım vergilerden muaf tutulduğunu Osmanlı tahrir defterlerinde Karamanoğulları Beyliği Dönemi'ne yapılan atıflar sayesinde anlaşılmaktadır. Örneğin 1500 tarihli bir mufassal Osmanlı tahrir defterine göre Konya'nın Seb'ahan Mahallesi'nde yaşayanların isimleri belirtildikten sonra şu ifade yer almaktadır; “*İbrahim ve Mehmed Beğ'den ve şehzade tale bekahudan mu'afiyetnâmeleri var ki öşr-i bağ ve haraç ve mirabi ve resm-i ganem ve bostan alınmaya deyü* ” (BOA. TD. 40: 4).

Anadolu Beylikleri'nde Selçuklular'da olduğu gibi halk iktâ reayası (timar, zeamet, has), malikane reayası, vakıf reayası ve bunlardan her ikisini de tasarruf edebilen olmak üzere dört kısımdan oluşmaktadır (Uzunçarşılı, 2003: 241). Elimizde Karamanoğulları'nın toprak sistemiyle ilgili kayıt olmaması nedeniyle anlaşıldığı kadarıyla Karamanoğulları Beyliği'nin halk ve toprak sistemin Selçuklulardan pek bir farkının olmadığıdır.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin XIII. yüzyıldan itibaren ticaret yolları üzerinde denetim kurmaları, ticari faaliyetlere önem vermeleri ve Alaiye, Sinop gibi limanlar vasıtasıyla dışarıya açılmaları Anadolu'da siyasi ve iktisadi olarak yükselmelerini ve şehir hayatında da inkişafı meydana getirmiştir (Köprülü F. , 1991: 52-53). Bu yükselme Anadolu beylikleri devrinde de devam ederek Sivas, Konya, Kayseri gibi Anadolu şehirleri ticaret merkezleri olmuşlardır (Yücel, 2018b: 319). Anadolu beyliklerinde şehir halkı devlet hizmetinde bulunan memurlar, sanayi erbabı, tacirler ve mülki ve askeri dairelerde bulunan kimselerden oluşmaktadır (Yücel, 2018b: 320). Şehirlerde yaşayan halk genellikle kendi işleriyle meşgul olan, bağlı olduğu kimselere vergileri veren bireylerden oluşmaktaydı (Uzunçarşılı, 2003: 241). Şehirlerde yaşayan sanat erbablarının kendilerine özgü teşkilatları bulunup bu teşkilatlar imal edilen malların kalite kontrolünden sorumlu olmuşlardır (Yıldız, 2019, parag 8).

İslam tarih ve medeniyetinde önemli bir yardımlaşma kurumu olarak kabul edilen vakıflar, bu özelliğini Karamanoğulları döneminde de sürdürmüştür. Vakıflar; kervansaray, zaviye, hastane ve imaret gibi halkın ihtiyaçlarına yönelik pek çok sosyal kurumun oluşmasında etkili olarak devletin yükünü hafifletmişlerdir. Osmanlılar döneminde yapılan tahrir çalışmalarında Karamanoğulları vakıflarına dair yapılan atıflar vakıfların Karamanoğulları Beyliği sosyal hayatının bir parçası olduğunu göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Bu atıflar Karamanoğullarının kurmuş oldukları vakıfları kayıt altına aldıklarını ve bunlarla ilgili resmi belgeler düzenlediklerini ortaya koymaktadır. Örneğin: Konya'ya bağlı Alemdar Köyü'nün gelirlerinin Konya'daki Lala Mescidi'ne vakfedildiği ancak mescidin zaman içerisinde yıkılmasından dolayı Karamanoğlu Pir Ahmed Bey tarafından bu köyün gelirlerinin Ömer Seydi Zaviyesi'ne tahsis kılındığına dair tahrir defterlerinde görülen bir kayıt Karamanoğullarının dini ve sosyal kurumlara önem verdiğini göstermektedir (BOA. TD. 40: 55). Yine Konya'nın Ali Efendi köyü'nde yer alan Ali Efendi Zaviyesi'nin yolculara yardım ettiği ve bu sebeple Karamanoğulları ümerası tarafından avarız vergisinden muaf tutulduğu tahrir defterlerindeki atıflardan anlaşılmaktadır (BOA. TD. 40: 257). Bu Örnekler Karamanoğullarının sosyal hayata ve toplumsal düzene önem verdiklerini gösterir mahiyettedir.

3.8. Dini Yapı

Selçuklu Devleti'nden başlamak üzere Anadolu beyliklerine gelinceye kadar itikatta Sünni uygulamada ise Hanefi mezhebi bu devlet ve beyliklerin dini uygulama ve inançlarını oluşturmuştur (Ünalan, 2017: 135). Moğol tehlikesinin Horasan'da baş göstermesiyle birlikte Horasan Bölgesi'nden Anadolu'ya bir çok dini cemaat ve tarikat gelmiştir. Anadolu'nun parçalanmış ortamında yeşeren bu dini cemaat ve tarikatlar kısmen bölge tesirine uğramakla birlikte Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması konusunda büyük başarılar sağlamıştır (Kara, 2002: 308). Anadolu'da ehlişünnet itikadına karşı bâtınî tarikatların oluşması ve Kızılbaşlık, Bektaşilik gibi teşekküllerin oluşumunda Babailer Olayı başlangıç kabul edilmiştir (Köprülü M. F., 2007: 207). Anadolu'nun ve Anadolu Selçukluları'nın bâtınîlerle mücadele ettiğini ve yine Selçuklular ve Anadolu Beylikleri Dönemi'nde de farklı mezheplere karşı tavır sergilendiğini bilmekteyiz. Selçuklu Devleti ve Anadolu Beylikleri Dönemi'nde farklı dinden olan Hristiyan, Musevi gibi gayrimüslim yapılara karşı bir hoşgörü ortamının olduğunu ve bu ortam içinde kültürel etkileşimlerin varlığını bilmekteyiz (Sevim & Merçil, 2014: 640).

Anadolu Beylikleri Dönemi'nde Sünnilik ve Hanefilik devletin resmi ekolü olmuş, kadılar kendi istedikleri hukuk ekolü çerçevesinde davalara bakamamışlar ve Sünni Hanefi mezhebinin fıkıhı doğrultusunda kararlar verebilmişlerdir (Ünal, 2017: 136). Osmanlı dönemine kadar sirayet eden bu durum Osmanlı döneminde daha da ileri bir seviyeye taşınmıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın fermanı şu şekildedir: “İstanbul, Bursa, Edirne, Üsküp, Siroz ve Selanik Kadılarına, Anadolu, Rumeli ve Karaman Beylerbeyine birer hüküm yazıla ki; *“Hâliyâ memâlik-i mahrusemde sipahi tâifesinden ve sâir reâyâdan ba'zı kimesneler, anun gibi gâib olub henüz hakikat-ı ahvâlleri malum olmadan Şâfiî kadıları onların zevcâtı için nafakaya muhtacdır deyü hile ve teblis edüp bu bahâne ile menkuhlarını tefrik edüb âhere nikâh ettikleri pâye-i serir-i âlem masîrime arz olunmağın memâlik-i mahrusemde min ba'd Şâfiî kadı olmasın, ref' edüb buyurdum ki, hükm-i şerif-i vâcibül-ittibâ'im varıcak te'hir ve terâhî etmeyüb taht-ı hükümetinizde olan mevâzıda bu emri cihân-mutâ'ımı umumen halka her zamanda bu emr-i celîl-kadrim muktezâsınca amel eylesin. Ve eğer bil-fiil nasbolunmuş Şâfiî kadıları var ise ve her ne mahalde ise giderdüb emir-i şerîfime muhâlif iş olunmaktan ziyâde ihtiyât ve ihtirâz eyleyesiz 27 Receb sene 943”* (Akgündüz, 1991: 70). Görüldüğü üzere Rumeli ve Anadolu'da Karaman Vilayeti de içinde olmak üzere, Şafi fıkıhı yerine kararların Hanefi fıkıhında verilmesinin emredildiği görülmektedir. Anlaşılan o ki kısmen de olsa Anadolu'da değişik Sünni ve bâtını mezheplerin olduğudur.

SONUÇ

Türkiye Selçuklu hükümdarı Alâeddin Keykubad'ın 1228 yıllarında Karamanoğullarını Ermenilere karşı bir denge unsuru olarak Ermenek Bölgesine yerleştirmesiyle başlayan süreç, Türkiye Selçuklu Devleti'nin 1243 yılında Moğollara karşı yenilmesinin ardından daha farklı bir mecraya evrilmiş ve Karamanoğulları siyasi bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Karamanoğulları hem Ermenilere karşı başarılı mücadeleler vermişler hem de Selçukluların uç boyunu genişletmişlerdir. Böylece başıboş Türkmen kitlelerini bir düzen altında toplamışlardır.

Babai Hareketi'nin olumsuz etkisi ve Türkiye Selçuklularının Moğollar boyunduruğu altına girmesinden sonra Anadolu'da ortaya çıkan siyasi boşluğu Karamanoğulları doldurmaya başlamışlar ve Türkmenler için Karamanoğulları ülkesi cazibe merkezi haline gelmiştir. Karamanoğlu Mehmet Bey ile birlikte Türkçenin resmi dil ilan edilmesi ve diğer gayri milli unsurlarla mücadele edilmesi o dönem Anadolu'da buluna Türkmen grupların Karamanoğulları himayesinde birleşmesini hızlandırmıştır.

Orta Asya'dan gelen Türkmen kitleler Anadolu'nun sosyo-kültürel yapısında değişikliği meydana getirmişlerdir. Anadolu'ya, Horasan ve Maverâünnehir'den gelen Türkmen kitleler içinde göçerlerin yanında orada yerleşik hayata geçmiş kültürlü zümrelerde beraberinde gelmişlerdir. Zanaat erbabı, âlim ve sufi gibi gruplar Anadolu'nun imarında ve İslamiyet'in Anadolu'da yayılmasında önemli mihenk taşı olmuşlardır. Selçuklulardan itibaren başlayan bu süreçte Anadolu beyleri de gelen bu Türkmen zümreleri desteklemişler. Karamanoğulları da bu ilmi ve fikri alanlarında hâkim olabilmek için bu zümreleri desteklemişler ve Anadolu'da önemli müesseseler inşa ettirmişlerdir.

Karamanoğulları, kendilerini Anadolu Selçuklu Devleti'nin varisi gördükleri için Selçukluların mirasına sahip çıkarak onlardan aldıkları ilmi ve kültürel faaliyetleri korumuşlar ve bir sonraki üst evreye çıkarmaya çalışmışlardır.

Anadolu Selçuklu Devleti ile başlayan ve beylikler dönemiyle devam eden devirde Anadolu'da hoşgörü politikası egemen olmuş ve çeşitli gayrimüslim unsurlara karşı hoşgörüyle muamele edilmiştir. Orta Asya'dan gelen birçok şeyh-derviş tarikatlar vasıtasıyla Anadolu'nun sosyokültürel yapısında müspet değişime vesile olmuşlardır. Anadolu Beylikleri Dönemi'nde ehli-sünnet anlayışı beyliklerin dini yapısına hâkim olmuş ve Karamanoğulları da bu anlayışı devam ettirmişlerdir. Mevlevilik, Karamanoğulları

döneminde önemli bir tarikat olarak yerini almış ve Karamanoğulları ülkesinde hâkim konuma gelmiştir.

Anadolu Beylikleri Dönemi'nde Anadolu Türk-İslam yurdu hüviyetine kavuşmuştur. Anadolu'da nüfusun büyük bölümünü Müslüman Türklerin oluşturmalarına paralel olarak Türkler hâkim duruma geçmiş; dillerinde, kültürlerinde ve müesseselerinde bu Müslüman-Türk kimliğini yaşatmışlar ve sağlamlaştırmışlardır. Hatta Anadolu'da beylikler döneminin müstesna bir yeri vardır. Bu dönemde Anadolu beyleri kendi hükümet dairelerinde kültürlerini olabildiğince geliştirmişler ve diğer topluluklara etkileşim yoluyla kültürlerini aktarmışlardır. Karamanoğullarının da coğrafyalarının ve ilişkide olduğu devletlerin fazlalığı dolayısıyla birçok unsurla kültür alışverişinde bulunmuştur.

KAYNAKÇA

I. Telif Eserler ve Arşiv Belgeleri

- Akar, A. (2017). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Akgündüz, A. (1991). *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri* (Cilt 3). İstanbul.
- Akman, İ. H. (2016). Karamanoğulları Döneminde Lârende/Karaman'da Mevleviliğin Doğuşu ve Gelişimi. *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu II* (s. 222-245). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Aknerli Grigor. (1954). *Moğol Tarihi*. (H. D. Andreasyan, Çev.) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Aköz, A. (1992). *XVI. Asırda Larende (Karaman) Kazası (Doktora Tezi)*. Konya.
- Akşit, A. (2009). Niğde Şehri İle İlgili Tarihi Kaynaklar: Ak Medrese Vakfiyesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*(26), 21-28.
- Altıntaş, R. (2006). Mevlana'nın (ö. 672/1273) "Kelâm'ı". *Uluslararası Düşünce ve Sanatta Mevlanâ* (s. 184-196). Çanakkale: Rumî.
- Anonim. (1973). *Niğde 1973 İl Yıllığı*. Ankara.
- Arel, M. (1962). Mut'taki Karamanoğlu Devri Eserleri. *Vakıflar Dergisi*, 5, 241-250.
- Aslanapa, O., & Durul, Y. (2008). *Selçuklu Halıları, Başlangıçtan Onaltıncı Yüzyıl Ortalarına Kadar Türk Halı Sanatı*. İstanbul: Ak.
- Âşıkpaşazâde. (2013). *Âşıkpaşazade Tarihi (Osmanlı Tarihi 1285-1502)*. (N. Öztürk, Çev.) İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Babinger, F., & Köprülü, F. (1996). *Anadolu'da İslamiyet*. İstanbul: İnsan.
- Bahtiyar Eroğlu, E. Y. (2006). Kültür Mirasının Sürekliliği İçin Anıtsal Binaların Yeniden Kullanılması Bağlamında Ermenek Tol Medrese. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(15), 315-340.
- Barkan, Ö. L. (1942). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler. *Vakıflar Dergisi II*, 279-365.

- Baş, A. (2007). Türkiye Selçukluları Zamanında Konya'nın Ticaret Yapıları Üzerine Bir Değerlendirme. M. Denктаş, & O. Eravşar (Dü.), *Sanat Tarihi Araştırmaları Prof. Dr. Haşim Karpuz'a Armağan* (s. 71-78). Kayseri: Kivılcım.
- Başkan, Y. (1999). *Karamanoğulları Beyliği*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başkan, Y. (2012). Karamanoğullarının Kökeni Meselesi. *Tarih İnceleme Dergisi*, 23-35.
- Başkan, Y. (2017). Karaman Oğulları Beyliği. H. Şahin (Dü.), *Anadolu Beylikleri El Kitabı* (s. 279-300). Ankara: Grafiker.
- Başkan, Y. (2017). Karaman Oğulları Beyliği. H. Şahin (Dü.), *Anadolu Beylikleri El Kitabı* (s. 269-300). Ankara: Grafiker.
- Başkan, Y. (2017). Karamanoğulları Sarayı. *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18, 417-428.
- Baypars Tarihi. (1941). *Al-Melik-Al-Zahir (Baypars) Hakkındaki Tarihin İkinci Cildi*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Bilici, K. (1985). Karamanoğlu Aleaddin Bey Türbesi. *Vakıflar Dergisi*, 19, 271-276.
- BOA. TD. 40. (tarih yok).
- Boy, A. (2017). Medreselerin Kısa Bir Geçmişi ve Kayseri Medreseleri. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 57-73.
- Boyacıoğlu, R. (1999). Karamanoğulları'nın Kökenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1-5.
- Bozkuş, M. A. (2008). Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Genel Türk Tarihi) Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cahen, C. (1979). *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*. İstanbul: E.
- Cahen, C. (2000). *Osmanlı'dan Önce Anadolu*. (E. Üyepazarcı, Çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Cengiz, A. (2008). *XVIII. Yüzyılda Larende (Karaman) Şehrinin Fiziki ve Sosyo Ekonomik Yapısı*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çakmak, A. (2012). Ermenek Ulu Cami. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 100-101). Ankara: TDV.
- Çakmak, M. A. (2018). II. Gıyaseddin Keyhüsrev Zamanında Türkiye Selçuklu Devleti (1297-1246). R. Turan (Dü.), *Selçuklu Tarihi El Kitabı* (s. 401-412).
- Çelebi, E. (2011). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. (S. A. Kahraman, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi.
- Çiftçioğlu, İ. (2001a). Vakfiye ve Tahrir Defterlerine göre Karamanlı Eğitim-Öğretim Müesseseleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Doktora Tezi*. Isparta.
- Çiftçioğlu, İ. (2001b). Ürgüp'ün Taşkınpaşa (Damsa) Köyü'nde Karamanlı Devri Eserleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 3(2), 17-22.
- Çiftçioğlu, İ. (2001c). Ermenek'te Emir Musa Bey Medresesi (Tol Medrese) ve Vakfiyesi. *İlmî Araştırmalar*, 12 : Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri, 73-82.
- Denkhalbant, A. (2011). *Taşkın Paşa Külliyesi*. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.
- Devellioğlu, F. (1992). *Osmanlıca- Türkçe Sözlük Ansiklopedik Lügat*. Ankara.
- Diez, E., Aslanapa, O., & Koman, M. M. (1950). *Karaman Devri Sanatı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Dilay, S. (2008). *Karaman Mimari Yapılarındaki Yazılı ve Süslenmiş Taşların İncelenmesi ve Seramikte Uygulanması*. Konya: Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı.
- Doğan, N. Ş. (2009). Karamanoğulları Dönemine Ait Bir yapı: Konya Fakih Dede Türbesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11(11), 91-108.
- Duran, R., & Baş, A. (2000). Çumra'da Türk Dönemi Dini Mimarlık Eserleri. *I. Uluslararası Çatalhöyük'ten Günümüze Çumra Kongresi* (s. 92-104). Konya: Ayrı Basım.
- Durukan, A. (2000). *İbrahim Bey İmareti ve Kümbeti*. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.
- Dülgerler, O. N. (1995). *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Dülgerler, O. N. (2006). *Karamanoğulları Mimarisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Eravşar, O. (1993). Ürgüp ve Çevresindeki Türk İslam Yapıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Bilim Dalı, I*. Konya: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ.
- Erdoğan, M. A. (1994). Karaman Vilayeti Zaviyeleri. *Tarih İnceleme Dergisi*, 9(1), 89-158.
- Er-Ravendî. (1957). *Rahatü's-Südûr ve Ayestü's-Sürûr "Gönüllerin Rahatı ve Sevinç Alemeti* (Cilt I). (A. Ateş, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ersan, M., & Alican, M. (2017). *Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi*. İstanbul: Timaş.
- Eryavuz, Ş. (1997). *Hatuniye Medresesi*. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.
- Esterâbadî, A. B. (1990). *Bezm u Rezm*. (M. Öztürk, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Eyice, S. (1989). *Alaeddin Bey Türbesi*. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.
- Fataha, E. B. (2010). *Karamanoğulları Beyliği Yapılarında Mimari Süsleme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gök, B. (2008). Musa Bey Medresesi ve XVI. Yüzyıldaki Vakıf Bilançoları. *Hikmet Yurdu*(2), 99-110.
- Gök, B. (2009). XVI. Yüzyılda Ermenek Camileri ve Cami Vakıfları. *Hikmet Yurdu Düşünce – Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*(3), 261.
- Gregory Abû'l-Farac. (1987). *Abû'l-Farac Tarihi* (Cilt II). (Ö. R. Doğrul, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Gregory Abû'l-Farac. (1999). *Abû'l-Farac Tarihi* (Cilt I). (Ö. R. Doğrul, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Gülcan, D. A. (Trsz). *Geçmiş Yüzyılların Karaman Büyükleri ve Şairleri*. Ankara.
- Gündüz, İ. (2015). Klişelerden Kurtulmak Karamanoğulları ve Mevlevi Yolu. *Toplumsal Tarih*(257), 50-59.
- Gündüz, T. (2002). Oğuzlar/Türkmenler. H. C. Güzel, K. Çiçek, S. Koca, H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca (Dü), *Türkler* (Cilt 2, s. 263-276). Ankara: Yeni Türkiye.
- Gündüz, T. (2009). *Bozkırın Efendileri*. İstanbul: Yeditepe.

- Hoca Sadeddin. (1979). *Tacü't-Tevarih* (Cilt I). (İ. Parmaksızoğlu, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- İbn Batuta. (2000). *İbn Batuta Seyahatnemesi* (Cilt 1). (A. S. Aykut, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi.
- İbn Bibi. (1996a). *El Evamirü'l-Ala'yye Fi'l-Umuri'l-Alaiye (Selçukname)* (Cilt I). (M. Öztürk, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- İbn Bibi. (1996b). *El Evamirü'l-Ala'yye Fi'l-Umuri'l-Ala'yye (Selçukname)* (Cilt II). (M. Öztürk, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- İbn Fadlan. (2013). *İbn Fadlan Seyahatnamesi*. (R. Şeşen, Çev.) İstanbul: Yeditepe.
- Kafalı, M. (2002). Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi. H. C. Güzel, & A. Birinci (Dü), *Genel Türk Tarihi Ansiklopedisi* (Cilt 4, s. 13-40). Ankara: Yeni Türkiye.
- Kafesoğlu, İ. (1972). *Selçuklu Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Kafesoğlu, İ. (1979). Selçuklular. *MEB İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 10, s. 353-416). İstanbul: MEB.
- Kara, S. (2002). Türkiye Selçuklularında Dinî Hayat. H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca (Dü), *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 7, s. 308-319). Ankara: Yeni Türkiye.
- Karagöz, A. (2002). *Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Toğluluğu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karamaz, S. (2018). *Türk-İslam Medeniyetleri ve Mimarisi*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Karpuz, H. (2009). *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Karaman 70*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kaşgarlı Mahmud. (2005). *Divanü Lugati-it Türk*. (S. T. S. Erdi, Çev.) İstanbul: Kabalcı.
- Kaymaz, N. (2011). *Anadolu Selçuklularının İnhitatında İdare Mekanizmasının Rolü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kazıcı, Z. (1999). *İslam Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*. İstanbul: Kayıhan.
- Kerimeddin Mahmud Aksarayî. (1943). *Selçukî Devletleri Tarihi* (Cilt 2). (M. N. Gençosman, & F. N. Uzluk, Çev.) Ankara: Recep Ulusluoğlu.

- Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî. (2000). *Müsâmeretü'l-Ahbâr*. (M. Öztürk, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kesik, M. (2003). *Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesud Dönemi (1116-1155)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kesik, M. (2018). *Anadolu Türk Beylikleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Kırpık, G. (2018). İlk Türk İslam Devletlerinde Eğitim. R. Turan (Dü.), *Selçuklu Tarihi El Kitabı* (s. 637-677). Ankara: Grafiker.
- Kızıltan, A. (1958). *Anadolu Beyliklerinde Cami ve Mescitler*. İstanbul: Güven.
- Koca, S. (2016). Anadolu Türk Beyliklerinde Teşkilat ve Kültür. *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu II* (s. 14-39). Konya: Nemetin Erbakan Üniversitesi.
- Kodaman, B. (1991). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Konyalı, İ. H. (1945). *Nadreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*. İstanbul: Numune Matbası
- Konyalı, İ. H. (1946). *Alanya*. İstanbul: Ayaydın.
- Konyalı, İ. H. (1967). *Abideleri ve Kitabeleri İle Karaman Tarihi*. İstanbul: Baha
- Konyalı, İ. H. (1970). *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Ereğli'si Tarihi*. İstanbul: Fatih Matbası
- Konyalı, İ. H. (1974a). *Abideleri ve Kitabeleriyle Aksaray Tarihi* (Cilt I). İstanbul: Fatih Matbası
- Konyalı, İ. H. (1974b). *Abideleri ve Kitabeleriyle Aksaray Tarihi* (Cilt II). İstanbul: Fatih Matbası
- Konyalı, İ. H. (2007). *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi.
- Koprman, K. Y. (2005). *Karamanoğulları*. (E. S. Yalçın, & A. Çetin, Dü) Ankara: Berikan.
- Korkmaz, Z. (2017). *Anadolu'da Türkçenin Yazı Dili Oluşu ve İlk Öncüleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Köprülü, F. (1991). *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Köprülü, M. F. (2007). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Akçağ.

- Köprülüzade, M. F. (2016). Anadolu Beylikleri Tarihine Aid Notlar. *15(3)*, 949-970. (S. Aliç, Çev.)
- Köymen, M. A. (2000). *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi* (Cilt 1). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Köymen, M. A. (2004). *Selçuklu Devri Türk Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kunter, H. B. (1965). Tarsustaki Türkistan Zaviyelerinin Vakıfları. *Vakıflar Dergisi*, 6, 31-50.
- Kuran, A. (1969). Karamanlı Medreseleri. *Vakıflar Dergisi*(8), 209-223.
- Kutlu, İ. (2012). Aksaray Zinciriyi Medresesi. *Dini Araştırmalar*, 15(41), 197- 216.
- Marco Polo. (2003). *Dünyanın Hikaye Edilişi Harikalar Kitabı 1*. (I. Ergüden, Çev.) İstanbul: İthaki.
- Merçil, E. (2000). *Müslüman- Türk Devletleri Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Nermin, Ş. D., & Fataha, E. B. (2011). Karamanoğulları Medreselerine Tarihsel Bir Yaklaşım: Ermenek Tol, Karaman Hatuniye/Melek Hatun ve Niğde Ak Medreseleri. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(14), 95-118.
- Neşri, M. (2014). *Kitâb-ı Cihan-Nümâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ocak, A. Y. (1978). Zaviyeler Dini, Sosyal ve Kültürel Tarih Açısından Bir Deneme. *Vakıflar Dergisi*, 12, 247-269.
- Ocak, A. y., & Fârukî, S. (1993). Zaviye. *MEB İslam Ansiklopedisi* (Cilt 13, s. 468-476). İstanbul: MEB.
- Oral, M. Z. (2016). *Turgutoğulları ve Konyadaki Eserleri*. (E. Temel, İ. Temel, & B. Şahin, Dü) Konya: Çizgi Kitabevi.
- Oral, M. Z. (trsz). *Turgut Oğulları Eserleri- Vakfiyeleri*.
- Ölçer, C. (1982). *Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları*. İstanbul: Yenilik.
- Öney, G. (1992). *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*. İstanbul: İş Bankası Kültür ve Sanat.
- Önkol Ertunç, Ç. (2018). Karamanoğulları Beyliği Sanatsal Faaliyetleri ve Hacıbeyler Camisi Örneği. *Ulakbilge*, 6(30), 1624-1634.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*. İstanbul: MEB.

- Polat, M. S. (2004). *Selçuklu Göçerlerinin Dünyası Karacuk'tan Aziz George Kolu'na*. İstanbul: Kitabevi.
- Sevim, A. (1987). *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Sevim, A., & Merçil, E. (2014). *Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Sultan Veled. (1976). *Sultan Veled, İbtidâ-Nâme*. (A. Gölpınarlı, Çev.) Ankara: Güven.
- Sümer, F. (1972). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- Sümer, F. (2002). Oğuzlar. H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca (Dü), *Türkler* (Cilt 2, s. 289-315). Ankara: Yeni Türkiye.
- Şahan, H. (2009). *Karamanoğulları Dönemi Cami ve Mescitlerinde Yer Alan Mihraplar*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, İ. (2002). Anadolu'da Oğuzlar. H. C. Güzel, & A. Birinci (Dü), *Genel Türk Tarihi* (Cilt 4, s. 41-63). Ankara.
- Şeşen, R. (2001). *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Şikari. (2005). *Karamannâme*. (M. Sözen, & N. Sakaoğlu, Çev.) İstanbul: Lebib Yalkın.
- Tekindağ, Ş. (1977). Karamanlılar. *MEB İslam Ansiklopedisi* (Cilt 6, s. 316-330). İstanbul: MEB.
- Togan, A. Z. (1981). *Umumî Türk Tarihi'ne Giriş*. İstanbul: Enderun.
- Topal, N. (2016). 15. Yüzyılda Niğde'de Eğitim-Öğretim Kurumları ve İlmi Faaliyetler. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 5(14), 75-85.
- Turan, O. (1969). *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*. İstanbul: Turan Neşriyat.
- Turan, O. (1980). *Selçuklular ve İslamiyet*. İstanbul: Nakışlar.
- Turan, O. (2004). *Selçuklular Zamanında Türkiye*. İstanbul: Ötüken.
- Turan, R., & Kırpık, G. (2018). Selçuklu Dönemi Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat. R. Turan (Dü.), *Selçuklu Tarihi El Kitabı* (s. 479-505). Ankara: Grafiker.
- Türkdoğan, O. (2003). *Türk Tarihinin Sosyolojisi*. İstanbul: IQ Kültür Sanat .

- Tüysüz, C. (2002). Oğuzlar. H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca (Dü.), *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 2, s. 277-288). Ankara: Yeni Türkiye.
- Urfalı Mateos. (2000). *Urfalı Mateos Vekâyinâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli*. (H. D. Andreasyan, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Uyar, M. (2018). Moğol İstilası Döneminde Selçuklular. R. Turan (Dü.), *Selçuklu Tarihi El Kitabı* (s. 413-440). Ankara: Grafiker.
- Uysal, İ. N. (2016). Türkçenin Anadolu'da Yazı Dili Olarak Gelişmesinde Karaman Beyliği'nin Rolü. *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu - II. II*, s. 164-176. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Uzar, N. S. (2007). Nevşehir Ürgüp İlçesinin Damsa Köyü Taşkın Paşa Medresesi. *Vakıflar Dergisi*(30), 251-270.
- Uzluk, F. N. (1958). *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*. Ankara: Doğuş Limited Şirketi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988a). *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988b). *Osmanlı Tarihi* (Cilt 1). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2003). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ünal, T. (1957). *Karamanoğulları Tarihi*. Ankara: Yıldız Matbaacılık ve Gaztecilik.
- Ünalan, S. (2017). Karamanoğulları Beyliği'nin Sosyal-Kültürel ve Dinî Hayatı. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22:1, 117-152.
- Yavuz, N. (2003). *Anadolu'da Beylikler Dönemi Siyasi Tarih ve Kültür*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yazıcızâde Ali. (2017). *Tevârih-i Âl-i Selçuk*. (A. Bakır, Dü.) İstanbul: Çamlıca.
- Yınanç, M. H. (1930). *Dusturname-i Enverî*. İstanbul: Evkaf Matbası.
- Yorulmaz, Ş. (1998). Türkiye'de Kömürün Keşfi Ve Kömür İşletme. *Türkiye 11. Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı*, (s. 283-298). Bartın-Amasra.

Yücel, Y. (2018a). *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar 1* (Cilt I). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Yücel, Y. (2018b). *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar 2* (Cilt II). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

II. İnternet Kaynakları

Akça Mescid, Ermenek, Karaman. (2019, 05 27). Dünyanın Bütün Camiileri: <http://dunyacamileri.blogspot.com/2010/08/akca-mescit.html>

Balkan, M. (2019, 09 12). *Akşehir'in İplikçi Camisi.* Pusula: <https://www.pusulahaber.com.tr/aksehirin-iplikci-camisi-5590yy.htm>

Beylikler Devri Mimarisi ve Sanatı. (2019, 05 04). Karamanoğulları Beyliği: https://auzefalmsstorage.blob.core.windows.net/auzefcontent/ders1/beylikler_devri_mimarisi_ve_sanati/4/index.html

Bozkurt, N. (2009, 08 02). *Mektep.* TDV İslâm Araştırmaları Merkezi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/mektep#1>

Bozkurt, N. (2019, 02 14). *Darülkurra.* TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/darulkurra#1>

Çelebi Mescidi Karaman. (2019, 05 27). Dünyanın Bütün Camiileri: <http://dunyacamileri.blogspot.com/2010/08/celebi-mescidi.html>

Dikbasan Camii. (2019, 05 04). 360 tr: https://www.360tr.com/dikbasan-cami-dis-1-sanal-tur_0ca986a0b_tr.

Ermenek. (2019, 05 04). Ermenek Ve Çevresi Kültür Ve Sosyal Dayanışma Vakfı: <https://www.ercevvakfi.com/ermenek.html>

Ermenek. (2019, 05 27). Ermenek Çevresi Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı: <https://www.ercevvakfi.com/ermenek.html>

Ermenek Sipas Camii. (2019, 05 04). Ermenek Belediyesi: <http://ermenek.bel.tr/kente-bakis/tarihi-camilerimiz/ermenek-sipas-camii>

Ermenek Ulu Camii. (2019, 05 04). Ermenek Belediyesi: <http://ermenek.bel.tr/kente-bakis/tarihi-camilerimiz/ermenek-ulu-camii/>

Es-Sakkâr, S. (2019, 03 06). *Muîd*. TDV İslâm Ansiklopedisi:
<https://islamansiklopedisi.org.tr/muid--medrese>

Formal eğitim ve informal eğitim. (2019, 03 16). Devlette Bilgi Haber Ve Duyuru Portalı:
<https://www.devlette.com/formal-egitim-informal-egitim-nedir-ne-demektir-farklari-nelerdir/>

Karamanoğlu Türbesi. (2019, 05 27). Ermenek Belediyesi: http://ermenek.bel.tr/wp-content/uploads/2017/09/karamanoglu_turbesi_brosur.pdf

Konya Büyükşehir Belediyesi. (2019, 05 27). Meram Hasbey Mescidi:
<http://konya.com.tr/portfolio-item/meram-hasbey-mescidi/>

Konya Meram Mescidi. (2019, 05 27). Osmanlı Medeniyeti:
<http://www.osmanlimedeniyeti.com/Bilgi/Konya%20Meram%20Mescidi>

Laal Paşa Camii- Mersin. (2019, 05 04). Türkiye Kültür Portalı:
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mersin/gezilecekyer/laal-pasa-camii>

Mut Lâl Ağa Camii. (2019, 05 04). Osmanlı Medeniyeti:
<http://www.osmanlimedeniyeti.com/Bilgi/Mut%20L%C3%A2%20A%C4%9Fa%20Camii> adresinden alınmıştır

Niğde Şah Mescidi. (2019, 05 27). Osmanlı Medeniyeti:
<http://www.osmanlimedeniyeti.com/Bilgi/Ni%C4%9Fde%20%C5%9Eah%20Mescidi>

Öngören, R. (2019, 01 22). TDV İslâm Ansiklopedisi:
<https://islamansiklopedisi.org.tr/mevlana-celaleddin-i-rumi>

Ulucamiiler5. (2019, 05 27). Ermenek Akça Mescidi:
<http://unlucamiler5.blogspot.com/2007/09/ermenek-aka-mescidi-ermenek-ilemizde.html>

Tol Medrese. (2019, 05 28). Ermenek Belediyesi: http://ermenek.bel.tr/wp-content/uploads/2017/09/tol_medrese_brosur.pdf

Sümer, F. (2001, 03 26). *Karamanoğulları*. TDV İslam Ansiklopedisi:
<https://islamansiklopedisi.org.tr/karamanogullari#1>

Tanman, M. B. (2019, 04 29). *Karamnoğulları*. TDV İslâm Ansiklopedisi:
<https://islamansiklopedisi.org.tr/karamanogullari#2-mimari>

Yıldız, H. D. (2019, 04 08). *Anadolu Beylikleri*. TDV İslâm Ansiklopedisi:
<https://islamansiklopedisi.org.tr/anadolu-beylikleri#2-teskilat-ve-kultur>

EKLER

EK 1. Arşiv Belgesi

EK 2. Arşiv Belgesi

EK 3. Arşiv Belgesi

EK 4. Kitap

EK 5. Kitap

EK 6. Resim

EK 7. Resim

EK 8. Resim

EK 9. Resim

EK 10. Resim

EK 11. Resim

EK 12. Resim

EK 13. Resim

EK 13. Resim

EK 13. Resim

EK 13. Resim

EK 13. Resim

EK 13. Resim

EK 13. Resim

4

حاج محمد حسنة برآمدی مؤلف رابعه

مطبعه دارالکتاب

مکتبہ صوفیہ

لکھنؤ

حاج مؤلف	حاج 2 مؤلف	عبد مؤلف	محمد مؤلف	عبد مؤلف
مؤلف	مؤلف	مؤلف	مؤلف	مؤلف
مؤلف	مؤلف	مؤلف	مؤلف	مؤلف

ارام و فیکر و دہلوی طاب سادہ و نہ ساقیہ نور و دار

عمر باغ و جہان و میر باد و ریح غنچ و سادہ الیہ

مکتبہ صوفیہ

لکھنؤ

حاج مؤلف	حاج 2 مؤلف	عبد مؤلف	محمد مؤلف	عبد مؤلف
مؤلف	مؤلف	مؤلف	مؤلف	مؤلف
مؤلف	مؤلف	مؤلف	مؤلف	مؤلف

مکتبہ صوفیہ

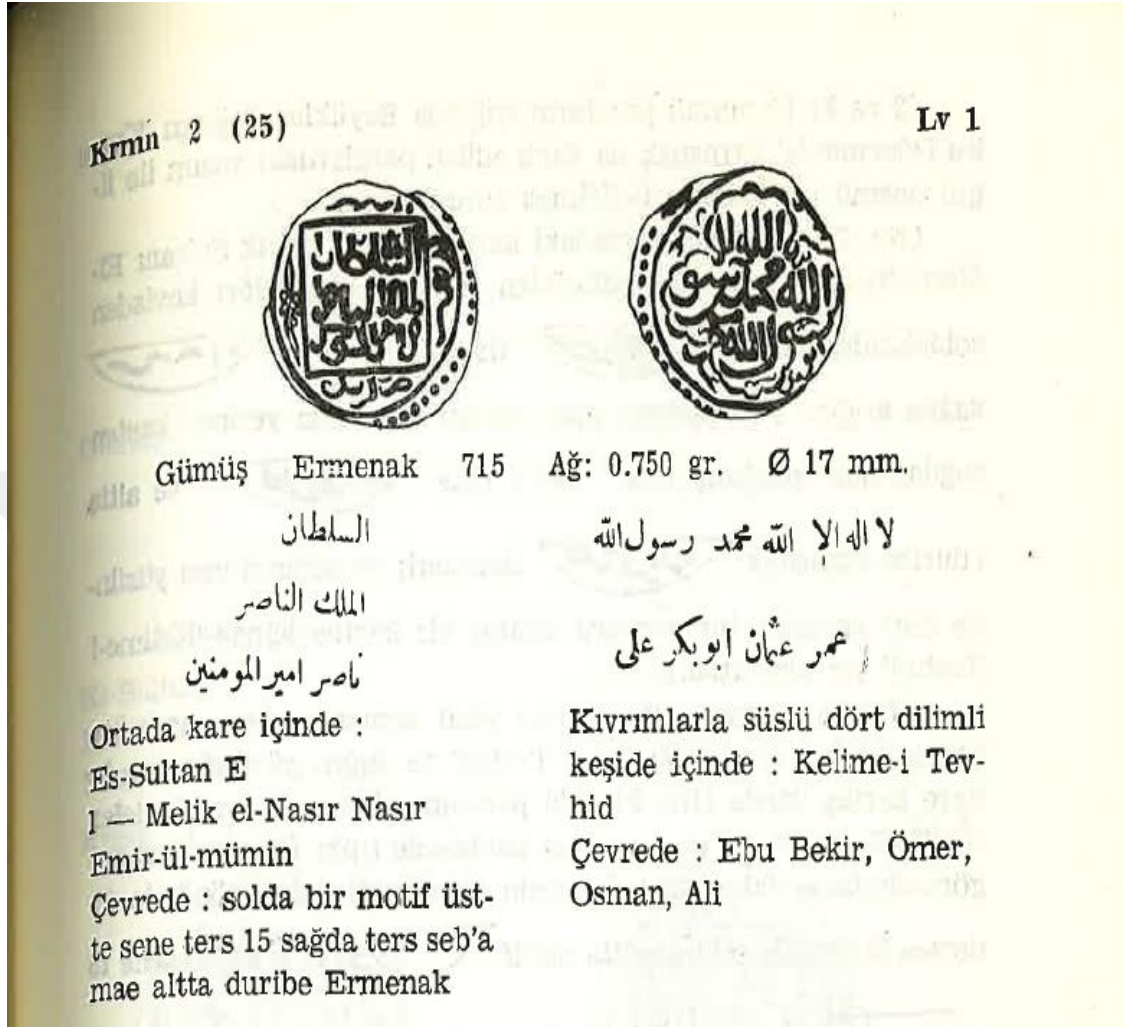
لکھنؤ

Arşiv Belgesi 1: Karamanoğulları döneminde, Nasırüddin Mehmed Bey (II. Mehmed) ve İbrahim Bey tarafından verilen muafiyetlerin Osmanlı Dönemi'nde de devam ettiğini bildiren Osmanlı tahrir kaydı (BOA. TD. 40: 4).

[illegible]

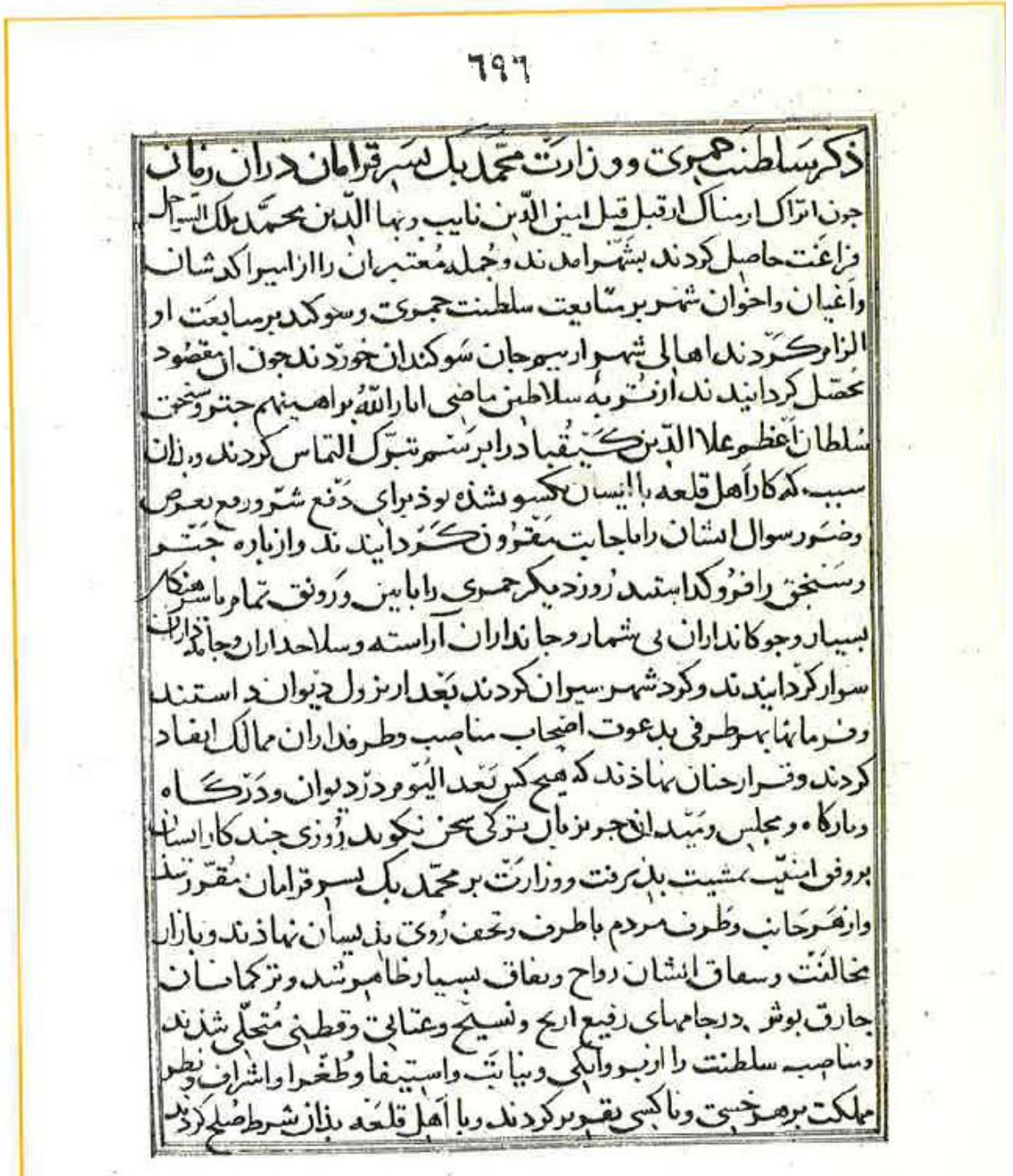
Arşiv Belgesi 3: Konya'nın Ali Efendi Köyü'nde yer alan Ali Efendi Zaviyesi'nin yolculara yardım ettiği ve bu sebeple Karamanoğulları ümerası tarafından avarız vergisinden muaf tutulduğunun tahrir kaydı (BOA. TD. 40: 257).

EK 4: Kitap

Kitap 1 . Bedreddin İbrahim Bey'in Melik-el Nasir adına bastırıldığı para. (Ölçer, 1982: 35)

İbni Bibi. Karamanoğlu Mehmed Bey'in 1277'deki buyruğu: "Bugünden sonra hiç kimse divanda, dergâhta, bârgâhta, mecliste ve meydanda Türkçe'den başka dille konuşmayacaktır!" Buyruğu belgeleyen biricik kaynak, İbni Bibi'nin 1280'lerde Konya'da yazdığı "Farsça" Selçuknâme, Tıpkıbasım, s. 696. Ankara 1941.

Kitap 2: Karamanoğlu Mehmed Bey'in 1277'deki Türkçe'yi resmi dil ilan ettiği buyruğu (Şikari, 2005: 27).

EK 6: Resim

Resim 1. Dikbasan Cami (Dülgerler, 2006: 475)

EK 7: Resim

Resim 2. Hacı Beyler Cami Portalı (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 43)

EK 8: Resim

Resim 3. Tol Medrese Eyvan (Dülgerler, 2006: 529).

EK 9: Resim

Resim 4. Alaeddin Bey Türbesi (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 93)

EK 10: Resim

Resim 5: Karamanlılar Türbesi (Dülgerler, 2006: 589)

EK 11: Resim

Karaman : İbrahim bey imâreti, eyvanın
solundaki kubbeli odanın kapısı

Karaman : İbrahim bey imâreti, eyvanın
sağındaki kubbenin pandantifi

Karaman : İbrahim bey imâreti
pencerelerinden biri

Karaman : İbrahim bey imâretinden
diğer bir pencere

Resim 6. İbrahim Bey İmarethanesi Topluluğu (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950:

EK 12: Resim

Resim 7. Ermenek Akça Mescid (Dülgerler, 2006: 441)

EK 13:Resim

Resim 8: Ermenek Ulu Cami (Dülgerler, 2006: 442)

EK 14: Resim

Resim 9: Karaman Hacıbeyler Cami (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 42)

EK 15: Resim

Resim 10: Alaeddin Bey Türbesi (Dülgerler, 2006: 587)

EK 16: Resim

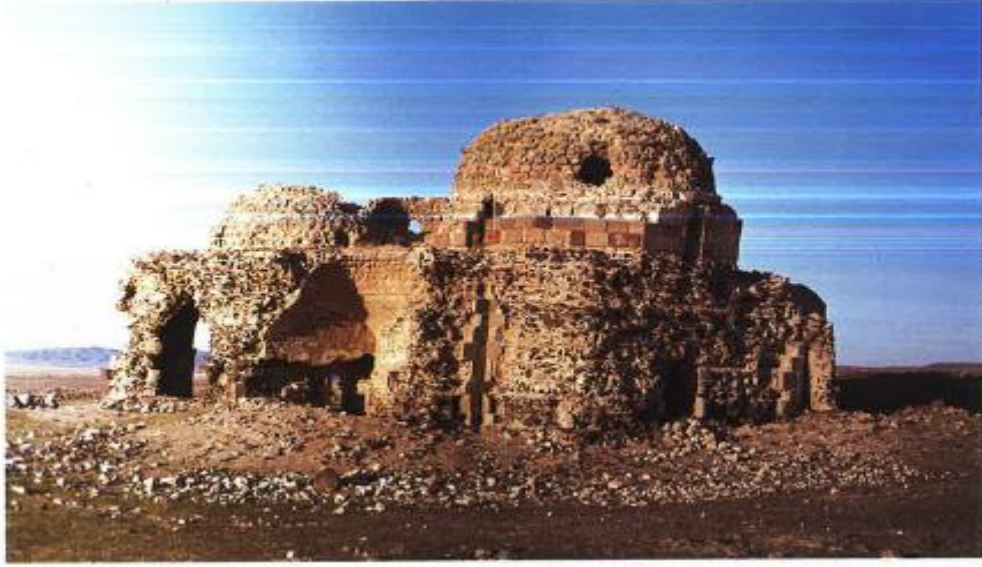
Resim 11: Taşkınpaşa Medresesi (Diez, Aslanapa, & Koman, 1950: 188)

EK 17: Resim

Resim 12. Aktekke (Mâder-i Mevlana) Cami (Karpuz, 2009: 53).

EK 18: Resim

Resim 13. Aksaray Turhasan Tekkesi (Dülgerler, 2006)

EK 19: Resim

Resim 14. Aksaray Ulu Cami içten görünümü (Dülgerler, 2006: 92)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : İhsan SERGİKAYA

Doğum Yeri ve Yılı : Ortaköy/ Aksaray 1986

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : ihsansergikaya@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lisans : Ankara Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği

Yüksek Lisans: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı.